

Colegiul Științific:

Academician **Dan BERINDEI**

Academician **Dinu C. GIURESCU**

Academician **Răzvan THEODORESCU**

Cercetător științific gr. I dr. **Napoleon POP**

Ambasador **Sergiu CELAC**

Prof. univ. dr. **Ioan Mircea PAȘCU**

Gl. (r) prof. univ. dr. **Sergiu MEDAR**

Gl. lt. prof. univ. dr. **Teodor FRUNZETI**

Gl. lt. conf. univ. dr. **Ilie BOTOȘ**

Prof. univ. dr. **Vasile PUȘCAȘ**

Prof. univ. dr. **Ilie BĂDESCU**

Prof. univ. dr. **Vasile SECĂREȘ**

Prof. univ. dr. **Teodor REPCIUC**

Prof. univ. dr. **Paul DOBRESCU**

Col. (r) prof. univ. dr. **Constantin HLIHOR**

Dr. **Liviu MUREȘAN**

Conf. univ. dr. **Iulian CHIFU**

Gl. mr. (r) prof. univ. dr. **Adrieian PÂRLOG**

Dr. **Marius - Andrei DIAMESCU**

Dr. **Mircea MOCANU**

Redacția:

Redactor-șef: Liviu CICĂNESCU

Secretar de redacție: Tatiana NEGARĂ

Responsabil de număr: Cătălin ANDRONIC

**Colectivul de redacție: Adriana ABAZA,
Cristian BĂRBULESCU, Alina IONIȚĂ,**

Marius NIȚULESCU, Iuliana POPA

Tehnoredactare și grafică: Ionuț BELU,

Tatiana NEGARĂ,

Mugurel NIȚULESCU

Adresa redacției:

Bulevardul Vasile Milea nr. 7B, cod 061342, sector 6, București

Tel. / fax (+40) 021 316 58 05

E-mail: redactia.infosfera@agat.ro

*Revista poate fi consultată și on-line, pe site-ul Ministerului Apărării Naționale, la rubrica Multimedia/Publicații,
www.mapn.ro/publicatii/index.php*

Revistă trimestrială editată de Direcția Generală de Informații a Apărării

I.S.S.N. 2065 – 3395

Reproducerea oricărui material din această publicație este interzisă fără acordul prealabil al redacției.

Răspunderea pentru conținutul articolelor revine în exclusivitate autorilor.

Anul VI nr. 2 / 2014

INFOSFERA

Revistă de studii de securitate și informații pentru apărare

Revistă cu prestigiu științific recunoscut de
Consiliul Național de Atestare a Titlurilor, Diplomelor și Certificatelor Universitare
(CNADTCU)

Direcția Generală de Informații a Apărării

CUPRINS

România, un stat racordat ferm la valorile euroatlantice. Transformarea Armatei României în cei zece ani de apartenență la NATO.....	5
Mircea DUȘA	
România, NATO și valoarea strategică a Articolului 5	11
Ioan Mircea PAȘCU	
Informațiile pentru apărare, instrument vital al integrării. DGIA- răspunsul integrat în domeniul informațiilor pentru apărare	16
Marian HĂPĂU	
Direcția generală de informații a apărării – 15 ani în slujba interesului național	25
Ileana CHIRIȚĂ	
Eforturi românești în perioada de preaderare la NATO. Implicarea Direcției generale de informații a apărării.....	33
Gheorghe ROTARU	
Participarea României în acțiuni de diplomatie coercitivă	42
Sergiu MEDAR	
Momente de împlinire	49
Constantin CROITORU	
România, partener de încredere în cadrul NATO. Rolul informațiilor pentru apărare	53
Gheorghe SAVU	
Adaptarea informațiilor pentru apărare în funcție de riscurile și amenințările noului mileniu	62
Ilie BOTOȘ	
Activitatea Direcției informații militare în ultimul deceniu – adaptare și răspuns la provocările noului mediu de securitate	70
Cristian-Iulian DINCOVICI	
Activitatea Direcției contrainformații și securitate militară în ultimul deceniu – contribuția la integrarea euroatlantică	77
Mihai GHEORGHE	
Centrul de Excelență NATO în domeniul HUMINT - contribuție de excepție a României la procesul de transformare al NATO	84
Eduard SIMION	
Adaptarea analizei de intelligence la noile provocări de securitate Marian-Roksan ANGHEL	91

DIRECȚIA GENERALĂ DE INFORMAȚII A APĂRĂRII

-15 ANI DE EXISTENȚĂ -

(1 iulie 1999 – 1 iulie 2014)

La 1 iulie 2014, Direcția generală de informații a apărării aniversează 15 ani de la înființare.

Acest număr special al revistei INFOSFERA își propune un moment de reflecție asupra contribuției structurii noastre la îndeplinirea obiectivelor Ministerului Apărării Naționale, în special, și ale sistemului de securitate națională, în general.

Înființată în contextul complex generat de necesitatea reformării Armatei României, DGIA a reprezentat răspunsul instituțional la emergența, în plan regional și global, a unor noi riscuri, amenințări și vulnerabilități care necesitau un răspuns integrat în domeniul informațiilor pentru apărare.

Această ocazie aniversară îmi oferă prilejul de a mulțumi întregului personal pentru contribuția adusă de-a lungul timpului la atingerea obiectivelor majore pe care Direcția noastră și le-a asumat și la câștigarea prestigiului meritat în cadrul Comunității Naționale de Informații.

Demonstrând prin rezultatele obținute că înființarea Direcției generale de informații a apărării a reprezentat o soluție instituțională de succes, suntem siguri că viitorul va continua să valideze această construcție cu efecte benefice asupra domeniului și în acord cu interesele de securitate națională.

Cu deosebită considerație,

General-locotenent Marian HĂPĂU

Directorul general al Direcției generale de informații a apărării

Mircea DUȘA este, începând din luna decembrie 2012, ministru al apărării naționale.

ROMÂNIA, UN STAT RACORDAT FERM LA VALORILE EUROATLANTICE. TRANSFORMAREA ARMATEI ROMÂNIEI ÎN CEI ZECE ANI DE APARTENENȚĂ LA NATO

Mircea DUȘA

„În pofida faptului că multe dintre împlinirile Armatei române sub egida NATO s-au făcut cu sacrificii, cu mari greutăți, rămânând uneori în umbră – dat fiind specificul misiunilor –, poporul român trebuie să știe că, datorită acestui prinos de curaj, de dăruire, de energie și de sânge, țara noastră este apreciată și respectată în calitate de furnizor de securitate, atât în plan regional, cât și în alte zone de interes strategic ale Alianței.”

Aniversarea unui deceniu de la aderarea României la Alianța Nord-Atlantică are loc într-un context deosebit, marcat de împlinirea a 65 de ani de la înființarea Tratatului Atlanticului de Nord și a 20 de ani de la crearea Parteneriatului pentru Pace, România fiind prima țară din fostul bloc sovietic semnatară a acestui parteneriat, la 26 ianuarie 1994.

Totodată, încărcătura simbolică a acestui an aniversar este sporită și de împlinirea a 15 ani de la înființarea Direcției Generale de Informații a Apărării, o structură de elită a Armatei României, care a avut un rol major în aderarea țării noastre la Alianță. Prin modul cum a acționat încă din perioada premergătoare aderării la NATO, această structură a făcut ca Armata României și, la modul general, Statul român, să-și câștige treptat **imagea de partener de încredere**: nu trebuie să uităm faptul că România a fost primul stat non-NATO care, în anul 2000, a avut o celulă de informații militare ce a desfășurat misiuni specifice sub conducerea Alianței într-un teatru de operații. Culegând informații specifice domeniului militar, de pe întreg teritoriul țării și din toate zonele de interes ale lumii, Direcția Generală de Informații a

Apărării a pus la dispoziția factorilor de decizie politico-militari materiale informative deosebit de valoroase, atât de nivel strategic, cât și de ordin tactic și operativ. Această contribuție în domeniul intelligence a determinat Alianța să accelereze dezvoltarea parteneriatului cu România. Astfel, dat fiind faptul că, la momentul aderării, militarii Armatei României desfășurau deja cu succes misiuni în teatrele de operații, îndeplinind angajamentele asumate de țara noastră la nivel internațional, în plan militar, aderarea propriu-zisă n-a făcut decât să consfințească o realitate – aceea că, într-un efort comun de realizare a securității spațiului euroatlantic, **România era o verigă esențială**. Prin primirea României în NATO ca membră cu drepturi depline, i se recunoștea, de fapt, **reintegrarea în comunitatea de valori euroatlantică** și impulsionează procesul ireversibil de modernizare a statului român.

Este adevărat că aderarea la Alianța Nord-Atlantică a reprezentat un obiectiv constant al politicii externe românești și una dintre cele mai importante realizări în planul securității, după revenirea țării noastre la democrație, semnificând **garanția deplină de securitate pentru România**, în sensul că principiile pe care se fundamentează tratatul de constituire a Alianței, de sprijin reciproc între statele membre, asigură pentru țara noastră cel mai înalt grad de securitate de care a beneficiat de-a lungul întregii sale istorii. Pe de altă parte însă, nu trebuie să privim acest eveniment ca pe un câștig singular al statului român, ci ca pe o **realizare benefică în egală măsură pentru statele devenite partenere**, întrucât momentul 2004 al extinderii Alianței a însemnat deschiderea acesteia spre un areal de importanță strategică pentru securitatea euroatlantică, în zona de falie geopolitică între estul și vestul Europei. În acest context, România a contribuit la stabilitatea și securitatea în plan regional, menținând permanent în atenția Alianței Regiunea Extinsă a Mării Negre și îndeplinind rolul de **Punct de Contact NATO** în R. Moldova, Azerbaidjan și Georgia.

Opțiunea politico-militară a României de integrare în structurile de securitate europene și euroatlantice, precum și configurația mediului de securitate (tipologia și tendințele conflictelor militare) au impus restructurarea și modernizarea Armatei României sub forma organizării modulare și a realizării unor noi genuri de trupe, în concordanță cu

spectrul armamentelor cu care aveau să fie înzestrate (suple, manevriere, ușor de condus, în măsură să acționeze întrunit).

Acest proces de transformare **a continuat reformele din perioada premergătoare aderării**, când s-au adoptat principalele legi și acte normative ce asigură funcționarea optimă a armatei în noile condiții ale statului de drept și s-au decis implementarea noilor structuri organizatorice, planificarea integrată a apărării, rechizițiile, regimul stării de asediu și al stării de urgență, finanțarea unor misiuni externe etc. Atunci s-au luat măsurile privind ajustarea structurală rapidă, depolitizarea armatei și participarea la misiuni internaționale de menținere a păcii și umanitare. Toate acestea făceau parte din obiectivele asumate ca cerințe pentru aderare: dezvoltarea interoperabilității unităților și a facilităților nominalizate pentru operațiuni sub egida Parteneriatului pentru Pace conduse de NATO, cooperarea militară pe linie de apărare colectivă, precum și dezvoltarea capabilităților necesare pentru calitatea de viitor membru NATO.

Odată cu aderarea la NATO, Ministerul Apărării Naționale a continuat acest proces de restructurare și modernizare a Armatei conform măsurilor prevăzute în planurile-cadru, aprobate prin hotărâri ale Consiliului Suprem de Apărare a Țării. Urmărind cu consecvență strategia de reformă, în răstimpul de zece ani care s-a scurs de la momentul aderării, ca eveniment de referință în istoria post-decembristă, statul român a reușit o **transformare fundamentală a Armatei**. Conducerea Ministerului a avut în vedere mai multe coordonate și planuri de **transformare adaptivă**, atât în planul dimensiunii forțelor, cât și în cel al înzestrării acestora și al capacității lor operaționale: de la o armată supradimensionată, mai slab înzestrată, la una de mici dimensiuni, modernă, suplă, cu mare mobilitate, profesionalizată, înzestrată cu echipamente moderne, adaptată la standardele și la exigențele NATO, cu capacități de interoperabilitate cu armatele statelor partenere.

În ceea ce privește **redimensionarea și profesionalizarea forțelor**, este necesar să subliniem faptul că efectivele militare au fost împărțite pe mai multe niveluri ale capacității operative și ale posibilității de reacție: *forțe active cu capacitate de luptă ridicată*, capabile să îndeplinească, în funcție de nevoi, întreaga gamă a misiunilor (*full-spectrum*); *forțe teritoriale cu nivel de reacție redus*, destinate pentru întărirea primului nivel și asigurarea rotirii (înlocuirii) forțelor, în

operații de răspuns la crize, după ridicarea capacității de luptă în termen de până la 90 de zile, și *forțe de rezervă*. În prezent, 80 de structuri din cadrul forțelor noastre armate, care fac parte din pachetul de capabilități pus de România la dispoziția Alianței, au fost certificate la standarde NATO.

Cu referire la **înzestrarea structurilor militare**, putem spune că a fost optimizat sistemul logistic la toate eșaloanele. S-a pus astfel accentul pe finalizarea unor programe majore de înzestrare și pe inițierea de programe noi. Evident, toate aceste echipamente de sprijin și protecție și piese de armament și tehnică de luptă intrate în patrimoniul logistic al structurilor noastre militare sunt specifice câmpului de luptă al secolului al XXI-lea, îndeplinind standardele de calitate necesare compatibilității cu cele din înzestrarea armatelor statelor membre NATO. Acestea sunt necesare realizării capabilităților operaționale asumate de România în procesul de planificare a apărării colective. În plus, procesul de modernizare a echipamentelor și a armamentelor este permanent, fiind asigurat prin etapizarea înzestrării pe timpul întregului ciclu de viață al bunurilor.

Ca un rezultat implicit al redimensionării forțelor și al unei înzestrări moderne, Armata României a reușit să obțină o **creștere semnificativă a capacității operaționale**: s-a dezvoltat o capacitate sporită de gestionare a crizelor, de prevenire și contracarare a amenințărilor la adresa securității României, prin creșterea capacității de cercetare, supraveghere și avertizare a trupelor, și prin îmbunătățirea puterii de foc, a mobilității și preciziei forțelor terestre, prin creșterea puterii de foc și a posibilităților de folosire în luptă a aeronavelor, prin îmbunătățirea sistemelor de navigație, de comunicații și de conducere automată a focului; s-a perfecționat sistemul de trecere a armatei de la starea de pace la cea de război; de asemenea, s-au dezvoltat relațiile de colaborare militară cu armatele statelor membre NATO și partenerere.

În vederea **creșterii interoperabilității cu armatele statelor membre NATO**, s-a pus accentul pe următoarele aspecte:

- aplicarea standardelor și a procedurilor de stat major NATO, în vederea utilizării unui limbaj operațional comun, capabil să asigure participarea formațiunilor noastre militare la exerciții și operațiuni în cadrul unor forțe multinaționale;
- perfecționarea instruirii trupelor, corespunzător cerințelor luptei armate moderne și standardelor euroatlantice;
- perfecționarea sistemelor de conducere și optimizarea activităților informaționale și decizionale;
- folosirea, în întreaga structură de forțe, a sistemului unic al NATO privind simbolistica militară și utilizarea hărților standardizate;
- revizuirea și adaptarea instrucțiunilor și a regulamentelor militare, din punct de vedere al lecțiilor învățate și al procedurilor de operare, în conformitate cu standardele NATO;

- cunoașterea, printr-o informare oportună, a măsurilor și acțiunilor inițiate de alte state membre și dezvoltarea relațiilor de colaborare militară bilaterală și multilaterală cu țările membre ale Alianței;
- inițierea unui program de schimb de informații și cooperare pentru pregătirea forțelor.

În acest răstimp de zece ani, aproximativ 40 000 de militari români au participat la misiunile din teatrele de operații (Irak, Afganistan, Kosovo, Bosnia și Herțegovina și Africa de Nord), fapt ce le-a conferit o pregătire practică ce constituie un atu important, inclusiv în planul apărării teritoriului național. Toate aceste misiuni din Orientul Mijlociu și din Balcanii de Vest au fost un succes. Pe de altă parte, nu trebuie să uităm că ele au avut și un cost însemnat, și mă refer aici nu atât la resursele materiale alocate, cât mai cu seamă la sacrificiile militarilor români: 25 de eroi căzuți la datorie sub drapelul patriei și peste 140 de eroi răniți și invalizi.

Însă, în pofida faptului că multe dintre împlinirile Armatei române sub egida NATO s-au făcut cu sacrificii, cu mari greutăți, rămânând uneori în umbră – dat fiind specificul misiunilor –, poporul român trebuie să știe că, datorită acestui prinos de curaj, de dăruire, de energie și de sânge, țara noastră este apreciată și respectată în calitate de **furnizor de securitate**, atât în plan regional, cât și în alte zone de interes strategic ale Alianței. Adaptabilitatea Armatei la standardele tehnice și operaționale ale Alianței, într-un timp relativ scurt și cu mijloace mult mai modeste decât cele de care au dispus alte state aliate, a consolidat statutul României de țară contribuatoare la stabilitatea și securitatea regională și în zonele de criză și conflict.

Toate aceste lucruri au favorizat îndeplinirea **obiectivului prioritar al procesului de restructurare și modernizare**: construirea unei armate capabile să-și îndeplinească, potrivit Constituției, misiunea de „*garant al suveranității, al independenței și unității statului, al integrității teritoriale a țării și democrației constituționale*” și să participe la eforturile generale de întărire și de menținere a securității și păcii în spațiul euroatlantic și în lume.

Aceste realizări nu sunt simple laude: ele au fost reflectate în repetate rânduri de aprecierile și mulțumirile adresate României, conducerii Ministerului Apărării și militarilor români de partenerii noștri de coaliție. Poate cel mai relevant argument în această privință este grija pe care însuși președintele Statelor Unite, Barack Obama, a arătat-o față de unul dintre militarii români răniți în Afganistan, plutonierul adjutant principal Florinel Enache, supraveghind personal acordarea celui mai eficient tratament în vederea recuperării totale a stării de sănătate a camaradului nostru.

De aceea consider că, în cei zece ani care s-au scurs de la aderare – perioadă de profunde transformări geopolitice și de securitate – , militarii români au fost unii dintre cei mai buni ambasadori ai României în lume. Ei ridică la loc de cinste drapelul României și fac ca numele țării noastre să fie auzit tot mai puternic în structurile internaționale. Profesionalismul lor, standardele impecabile de performanță atinse în executarea acțiunilor complexe, în cele mai dificile și mai periculoase locuri din lume, au fost remarcate constant de către partenerii și aliații noștri. Pentru aceasta, ei merită, cu prisosință, prețuirea și recunoștința noastră!

Ioan Mircea PAȘCU a fost ministru al apărării naționale în perioada 28.12.2000 – 28.12.2004.

ROMÂNIA, NATO ȘI VALOAREA STRATEGICĂ A ARTICOLULUI 5

Ioan Mircea PAȘCU

„Criza din Ucraina a relevat posibila apariție a unui nou tip de risc pentru aliații europeni de la frontiera estică a NATO și care constă în acțiuni ale unor actori din afara Alianței care generează instabilitate prin alimentarea unor revolte interne în sprijinul unor pretenții teritoriale.”

România a aniversat anul acesta zece ani de la admiterea ei în NATO. Iată, deci, cel mai bun prilej pentru a încerca o perspectivă asupra contribuției României la NATO după anul 2004 și, în același timp, pentru a căuta un răspuns la întrebarea dacă efortul a meritat.

În ceea ce privește contribuția României la NATO, aceasta se referă, în principal, la participarea în cadrul operațiunilor din Irak și Afganistan, la includerea noastră în sistemul apărării anti-rachetă al Alianței și la acordul de colaborare cu SUA în utilizarea unui număr de instalații militare românești. Ori, toate reprezintă dezvoltări ale unor direcții de acțiune inițiate pe timpul efortului pentru admiterea în Alianță¹.

Paradoxal, deși admiterea noastră în NATO reprezintă cel mai important pas pentru asigurarea securității României, în toți acești zece ani el nu a stârnit atenția opiniei publice românești. Acest demers, care este unul esențial pentru viitorul României, a fost perceput drept un fapt care „s-a realizat și gata (...)”. Cauzele acestei atitudini sunt multe, obiective, dar și subiective. Obiectiv, până de curând, securitatea Europei nu a fost pusă în discuție. În plus, criza economico-financiară, declanșată între timp, ne-a captat

atenția în altă parte. Subiectiv, această atitudine rezultă din stilul nostru de a înțelege și a face politică, fiecare nouă administrație neglijând, în mare măsură, eforturile întreprinse de predecesorii ei.

Acum, însă, prin prisma crizei din Ucraina, din ultimele luni, valoarea apartenenței noastre la Alianța Nord-Atlantică, ignorată pe nedrept în acești ani, își ia revanșa, revenind în centrul atenției publice. Se confirmă, astfel, răspunsul dat celor care întrebau țăfnoși “da’ ce ne-a adus nouă intrarea în NATO, ca să justifice prețul plătit?”. Lor le spuneam că intrând în Alianță, România a semnat o „poliță de asigurare” bună, iată, în asemenea cazuri precum cel al crizei din Ucraina. Ori, plătind „ratele”, ne-am pus la adăpost tocmai în situația pentru care am încheiat “asigurarea”².

În acest răstimp, în spatele primei fraze din Strategia Europeană de Securitate – „Europa nu a fost niciodată atât de prosperă, sigură sau liberă” – statele membre ale Uniunii Europene au acordat atenție mai mult în vorbe, decât în fapt, Politicii lor Comune de Securitate și Apărare. În plus, criza economico-financiară le-a determinat să reducă drastic bugetele pentru apărare. La rândul lor, Statele Unite, confruntate cu un deficit bugetar uriaș, produs de angajamentele militare din Irak și Afganistan, au adoptat măsuri severe de reducere a acestuia (în special, în domeniul apărării), pentru a putea să-și concentreze efortul spre zona Asia-Pacific.

În acest context, țările europene au ajuns să fie nevoite să facă față deficitului de securitate, produs prin reorientarea strategică a Statelor Unite (și asupra căruia fuseseră avertizate de foștii secretari ai Departamentului Apărării, Robert Gates și Leon Panetta), cu

mijloace diminuate de criza economico-financiară cu care sunt confruntate. Un timp, statele europene au încercat să trateze această situație ca și cum ar fi fost una de normalitate ...

Criza din Ucraina ne-a trezit, însă, brusc la realitate. Ea pune sub semnul întrebării însuși sistemul european de securitate, edificat după încheierea Războiului Rece. Dacă Statele Unite și aliații lor – între care se numără și România – vor ca acest sistem să se mențină în continuare, atunci vor trebui să regândească modul în care acționează la limita sa de răsărit. Dacă nu, va trebui să începem negocierea unui nou sistem, de data aceasta cu o Rusie mult mai agresivă, în paralel cu efortul de acoperire a deficitului de securitate apărut în această parte a Europei, pe care trebuie să-l depunem oricum...³

Astfel, dacă dorim să înțelegem evoluțiile din vecinătatea apropiată a României, trebuie să pornim de la faptul că ceea ce se întâmplă în Ucraina reprezintă un punct de inflexiune („*a game changer*”) pentru viitorul securității europene, iar criza din această țară, rezultată în urma intervenției militare a Rusiei în Crimeea, nu trebuie tratată ca o problemă secundară. Din acest punct de vedere, trebuie subliniat faptul că ne confruntăm cu o provocare de securitate tipică pentru secolul XXI și nu cu una de tip secolul XIX: analiza tuturor dimensiunilor acestei crize (militară, diplomatică, juridică, propagandistică, informațională și spațiul virtual) evidențiază că Moscova coordonează o acțiune complexă, tipică pentru conflictele secolului XXI.

Prin urmare, criza din Ucraina ne oferă ocazia prezentării unor considerații privind valoarea strategică a asigurărilor de apărare oferite de Alianță statelor membre prin intermediul Articolului 5 al Tratatului de la Washington.

Abordarea tradițională a NATO în ceea ce privește oferirea de garanții strategice statelor membre a fost una centrată pe o combinație de capacități de putere de tip hard și soft. Cele de tip hard aveau în vedere desfășurarea unor forțe capabile să asigure îndeplinirea obligației referitoare la apărarea colectivă sau realizarea de planuri și exerciții care să faciliteze desfășurarea acestora. La rândul lor, capacitățile de tip soft se refereau la punerea în practică a unor aranjamente de cooperare cu state vecine în scopul diminuării sau îndepărtării oricăror motive de conflict. Raportul dintre cele două elemente de putere a variat în timp în funcție de schimbările din mediul de securitate.

Acum câțiva ani, în contextul dezbaterilor legate de adoptarea noului Concept Strategic al Alianței (Lisabona, 2010), subliniam, împreună cu Edgar Buckley⁴, că aliații de la frontiera estică a NATO aveau nevoie de o garantare explicită a faptului că Articolul 5 va fi invocat automat în cazul unui atac împotriva teritoriului lor și că reacția Alianței în scopul apărării lor va fi una rapidă și robustă.

Totodată, evidențiam atunci ideea că apărarea colectivă trebuie să rămână una dintre misiunile esențiale ale NATO, statele membre urmând a face investițiile necesare atât pentru înzestrarea cu capacități defensive, cât și cu capacități expediționare.

Pe de altă parte, caracteristicile noilor tipuri de riscuri și amenințări la adresa securității spațiului euroatlantic ar putea determina apariția unor încercări de stabilire în avans a circumstanțelor în care Articolul 5 ar putea fi invocat. În opinia noastră, utilizarea Articolului 5 în situații specifice, generate de aceste noi riscuri și amenințări (cum ar fi atacurile cyber, terorismul, mișcările necontrolate de populație etc.), trebuie judecată în

funcție de condițiile care au generat criza respectivă și aprobată la nivelul Consiliului Nord-Atlantic.⁵

În contextul actualei crize din Ucraina apreciem că se impune o reconsiderare a modului în care funcționează garanțiile strategice de asigurare a securității statelor membre. Deși nu este stat membru al Alianței, iar garanțiile generate de Articolul 5 nu i se aplică, **criza din Ucraina a relevat posibila apariție a unui nou tip de risc pentru aliații europeni de la frontiera estică a NATO și care constă în acțiuni ale unor actori din afara Alianței care generează instabilitate prin alimentarea unor revolte interne în sprijinul unor pretenții teritoriale.**

Cum trebuie să reacționeze NATO în acest context? Mai întâi, ar fi necesar ca Alianța să admită schimbările care s-au petrecut în mediul de securitate după adoptarea Conceptului Strategic din anul 2010 și în textul căruia se aprecia că amenințarea cu un atac convențional împotriva teritoriului statelor Alianței este scăzută. Astfel, suntem nevoiți să recunoaștem că ne aflăm din nou la nivelul de amenințare din anul 1991, când se considera că o criză în imediata vecinătate a frontierelor Alianței putea afecta securitatea statelor membre⁶.

În condițiile în care Rusia nu mai poate fi considerată un partener de încredere al Occidentului, reacția Alianței ar trebui să se concentreze pe un set de acțiuni, care ar include: reevaluarea și întărirea forțelor Alianței în statele de la frontiera sa estică și semnalarea vizibilă a acestui fapt; revizuirea planurilor de apărare și asigurarea unui raport optim de forțe, capabil să răspundă unor crize asemănătoare celei din Ucraina; creșterea bugetelor de apărare ale aliaților europeni.

După cum subliniam recent⁷, înzestrarea Alianței cu noi capacități presupune accelerarea unor etape inițiate în ultimii ani: revizuirea planurilor de apărare ale NATO (*contingencies plans*) pentru unele state de la frontiera estică (Polonia și statele baltice) și inițierea demersurilor pentru statele din regiune care nu dispun încă de astfel de planuri (România și Bulgaria); creșterea numărului de exerciții periodice între aliați cu scopul menținerii nivelului de interoperabilitate dobândit în ultimii 10-11 ani; întărirea cooperării regionale; înființarea de baze înaintate de avertizare timpurie în statele de la frontiera estică etc..

În ultimii ani au apărut, în statele vest-europene, unele opinii care susțin, după experiențele din Afganistan și Irak, că forța militară nu mai este o opțiune viabilă în gestionarea situațiilor de criză, indiferent de situație, și că ar trebui ca statele europene să reducă nivelul de pregătire și de reacție al forțelor lor militare⁸. Această idee poate fi una dintre cele mai periculoase surse de confuzie pentru securitatea aliaților europeni în contextul unei politici externe ruse tot mai agresive în spațiul „vecinătății apropiate”.

În opinia noastră, Articolul 5 al Tratatului de la Washington rămâne baza Alianței, iar România, prin îndeplinirea angajamentelor politice și militare asumate, continuarea participării la operațiunile și misiunile NATO și printr-o implicare mai consistentă în dezbaterile de idei privind viitorul Alianței Nord-Atlantice, se poate afirma ca un aliat de încredere și un stat-pivot esențial la frontiera estică a Occidentului.

¹ Ioan Mircea Pașcu, *Bătălia pentru NATO. Raport personal*, Editura RAO, 2014.

² Ibidem.

³ Ibidem.

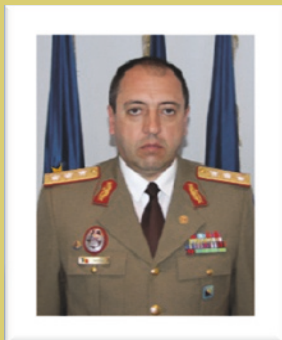
⁴ Edgar Buckley, Ioan Mircea Pașcu, „Article 5 and Strategic Reassurance”, *Issue Brief*, Atlantic Council of the United States, February 2010, p. 2

⁵ Ibidem.

⁶ Edgar Buckley, Ioan Mircea Pașcu, „How to Avoid Wars: NATO's Article 5 and Strategic Reassurance”, Atlantic Council of the United States, March 31, 2014; [http:// www.atlanticcouncil.org/ publications/ articles/ how-to-avoid-wars-nato-s-article-5-and-strategic-reassurance](http://www.atlanticcouncil.org/publications/articles/how-to-avoid-wars-nato-s-article-5-and-strategic-reassurance)

⁷ Ibidem.

⁸ Ibidem.

General-locotenent Marian HĂPĂU este, începând din 13.02.2013, directorul general al Direcției generale de informații a apărării.

General-locotenent Marian HĂPĂU

INFORMAȚIILE PENTRU APĂRARE, INSTRUMENT VITAL AL INTEGRĂRII. DGIA - RĂSPUNSUL INTEGRAT ÎN DOMENIUL INFORMAȚIILOR PENTRU APĂRARE

„În cei 15 ani de existență, Direcția generală de informații a apărării a dezvoltat capacități de informații pentru apărare flexibile și dinamice, adaptate proiecției de forțe a Armatei române și noilor provocări ale mediului de securitate, care să obțină, să prelucreze și să valorifice datele și informațiile necesare decidenților politico-militari și militari în procesul de luare a deciziilor.”

În prezent, politica mondială traversează o etapă de tranziție, fiind marcată de reconfigurarea raporturilor de putere în sistemul internațional, de incertitudine și neliniaritate, de redefinire a rolurilor organizațiilor internaționale și chiar de redesenare/redimensionare a granițelor statale, toate aceste trăsături tinzând să devină caracteristicile definitorii ale mediului internațional de securitate, în special ca urmare a manifestării unor riscuri și amenințări difuze și imprevizibile. În acest context, serviciilor de informații le revine responsabilitatea de a oferi decidenților politici și politico-militari atât informații, cât și, mai ales, **cunoaștere strategică**. Din acest punct de vedere, se impune **adaptarea permanentă a serviciilor de informații naționale**, printr-o continuă înnoire și ajustare conceptuală la nivel doctrinar, strategic și cultural, în măsură să permită apărarea României și a intereselor sale naționale. Astfel, procesele de transformare a serviciilor de informații au urmărit și urmăresc în continuare, pe de o parte **crearea capacității de a anticipa și preveni riscurile și amenințările** generate de schimbările din mediul de securitate, iar pe de altă parte, **participarea acestora la**

diminuarea efectelor riscurilor și amenințărilor potențiale, concomitent cu îndeplinirea obligațiilor impuse de apartenența României la NATO și Uniunea Europeană.

Importanța activității desfășurate în domeniul „informații pentru apărare” a fost reliefată în mod deosebit odată cu admiterea României în NATO și reafirmată după aderarea României la Uniunea Europeană. Plecând de la ideea că activitatea specifică de informații reprezintă o sursă a puterii naționale, cât și un element de sprijin pentru atingerea obiectivelor sale de securitate și politică externă, afirm fără riscul de a greși că **scopurile sale, la nivel strategic, sunt prevenirea surprinderii și sesizarea oportunităților de ripostă.**

Din această perspectivă, orice serviciu militar de informații se confruntă cu o serie de exigențe noi în domeniul capacităților necesare îndeplinirii misiunii sale principale – avertizarea oportună a autorităților competente cu privire la riscurile și amenințările de natură politico-militară și militară care pot afecta valorile și interesele naționale.

Într-un mediu în care dinamica riscurilor și amenințărilor este tot mai mare, **Direcția generală de informații a apărării (DGIA)**, o instituție tânără (înființată în 1999), dar cu un nume deja consolidat în Comunitatea Națională de Informații, a înțeles că a răspunde eficient la provocările variate din mediul intern și internațional de securitate este cheia necesară pentru a furniza acel **atu strategic** de care statul român are nevoie pentru a face pașii corecți pe calea integrării europene și euro-atlantice.

Cei 15 de ani de construcție au însemnat un efort constant de **adaptare la cerințele unui climat internațional de securitate dinamic**, drumul nefiind lipsit de obstacolele inerente, normale muncii într-un asemenea mediu, unde incertitudinea și probabilitatea își dau mâna, unde vulnerabilitățile, riscurile și amenințările la adresa securității statului așteaptă **un răspuns integrat în domeniul informațiilor pentru apărare.**

Astăzi, Direcția generală de informații a apărării este **o organizație de intelligence modernă**, care a reușit să facă performanță din munca tradițională de informații, un partener care poate ajuta oricând alte instituții din cadrul comunității de intelligence prin furnizarea unor evaluări riguroase și utile beneficiarilor.

La vremuri noi, un cadru teoretic adaptat. Definirea conceptuală și realizarea capacității de acțiune a Direcției generale de informații a apărării

Într-o lume în care amenințările și oportunitățile în plan național și internațional devin mai degrabă transnaționale (terorism; crimă organizată; proliferarea armelor nucleare; cyber-criminalitatea; pandemiile sanitare; cucerirea spațiului cosmic; proliferarea actorilor,

a surselor de conflict și a mijloacelor de folosire a forței; progresul tehnologic care a dus la creșterea vulnerabilității față de o serie de surse din ce în ce mai diverse și disparate; predominanța crescândă a formelor de conflict asimetrice și neconvenționale; deplasarea tot mai accentuată a violenței spre zonele urbane și spre domeniul securității și siguranței interne, însoțită de disensiuni sociale induse pe cale economică, etnică, religioasă și ideologică), asistăm la emergența unor forme de asimetrie în conflictele contemporane, la multiplicarea în progresie geometrică a datelor și la accesul tot mai mare și în timp real la informații, toate acestea contribuind la consolidarea **importanței domeniului „informații pentru apărare” și, implicit, a analizei de intelligence**. Provocările din sfera mediului de securitate sunt mereu altele și tot mai diversificate, acest fapt impunând o abordare multivectorială. De aceea, este necesară adaptarea continuă a serviciilor de informații, care să sprijine înțelegerea tendințelor majore de evoluție a securității internaționale și a modului în care fiecare țară are șansa de a deveni parte activă a procesului de globalizare, prin adoptarea unor decizii rapide și proactive, care să confere acțiunilor un puternic caracter preventiv.

Conflictele și rivalitățile „tradiționale” între state, ca și păstrarea stabilității interne, rămân priorități pentru serviciile de informații din orice țară. **Problemele care necesită implicarea serviciilor de informații** sunt legate, în continuare, de:

- apărarea infrastructurii naționale împotriva atacurilor pornite din surse diverse (*de la teroriști la infractori informatici sau agresori statali*);
- operațiunile internaționale de sprijinire a păcii care au nevoie de serviciile de informații pentru a-și îndeplini misiunile;
- apărarea frontierelor și a altor puncte de intrare a persoanelor și mărfurilor împotriva armelor de distrugere în masă și amenințărilor asociate;
- anchetele penale și problemele de justiție transnațională, cum ar fi urmărirea criminalilor de război etc.

Activitatea specifică de informații constituie, pentru orice stat modern, atât o sursă a puterii naționale, cât și un instrument de sprijin pentru realizarea obiectivelor sale de securitate și politică externă, jucând un rol important în apărarea și promovarea intereselor naționale, scopurile sale urmărind în esență, la nivel strategic, prevenirea surprinderii și sesizarea oportunităților optime de ripostă.

Înființată la data de 1 iulie 1999, în contextul complex generat de necesitatea reformării armatei României, **Direcția generală de informații a apărării a reprezentat răspunsul instituțional la emergența, în plan regional și global, a unor noi riscuri, amenințări și vulnerabilități** care necesitau un răspuns integrat în domeniul informațiilor pentru apărare.

În cei 15 ani de existență, Direcția generală de informații a apărării a dezvoltat capacități de informații pentru apărare flexibile și dinamice, adaptate proiecției de forțe a Armatei române și noilor provocări ale mediului de securitate, care să obțină, să prelucreze și să valorifice datele și informațiile necesare decidenților politico-militari și militari în procesul de luare a deciziilor.

Au fost implementate proceduri NATO de informații, contrainformații și de securitate, fapt care a permis dezvoltarea capacităților de lucru în comun cu structurile militare NATO

în teatrele de operații și perfecționarea managementului riscurilor, amenințărilor și vulnerabilităților din domeniul de responsabilitate al Direcției generale de informații a apărării.

Locul pe care îl ocupă astăzi Direcția generală de informații a apărării în cadrul sistemului național de securitate se datorează în primul rând calității muncii depuse de structurile pe care le are în componere. În momentul înființării, Direcția generală de informații a apărării a subordonat cele două mari structuri existente la acel moment – **Direcția informații și reprezentare militară** și **Direcția siguranță militară** – și a înființat ulterior componente menite să răspundă la noile forme de cooperare, interne și internaționale, la amenințările asimetrice și la tot ce înseamnă intelligence, contrainformații și securitate militară, în cadrul unei armate aparținând unui viitor stat membru NATO.

În prezent, Direcția are în componere, alături de cele două structuri de bază, **Direcția informații militare** și **Direcția contrainformații și securitate militară**, **Detașamentul Special de Protecție și Intervenție** (misiunea sa principală fiind prevenirea și combaterea actelor de terorism îndreptate împotriva demnitarilor, personalului și obiectivelor Ministerului Apărării Naționale) și **Școala de Aplicație a Informațiilor pentru Apărare** (care desfășoară activități de învățământ și instrucție, în scopul formării, specializării și perfecționării personalului Ministerului Apărării Naționale din domeniul informații pentru apărare, în acord cu evoluțiile mediului intern și internațional de securitate). Toată această arhitectură instituțional-organizatorică, dublată de construcția conceptuală adaptată la provocările mediului de securitate, permite îndeplinirea misiunilor specifice, la nivel tactic și operativ, concomitent cu constituirea, la nivel strategic, a unei **capacități de informații care să respecte principiul conducerii unitare și cel al concentrării eforturilor**. De asemenea,

trebuie subliniat faptul că această construcție arhitecturală și viziunea strategică se înscriu în cerința generală a Alianței Nord-Atlantice de contracarare a amenințărilor asimetrice, permițând, în același timp, creșterea vizibilității structurilor forțelor pentru operații speciale din Armata României în cadrul NATO, în acord cu tradițiile de luptă.

Consecințele schimbărilor pentru domeniul informații pentru apărare – realizarea cadrului necesar de cooperare, internă și internațională, la nivel instituțional

Ca parte a sarcinii de a servi interesul național și de a proteja cetățenii propriului stat, devine necesară identificarea de soluții prin mecanisme de cooperare și colaborare a serviciilor de intelligence din țările democratice ale lumii.

Evaluarea obiectivă a problemelor cu care se confruntă România în procesul de integrare în structurile euroatlantice – ținând cont și de modul în care acestea sunt percepute de către factorii de decizie la nivelul NATO și UE – nu poate fi realizată fără implicarea serviciilor de informații. Prin datele și analizele transmise constant autorităților române, aceste servicii contribuie la informarea operativă, oferind suportul necesar adoptării strategiilor potrivite îndeplinirii obiectivelor de integrare. Activitatea serviciilor de informații se adaugă organic sistemului care conferă funcționalitate statului de drept.

În acest context, Direcția generală de informații a apărării a acționat într-un **spirit de reală deschidere pentru optimizarea cooperării cu celelalte instituții din compunerea sistemului național de apărare, ordine publică și siguranță națională**. În baza protocoalelor de cooperare și în funcție de competențele specifice în protejarea siguranței naționale, sunt transmise cu operativitate informații de interes din domeniul de activitate al acestora pentru exploatare, întregire și valorificare.

Alături de informarea curentă a factorilor de decizie, obiectivul susținerii demersului național vizând integrarea euroatlantică și-a pus amprenta, practic, pe toată gama de activități subsumate relaționării funcționale dintre serviciile de informații și celelalte instituții ale statului român.

Direcția generală de informații a apărării a pus la dispoziția factorilor de decizie **analize de intelligence acționabil** și a furnizat **cursuri de acțiune**, împreună cu **evaluarea posibilelor implicații** ale deciziei liderului sau comandantului. Dar furnizarea de cunoștințe cu privire la amenințările cu implicații globale nu poate fi posibilă folosind în mod exclusiv propriile capacități de culegere de informații. Apare, așadar, nevoia de colaborare, de cooperare în domeniul intelligence. Direcția generală de informații a apărării și structurile subordonate au mizat dintotdeauna pe **soluția cooperării cu alte servicii de informații**, considerând că doar abordarea directă, pragmatică și disponibilitatea unei colaborări reale între diversele servicii de informații interne și internaționale poate asigura reușita misiunilor noastre.

Acum, la 15 ani de la înființare, suntem îndreptățiți să spunem că Direcția generală de informații a apărării și, în general, Ministerul Apărării Naționale, au contribuit la succesul multora dintre acțiunile coaliției multinaționale antiteroriste. Doresc, și în paginile acestei publicații, să relievez **contribuția Direcției generale de informații a apărării cu ofițeri de legătură, cu structuri HUMINT și de analiză în teatrele de operații ale diferitelor misiuni derulate sub egida NATO, UE sau ONU**, care s-a dovedit deosebit de importantă, una dintre dovezile cele mai elocvente fiind aprecierea la adresa profesionalismului militarilor români,

formulată în nenumărate rânduri de comandanții statelor aliate sau parteneri sub comanda cărora s-au aflat aceștia. România a dovedit că are experți în domeniul IT și al analizei de intelligence. În plus, trebuie să subliniem aici că vorbim de serii întregi de militari care au participat la misiunile din Irak, Afganistan și Balcani, de profesioniști care lucrează, și în prezent, la Cartierul General și la comandamentele NATO.

Reorganizarea Direcției generale de informații a apărării după cele mai actuale modele NATO a vizat și dezvoltarea capacităților de cooperare cu Alianța și statele membre NATO în lupta împotriva terorismului și în acțiunile de asigurare a securității. Această problemă a reorganizării Direcției generale de informații a apărării, în subiectele de mare actualitate și de perspectivă, și mă refer la problemele de

luptă împotriva terorismului și asigurarea securității în Europa și în lume, am discutat-o cu șefii ai unor servicii de informații din celelalte țări NATO, fiind apreciată disponibilitatea Direcției generale de informații a apărării de a contribui la acțiunile Alianței.

Cu mențiunea că activitatea Direcției generale de informații a apărării nu reprezintă decât un segment al efortului național în domeniu, această aniversare ne prilejuiește un moment potrivit de a ne exprima satisfacția că această structură a devenit, în timp, unul dintre cele mai eficiente servicii de informații din România. Beneficiind de structuri de informații, contrainformații și securitate militară și, implicit, de analiză multisursă înrunită, Direcția generală de informații a apărării își probează valoarea prin informațiile cu grad ridicat de utilizare, din domeniul apărării, puse la dispoziția CSAT, conducerii Ministerului Apărării Naționale, Armatei României și Comunității Naționale de Informații.

Participarea ofițerilor și specialiștilor români din domeniul informații pentru apărare în teatrele de operații cu structuri HUMINT, IMINT, SIGINT și cu capacități de analiză multisursă, precum și rezultatele obținute, au determinat NATO să ia în considerare, pentru operațiile multinaționale, capacitatea de nișă oferită de România prin Direcția generală de informații a apărării.

Asumându-și **gestionarea integrată a riscurilor și amenințărilor** de natură internă și externă care vizează domeniile politico-militar și militar, Direcția generală are o contribuție însemnată și în cadrul Comunității Naționale de Informații, la fundamentarea deciziilor strategice din domeniul securității naționale. Din această perspectivă, apreciez că merită subliniat capacitatea de sprijin decizional demonstrată în tot acest deceniu și jumătate. În același timp, sunt transmise periodic **evaluări privind riscuri și amenințări externe și interne, de natură politico-militară și militară, la adresa securității naționale, analize și prognoze privind evoluții din zone de interes strategic pentru România, materiale informative despre fenomenele militare și politico-militare internaționale și despre**

potențialul militar al altor state, evaluări privind vulnerabilități și factori de risc la adresa siguranței naționale în domeniul militar, puncte de vedere/răspunsuri la cerințe specifice.

Direcția participă la activitatea Oficiului pentru Informații Integrate cu experți/analști care se implică, în mod direct, în elaborarea produselor informative realizate în cadrul acestei structuri a CNI împreună cu analști din cadrul celorlalte structuri de securitate națională. De asemenea, specialiștii pe diferite problematice din cadrul Direcției generale de informații a apărării participă la dezbaterile organizate la nivelul Oficiului, în scopul armonizării punctelor de vedere ale structurilor componente ale CNI.

Direcția generală acționează pentru **dezvoltarea unei culturi a cooperării, la nivel național, între serviciile de informații, prin încurajarea schimbului de expertiză cu specialiștii și experții din cadrul celorlalte servicii naționale de informații** în scopul transferului de cunoștințe și capacități, prin implicarea în fundamentarea unor puncte de vedere și poziții comune în relațiile cu partenerii din cadrul NATO și al Uniunii Europene și prin implicarea în efortul comun de promovare a unei culturi de securitate la nivelul societății civile din România.

Adaptarea continuă a sistemului informațiilor pentru apărare la dinamica riscurilor și amenințărilor – concepția și necesitatea transformării

Pentru a face față provocărilor induse de efectele globalizării și de societatea informațională la adresa intereselor de securitate, în interiorul țărilor sau în spațiul euroatlantic, **structurile de informații sunt supuse unui amplu proces de transformare care implică dezvoltarea și integrarea de noi concepte, strategii, doctrine și capacități**, cu scopul de a îmbunătăți eficiența și gradul de interoperabilitate al acestora și de adaptare la noul mediu de securitate. Se impun modificări la nivel doctrinar, structural, organizațional, al educației și managementului personalului de informații, și, nu în ultimul rând, al activităților de culegere și analiză a informațiilor.

Direcția generală de informații a apărării își propune să stabilească direcțiile și modalitățile principale prin care să se adapteze la evoluțiile actualului mediu de securitate și să identifice domeniile spre care este direcționat efortul de transformare și resursele care sprijină îndeplinirea acestui demers. Astfel, Concepția de transformare instituțională graduală a Direcției stabilește clar un set de obiective, precum: elaborarea unei concepții de transformare adaptativă continuă la evoluția mediului de securitate; realizarea și implementarea unui concept de lucru integrat al structurilor de informații, contrainformații și securitate și forțe speciale; modernizarea managementului actualelor capacități de intelligence; perfecționarea capacităților analitice; dezvoltarea capacităților de analiză operațională; trecerea la managementul integrat al operațiilor; operaționalizarea conceptului de

contrainformații externe; dezvoltarea selectivă a relațiilor de cooperare internă și internațională; consolidarea parteneriatelor cu mediul academic intern și cu partenerii internaționali în scopul extinderii schimbului de informații și experiență; eficientizarea sistemului educațional specific domeniului de responsabilitate; îmbunătățirea strategiei de recrutare, formare și pregătire continuă a personalului.

Combinatia de amenințări generate de conflicte interstatale, amenințări transnaționale și amenințări generate de diferite procese este mult mai difuză decât cu două decenii în urmă. Schimbarea caracterului războiului, a modalităților de luptă prin stimularea insurgenței interne, creșterea importanței unor vectori precum cel economic față de cel militar impun coagularea capabilităților structurilor de informații, contrainformații și securitate și forțe speciale într-o concepție integrată. Evoluția tehnologică și formarea unor comunități virtuale într-un spațiu cibernetic fără frontiere generează, de asemenea, măsuri noi de abordare a acestui mediu de luptă.

Ca orice altă instituție din domeniul securității și apărării, Direcția generală de informații a apărării este supusă provocării de a se adapta mediului prezent de lucru, în care informația este abundentă și dificil de procesat. Avem deja create instrumentele prin care putem servi interesele naționale și ne propunem să găsim arhitectura cea mai bună pentru creșterea performanțelor acestora.

15 ani de construcție – moment de bilanț

Acest moment aniversar îmi oferă prilejul de a mulțumi întregului personal al Direcției care prin munca, devotamentul, dăruirea, abnegația și profesionalismul său a făcut posibilă materializarea proiectului de construcție a unui singur serviciu de informații pentru apărare al Armatei României.

Având în vedere că Armata se află într-un continuu proces de transformare, care are ca obiectiv principal crearea unei forțe flexibile, mobile și eficiente, capabilă să-și asume responsabilități crescute în managementul crizelor, apărarea colectivă și în operațiile de stabilizare, menținere a păcii și reconstrucție post-conflict, devine cu atât mai evidentă importanța rolului cercetării științifice în domeniul militar pentru identificarea unor noi soluții și principii de acțiune, care să ofere rezolvarea optimă a oricărei situații întâlnite în teatrele de operații ori la comanda unităților Armatei în teritoriul național.

În ultimii ani, am promovat o **deschidere** a instituției către **mediul academic** și societatea civilă, inclusiv prin editarea revistei Infosfera, publicație consacrată studiilor de securitate și informațiilor pentru apărare. Domeniul „*informații pentru apărare*” este puternic legat de cercetarea științifică. Astfel, multidisciplinaritatea și complexitatea care caracterizează munca de informații impun o largă deschidere către mediul academic – element primordial în procesul de modernizare a serviciilor de informații.

Direcția generală de informații a apărării este o instituție de elită a Ministerului Apărării Naționale, a Armatei României și a sistemului de securitate națională. Îmi exprim convingerea că instituția poate să-și îndeplinească rolul la nivelul cel mai înalt pe care ni-l dorim cu toții pentru asigurarea securității naționale a României și pentru cooperarea cu aliații.

Experiența Direcției generale de informații a apărării a ajuns să fie unanim recunoscută și apreciată de partenerii noștri din cadrul comunității de intelligence, această apreciere

pozitivă onorându-ne profund, dar obligându-ne maxim – fiecare persoană care lucrează în cadrul Direcției va trebui să se adapteze cerințelor impuse de mediul de securitate intern și extern, perfecționându-se continuu. Numai în acest fel vom oferi beneficiarilor noștri garanția că Direcția are resurse umane capabile și deține cele mai potrivite mijloace pentru a identifica, monitoriza și evalua riscurile la adresa securității naționale. **Doar prin rezultatele obținute putem demonstra că înființarea Direcției generale de informații a apărării a reprezentat o soluție instituțională de succes și doar rezultatele și aprecierile beneficiarilor noștri ne vor asigura, în viitor, validarea proiectului nostru de construcție.**

Sunt convins de faptul că meritele nu aparțin niciodată unei singure persoane, ci unei întregi echipe și sunt recunoscător pentru faptul că transformarea rapidă a instituției și aducerea ei la nivelul interoperabilității cu structurile similare din țările NATO și UE se datorează activității desfășurate de către fiecare angajat al Direcției (*și aici mă gândesc la toți cei care acționează în numele instituției noastre*), oameni competenți și serioși, pentru care interesul național este mai presus de orice.

Instituția, pe care cu onoare o conduc, câștigă în fiecare zi tot mai multă credibilitate publică, devenind o metaforă integratoare pentru apărarea națională.

În final, doresc să aduc mulțumiri și să-mi exprim recunoștința pentru eforturile depuse de către toți directorii generali care au condus această instituție, pentru munca și timpul dăruite de către toți ofițerii de informații și contrainformații care au făcut și fac parte din rândurile angajaților noștri, de către toate categoriile de personal care activează în cadrul Direcției. Tuturor vă doresc reușite și împliniri pe toate planurile, succes și pe mai departe în identificarea și gestionarea amenințărilor potențiale aflate, deocamdată, în stadiu de tendință și vă urez ca dictonul instituției noastre „*Intelligentia, Fides, Excellentia*” să vă călăuzească în tot ceea ce întreprindeți!

LA MULȚI ANI!

General de brigadă Ileana CHIRIȚĂ este, începând de la 1 martie 2014, locțiitorul directorului general al Direcției generale de informații a apărării.

DIRECȚIA GENERALĂ DE INFORMAȚII A APĂRĂRII – 15 ANI ÎN SLUJBA INTERESULUI NAȚIONAL

General de brigadă Ileana CHIRIȚĂ

Un deceniu și jumătate de existență pentru o organizație, oricare ar fi aceasta, poate avea o semnificație mai mare sau mai mică, funcție de referențialul care dă sens procesului de semnificare. Pentru Direcția generală de informații a apărării (DGIA), acest referențial este transformarea, schimbarea, ceea ce mă îndreptățește să susțin că, de fapt, la 1 iulie 2014 aniversăm nu doar cincisprezece ani de existență, cât mai ales **cincisprezece ani de derulare a unui proces de transformare continuă.**

Dimensiunea temporală a acestui proces mă determină, citând ceea ce susține Daniel Kahneman în lucrarea „Thinking Fast and Slow”, să afirm că presiunea timpului este unul din factorii determinanți ai asumării schimbării, mai ales atunci când avem conștiința faptului că timpul este o resursă incontestabilă pentru orice echipă managerială, care știe că dacă se concentrează doar asupra prezentului poate pierde viitorul. La 15 ani de la înființare pot spune că, pentru DGIA, timpul a fost întotdeauna prea scurt și doar viziunea coerentă a top managementului, în care obiectivele transformării au fost formulate în acord cu procesul general de transformare al

*„Unde este cunoașterea pe care
am pierdut-o în informații? ...
Unde este înțelepciunea pe care
am pierdut-o în cunoștințe?”*

T.S. Eliott

Armatei, a determinat depășirea problemelor inerente oricărui proces de transformare.

Înțeleg astăzi, mai bine ca oricând, efortul, în primul rând de cunoaștere și acțiune unitară, depus de echipele de conducere ale DGIA, precum și capacitatea întregului personal de a-și asuma schimbările, ceea ce, cu alte cuvinte, înseamnă că **oamenii au fost și vor rămâne motorul transformării și principala sa resursă.**

Încercarea de a sintetiza în câteva pagini principalele momente ale acestui proces de transformare nu este deloc facilă, cu atât mai mult cu cât, citându-l iarăși pe Kahneman, poți configura o imagine mult mai ușor atunci când ai mai puține piese de așezat în acel puzzle care o materializează și care stă la baza reprezentării ei.

Iar acum, constat că, dincolo de complexitatea în sine a oricărui proces de transformare, pentru DGIA complexitatea a avut și o expresie cantitativă, în care o multitudine de evenimente s-au derulat într-o succesiune cu o dinamică tot mai accentuată, încât orice încercare de abordare exhaustivă este cel puțin inadecvată.

Cu toate acestea, analiza post-acțiune a acestei perioade trebuie să pornească de la faptul că, între 1999 – 2014, Armata României și, implicit, DGIA au avut o contribuție majoră la procesul de integrare a României în NATO și UE.

Armata a fost o veritabilă locomotivă în parcursul României spre valorile euroatlantice, iar DGIA s-a aflat întotdeauna, mai mult sau mai puțin vizibilă, în avanposturile efortului național de reintegrare în marea familie euroatlantică.

Din acest considerent, și nu numai, în amplul proces de transformare al Armatei, DGIA a fost un catalizator al procesului de transformare, atât prin modelul oferit, cât și prin faptul că a furnizat întotdeauna decidenților – politici, politico-militari și nu în ultimul rând comandanților de pe toate treptele ierarhice – informațiile necesare pentru identificarea vulnerabilităților și amenințărilor care ar fi putut să

afecteze sensul și eficiența transformărilor sau modul de îndeplinire a misiunilor de către Armată, atât pe teritoriul național, cât și în teatrele de operații. Trebuie subliniat că DGIA nu a fost în această perioadă doar un observator al procesului de transformare al Armatei sau doar un element al transformării, deoarece le-a integrat pe ambele, astfel încât, și din această perspectivă, eșecurile sau succesele transformării, aderarea și integrarea Armatei în structurile NATO / UE, modul de îndeplinire a misiunilor au fost, sunt și rămân referențiale majore asumate de către noi.

Aria de responsabilitate a DGIA vizează obținerea, prelucrarea, verificarea, stocarea și valorificarea informațiilor referitoare la factorii de risc și amenințările interne și externe, militare și non-militare, care pot afecta securitatea națională în domeniul militar, coordonarea cooperării, atât cu structurile naționale cu atribuții în domeniul securității și ordinii publice, cât și cu cele ale statelor membre NATO / UE, alianțelor, coalitiilor și organizațiilor internaționale la care România este parte, precum și asigurarea securității informațiilor clasificate naționale, NATO / UE, la nivelul MAPN.

Pe fondul unei dinamici tot mai accentuate a mediului de securitate, transformarea DGIA s-a derulat, în special după intrarea României în NATO, concomitent cu îndeplinirea unor misiuni care să asigure:

- prevenirea surprinderii strategice;
- prevenirea și contracararea culegerii de informații din domeniile / ariile de responsabilitate;
- protecția obiectivelor, a personalului militar, a intereselor economice și patrimoniale ale Armatei;
- prevenirea și combaterea actelor de terorism și a amenințărilor asimetrice, în cooperare cu alte structuri cu atribuții în domeniul securității naționale;
- controlul și eliminarea fenomenului proliferării;
- asigurarea securității informațiilor clasificate;
- protecția sistemelor informatice și de comunicații;
- o diplomatie a apărării credibilă și eficientă.

Pentru atingerea acestor obiective, procesul de transformare a DGIA a avut ca imperativ optimizarea totalizatoare, care a impus trecerea de la *managementul activităților* desfășurate așa cum trebuie la *leadership*, adică la desfășurarea activităților care trebuie și care, accentuez, au alocate resursele necesare realizării lor.

În același timp, transformarea a impus cu necesitate remodelarea structurală, acțională și normativ-metodologică a domeniului informațiilor pentru apărare, în trei etape succesive:

- constituirea unor structuri de informații, contrainformații și securitate militară flexibile și modulare, capabile să răspundă cerințelor naționale de securitate și interoperabile la nivel NATO / UE;
- adaptarea cadrului legislativ și doctrinar, precum și elaborarea unui sistem de acte normative interne capabil să ofere suportul teoretico-metodologic al activității și să asigure interoperabilitatea la nivel NATO / UE;
- dezvoltarea capacităților de tip INT (HUMINT, IMINT, SIGINT, OSINT) și fuziunea capacităților de colectare și analiză.

La acestea s-a adăugat un amplu și continuu proces de schimbare a mentalității personalului, în care cel mai important element a fost reprezentat de creșterea gradului de expertiză la toate nivelurile.

Totodată, în viziunea echipelor de conducere ale DGIA transformarea a vizat întotdeauna și optimizarea ciclului de intelligence în toate aspectele sale, astfel încât să fie scurtat timpul de răspuns între două evenimente disfuncționale concomitent cu creșterea gradului de adecvare a produselor furnizate.

Având în vedere cele de mai sus, pot susține, fără riscul de a greși, că în doar 15 ani DGIA și-a format și dezvoltat acele capacități de informații adaptate proiecției de forțe a Armatei României și noilor provocări ale mediului de securitate, care pot asigura interoperabilitatea cu structurile similare naționale sau din cadrul NATO / UE.

Strategia coerentă aplicată în această perioadă a determinat ca DGIA să devină un partener apreciat în Comunitatea Națională de Informații, cu un rol activ în cadrul Comitetului

coordonator al Consiliului Operativ al CNI și al Oficiului pentru Informații Integrate.

Această succintă trecere în revistă a avut ca scop evidențierea faptului că obiectivul major al celor 15 ani de transformare a fost, de fapt, realizarea condițiilor minime pentru trecerea la o nouă etapă - etapa schimbării care, în esență asociază un determinativ nou – reziliența.

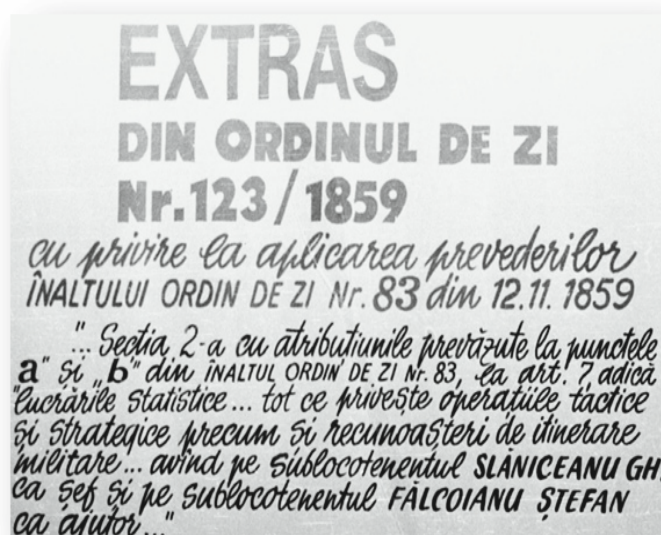
Dacă transformarea menține un proces și-i conferă valențe calitative noi, mult mai viabile, schimbarea impune și alte dezvoltări procesuale. Transformarea continuă conferă organizației capacitatea de a fi viabilă și capabilă să-și îndeplinească misiunile de bază. Schimbarea continuă oferă organizației reziliență, o calitate ce presupune un set de parametrii integrați, care-i asigură capacitatea de a rezista crizelor de orice fel și, mai mult, de a evolua prin crize.

La capătul celor 15 ani de transformare rezultatele activității, cadrul structural și acțional, climatul organizațional și psihologic, imaginea și autoimaginea DGIA, mă îndreptătesc să concluzionez că transformările succesive au creat condițiile minime ale schimbării și că DGIA a devenit o organizație a cărei principală notă de identitate este reziliența. Un parametru de stare care evidențiază că am reușit să facem saltul de la imperativul viabilității – supraviețuirea – la un alt-*Fel* de imperativ - succesul și capacitatea de a rezista crizelor. Acest salt nu s-ar fi putut realiza fără efortul integrat și conjugat al structurilor din compunerea DGIA: Direcția informații militare, (DIM) Direcția contrainformații și securitate militară (DCiSM), Școala de aplicație a informațiilor pentru apărare (SAIPA), Detașamentul special de protecție și intervenție (DSPI).

Direcția informații militare are la origini Secția a II-a din cadrul Statului Major al Armatei Principatelor Unite, înființată în anul 1859 prin Înaltul Ordin de Zi nr. 83 al domnitorului Alexandru Ioan Cuza.

Prin activitățile sale specifice, din domeniile informații militare externe, informații pentru luptă și diplomația apărării, DIM elaborează produse de intelligence prin care asigură informarea-avertizarea în timp oportun a decidenților cu privire la factorii de risc, amenințările și provocările la adresa securității naționale. O latură aparte a activității de informații militare este reprezentată de **diplomația apărării** care presupune **utilizarea** combinată a

instrumentelor diplomatice și militare. Atașatul militar, vectorul diplomației apărării, răspunde de toate aspectele relațiilor bilaterale în domeniul de referință și reprezintă un element al politicii de securitate și al instituției militare. În perioada pe care o traversăm în prezent, marcată de incertitudini și schimbări geopolitice greu de anticipat, diplomația apărării constituie o parte activă a politicii externe a statului român.

Ca expresie a recunoașterii de către NATO a profesionalismului personalului DIM, în martie 2010 s-a operaționalizat Centrul de Excelență NATO în domeniul informațiilor obținute din surse umane (NATO CoE HUMINT). Capabilitățile asigurate de Centru, în cadrul nișei proprii de expertiză, sunt unice la nivelul Alianței, nefiind duplicate de către o altă entitate NATO. Prin programul și prin activitățile planificate se urmărește ca **HCOE să devină principalul agent de transformare al Alianței**, în domeniul de expertiză specific, prin dezvoltarea, promovarea și implementarea de politici, concepte și strategii noi, în scopul îmbunătățirii capabilităților operaționale.

Un alt argument al excelenței DIM este reprezentat de constituirea Brigăzii de informații militare, în septembrie 2010. Existența acestei structuri este conformă cu exigențele cuprinse în noua Strategie Națională de Apărare, care evidențiază necesitatea deținerii de către statul român a unor capacități adecvate de anticipare și răspuns. Operaționalizarea brigăzii a crescut capacitatea de răspuns a DGIA la noile provocări la adresa securității naționale, precum și gradul de compatibilitate cu structurile similare ale statelor NATO.

Înființarea, în octombrie 2011, a Brigăzii 6 Operații Speciale „Mihai Viteazul” reprezintă răspunsul României la cerința generală a NATO de contracarare a amenințărilor asimetrice. Luptătorii acestei mari unități, *„militari obișnuiți care îndeplinesc misiuni neobișnuite”*, sunt în măsură să execute o gamă largă de misiuni precum: acțiuni directe, cercetare specială, asistență militară, contra-insurgență și contra-terorism, eliberare de ostatici, căutare și salvare prin luptă.

Activitatea personalului DIM, cu precădere în teatrele de operații (cu structuri specializate de tip HUMINT, SIGINT și IMINT, precum și elemente de comandă și analiză multi-sursă), a contribuit decisiv la recunoașterea calității militarilor români, a capacității de acțiune a Armatei României, dar și statutului DGIA de partener credibil al serviciilor de informații din țările NATO / UE.

Direcția contrainformații și securitate militară este continuatoarea Biroului 2 Contrainformații, înființat la 1 mai 1918, în cadrul Secției a IV-a din Marele Stat Major prin Ordinul de zi nr. 36 al Marelui Cartier General al Armatei.

DCiSM acționează pentru identificarea și contracararea amenințărilor de securitate îndreptate împotriva organismului militar și pentru asigurarea protecției forței, în țară și în teatrele de operații. Pentru aceasta, cooperează permanent cu comandanții / șefii structurilor Armatei și le pune la dispoziție informațiile necesare pentru realizarea superiorității decizionale.

Personalul DCiSM a fost întotdeauna acolo unde Armata a avut nevoie, pentru a sprijini comandanții în îndeplinirea misiunilor încredințate, inclusiv în teatrele de operații unde, pentru asigurarea contrainformativă a misiunilor, au acționat 260 de ofițeri.

Activitatea DCiSM are la bază obiectivele și prioritățile de informare stabilite la nivelul MAPN, funcție de care este orientat procesul de căutare și culegere a informațiilor și în baza cărora sunt elaborate produsele informative destinate beneficiarilor militari și politico-militari.

Pornind de la necesitatea realizării interoperabilității acționale cu structurile similare din NATO, DCiSM a acționat și acționează, în mod constant, pentru armonizarea cadrului normativ referitor la activitatea specifică și pentru intensificarea contactelor și schimburilor de experiență cu aceste structuri, în scopul rezolvării problemelor de interes comun și creării condițiilor necesare pentru atingerea standardelor de eficiență ale Alianței. În acest sens, în ultimii 15 ani, DCiSM a parcurs un proces complex de adaptare și transformare, prin care s-a urmărit creșterea capacităților de intelligence necesare menținerii și dezvoltării statutului de structură aptă să răspundă provocărilor și amenințărilor într-un mediu de securitate dinamic, fluid și greu predictibil.

Apreciez că, și în perioada următoare, componenta de contrainformații militare va avea un rol deosebit de important în procesul de identificare, obținere, verificare și contracarare a amenințărilor la adresa securității naționale în domeniul militar, generate de acțiunile teroriste, de spionaj, sabotaj, subversiune și criminalitate organizată.

De asemenea, componenta de securitate militară a DCiSM va continua să inițieze, să aplice și să verifice modul de îndeplinire și implementare a politicilor de securitate în structurile Ministerului Apărării Naționale, precum și pentru dezvoltarea culturii de securitate a personalului Armatei.

Nu în ultimul rând, trebuie amintit că unul din obiectivele transformării a vizat și crearea, începând cu anul 2007, a capacităților specifice de apărare cibernetică, DCiSM fiind angrenată în prezent în mai multe proiecte de acest gen.

Subliniam mai sus că principala resursă a DGIA este resursa umană, în care unul din determinativele asociate evidențiază nivelul înalt de expertiză. Această expertiză nu ar fi fost posibilă fără aportul SAIPA la formarea și dezvoltarea continuă a personalului.

SAIPA desfășoară activități de învățământ și instrucție, în scopul formării, specializării și perfecționării pregătirii personalului MAPN în domeniul informații pentru apărare, în acord cu evoluțiile mediului intern și internațional de securitate. Dezbaterile din cadrul cursurilor sunt conduse de experți în domeniul informațiilor pentru apărare și de personalități academice din mediul militar și civil. Școala organizează cursuri de carieră și de nivel, contribuie la specializarea din cadrul cursurilor de licență ale Facultății de management militar a Departamentului de Informații pentru Apărare și Operații Speciale din cadrul Academiei Forțelor Terestre „Nicolae Bălcescu” și la desfășurarea cursurilor postuniversitare în conducerea activităților din domeniile informații, contrainformații și securitate militară organizate de către Departamentul Informații pentru Apărare din cadrul Universității Naționale de Apărare „Carol I”.

DSPI are ca misiune de bază prevenirea și combaterea actelor de terorism îndreptate împotriva demnitarilor, personalului și obiectivelor MAPN. DSPI este structura combatantă specializată a DGIA care planifică, organizează și desfășoară, independent sau în cooperare cu alte structuri, acțiuni de descurajare, protecție, intervenție și pază, precum și operații antiteroriste de nivel tactic, în scopul prevenirii și combaterii agresiunilor îndreptate împotriva demnitarilor, personalului, obiectivelor și simbolurilor Armatei României. Promovând relații de cooperare cu unitățile similare din cadrul instituțiilor și autorităților publice din componerea Sistemului național de prevenire și combatere a terorismului, DSPI participă la protecția forțelor pe teritoriul național și în teatrele de operații. Totodată, DSPI participă la toate exercițiile organizate de Armata României în comun cu alte armate din statele membre NATO și non-NATO, care au ca scop antrenarea capacităților antiteroriste, contra-teroriste și de forțe speciale, în vederea creșterii gradului de interoperabilitate la nivel tactic. Astfel, DSPI a devenit un partener respectat al celor mai reprezentative unități specializate în lupta împotriva terorismului, naționale sau din cadrul NATO și al UE.

Această prezentare succintă a structurilor din componere evidențiază că DGIA a devenit o organizație care *a învățat* că pentru atingerea obiectivelor asumate trebuie să-și constituie structuri specializate capabile să îndeplinească misiunile la standarde de performanță ridicate.

Tot ca o expresie, dar și ca suport al procesului de transformare, DGIA a avut permanent în atenție multiplicarea domeniilor de expertiză ale personalului, prin deschidere și interrelaționare cu mediul academic. În acest sens, s-a acționat pentru dezvoltarea unor noi tipuri de parteneriate, prin proiecte comune, cu institute de cercetare, think tank-uri, ONG-uri și universități cu prestigiu.

Deschiderea către mediul academic a fost ilustrată cel mai elocvent prin organizarea, cu sprijinul și sub înaltul patronaj al Academiei Române, a conferinței „*Securitatea națională*

în societatea bazată pe cunoaștere. Intelligence, cunoaștere strategică și decizie” (26 noiembrie 2012, Aula Academiei Române). Acest demers a fost generat de conștientizarea

faptului că securitatea, cu tot ceea ce presupune ea, devine tot mai clar o derivată a cunoașterii, iar una dintre soluțiile pentru acces la cunoaștere este colaborarea cu mediul academic în baza unor politici de *crowdsourcing* pe care DGIA le-a construit și continuă să le dezvolte.

Pe fondul globalizării și multiplicării exponențiale a informațiilor, mediul academic poate oferi o **expertiză calitativ superioară** oricăror altor informații din surse deschise. Expertiza furnizată de mediile academice reprezintă pentru noi un element indispensabil, în special în analiza strategică, în perfecționarea competențelor analitice în general și a meta-competențelor utile adaptării la o societate bazată pe cunoaștere.

Prin conjugarea efortului comunități academice și DGIA se poate realiza ceea ce analiștii noștri numesc „*tripleta clarității*” pe care o opun „*tripletei opacității*”, invocată de N.N.Taleb în lucrarea *Lebăda Neagră. Impactul foarte puțin probabilului*. O tripletă care integrează *cunoașterea științifică* (comunitatea academică), *managementul cunoștințelor* (comunitatea academică și DGIA) și *analiza de intelligence* (DGIA) și care poate oferi decidenților nu **soluții** pentru rezolvare unor probleme, ci **alternative** pentru abordarea unor veritabili factori de dezechilibru a actualului mediu de securitate.

Această scurtă trecere în revistă a coordonatelor procesului de transformare evidențiază că, în cei 15 ani de existență, DGIA s-a transformat într-o organizație care învață și a reușit trecerea de la managementul informațiilor la managementul cunoștințelor.

Este evident că, în prezent, noua viziune a echipei de conducere este configurată în baza unui referențial al cărui sens este orientat către consolidarea proceselor care să confere DGIA capacitatea de a fi rezilientă. În acest sens, subliniez faptul că imperativele perioadei imediat următoare sunt flexibilitatea proceselor interne și descentralizarea structurală care să asigure orientarea activității pe misiuni esențiale în baza unui schimb activ și continuu de informații.

Așa cum afirmam la început, în acest material nu mi-am propus să fac o analiză exhaustivă a transformărilor care s-au derulat în cei 15 ani de existență a DGIA. Cel mult am avut în intenție să evidențiez că atât eu, cât și întreaga echipă de conducere, avem conștiința necesității transformării continue, dar și a trecerii la o etapă superioară reprezentată de schimbare.

Observațiile mele, ca de altfel întregul construct, nu au avut drept scop eliminarea unei stări de incertitudine, ci punctarea unor elemente care să capteze atenția și să invite la reflecție. Din această perspectivă, aș putea încheia evidențiind că analiza mea a fost „*mai lungă decât ar fi trebuit, deoarece nu am avut timp să o fac mai scurtă*” (Pascal).

Cu toate acestea, mă încumet să închei cu două întrebări, extrase dintr-o lucrare a lui T.S. Eliott, pe care mi le adresez în primul rând mie și, în al doilea rând, întregului personal al Direcției generale de informații a apărării:

„Unde este cunoașterea pe care am pierdut-o în informații?

Unde este înțelepciunea pe care am pierdut-o în cunoștințe? „

Răspunsul poate sta la baza activității viitoare a DGIA. Ca un început al schimbării...

General (ret.) Gheorghe ROTARU a fost director general al Direcției generale de informații a apărării în perioada 15.07.1999 – 03.10.2005.

„Prin culegerea și analiza informațiilor atât de pe teritoriul țării cât și din toate zonele de interes ale lumii, Direcția generală de informații a apărării a devenit furnizoarea unor materiale informative de nivel strategic pentru factorii de decizie politico-militari ai României, fiind de la început puternic implicată în procesul de aderare a României la NATO.”

EFORTURI ROMÂNEȘTI ÎN PERIOADA DE PREADERARE LA NATO. IMPLICAREA DIRECȚIEI GENERALE DE INFORMAȚII A APĂRĂRII

General (ret.) Gheorghe ROTARU

După evenimentele din 1989, România s-a confruntat cu necesitatea de re poziționare în sistemul regional și internațional de securitate, ca urmare a schimbărilor fundamentale generate de prăbușirea blocului comunist. În acest context, autoritățile de la București și-au îndreptat atenția către structurile de securitate regionale și globale, în special către Alianța Nord-Atlantică. Primele relații ale României cu NATO datează din anul 1990, când, printr-o scrisoare oficială, Secretarul general al NATO a fost invitat să viziteze România și în care era menționată propunerea de acreditare a unui ambasador român la NATO.

Solicitarea oficială a României de aderare la NATO a fost transmisă în anul 1993, în contextul în care Alianța se arăta deschisă spre o extindere fără precedent, ca urmare a evoluției situației internaționale și a noilor provocări și amenințări cu care organizațiile internaționale urmau să se confrunte.

Odată afirmată intenția fermă a României de a se angaja pe drumul integrării euro-atlantice, a fost declanșat un complex de demersuri pe multiple planuri în vederea atingerii celui mai ambițios obiectiv al politicii externe românești din

perioada modernă. Eforturile României s-au derulat în plan legislativ, militar, social, economic etc., fiind implicate instituții și persoane de pe toate palierele, într-un angrenaj unitar care a funcționat continuu pe parcursul mai multor ani.

A fost un „efort comun depus de factorii decidenți, dar și de societatea civilă din România în vederea realizării acestui obiectiv de politică externă. Nu ar fi corect să nu spunem că de fapt nu a fost opera unei persoane, a unui grup de persoane, al unui partid politic sau al unei majorități parlamentare sau a unui președinte. A fost un efort comun și conjugat și la nivel politic, dar și la nivel social¹”.

Demersurile pentru îndeplinirea obiectivului propus, de aderare la NATO, au fost promovate de la cel mai înalt nivel, aspect reliefat și de numeroasele întâlniri directe, în perioada 1994-2002, dintre președinți și alți oficiali de rang înalt ai României și Secretarii generali ai NATO și Comandanții Supremi ai Forțelor Aliate din Europa, având drept principal scop obținerea statutului de membru al Alianței Nord-Atlantice.

De asemenea, și la nivel parlamentar s-a conturat o poziție unitară față de această inițiativă, sprijinită de tot spectrul politic, concretizată prin mesaje și apeluri parlamentare care au subliniat consensul politic intern asupra necesității îndeplinirii acestui obiectiv strategic. Unul din elementele care demonstrează convergența acestor eforturi a fost și crearea, la 3 noiembrie 1993, cu susținerea întregului spectru politic, a unui Consiliu Național Consultativ pentru Integrare Euroatlantică.

România s-a implicat, în plan internațional, într-un amplu proces prin care să demonstreze capacitatea autorităților de la București de a îndeplini criteriile de aderare și, ulterior, de a se transforma într-un furnizor de securitate în plan regional și nu numai. În acest sens, România a avut un rol foarte activ în cadrul inițiativelor promovate de către

Alianță în sprijinul statelor candidate la aderare.

Cea mai importantă inițiativă de acest tip a fost Parteneriatul pentru Pace (Partnership for Peace – PfP¹), lansat în cadrul summit-ului NATO de la Bruxelles (10-11 ianuarie 1994), în scopul intensificării interoperabilității unităților și capacităților pentru operațiuni comune și pentru apărare colectivă, precum și dezvoltarea capacităților necesare unui viitor membru NATO.

La 26 ianuarie 1994, România a semnat Documentul-cadru al Parteneriatului pentru Pace, fiind primul stat din Europa Centrală și de Est care a aderat la PfP. Semnarea acestui document a reprezentat primul pas extrem de important pentru includerea României, în perspectivă, ca membru cu drepturi depline în Alianța Nord-Atlantică, un reper istoric al politicii externe românești și o dovadă incontestabilă a atașamentului României la valorile occidentale.

Necesitatea îndeplinirii criteriilor pentru aderarea la Alianță s-a reflectat și a avut cel mai mare impact asupra sistemului militar, care a fost nevoit, într-o perioadă relativ scurtă de timp, să dovedească faptul că este capabil să interacționeze și să desfășoare misiuni comune cu forțele armate ale altor state sau într-un cadru multinațional.

În acest sens, acțiunile României s-au desfășurat atât în plan intern, prin implementarea unui amplu proces de reformă a sistemului militar, în vederea asigurării compatibilității și interoperabilității cu structurile NATO, cât și în plan extern, prin desfășurarea unor acțiuni de sprijinire a eforturilor de integrare în Alianță, inclusiv prin intermediul diplomației apărării.

În plan intern, primul pas a fost actualizarea cadrului legislativ, necesar asigurării

legalității îndeplinirii noilor tipuri de misiuni implicate de aderarea la Alianță, îndeplinirii obligațiilor ce decurg din calitatea de membru NATO, participării la misiuni internaționale care presupun trimiterea de efective și echipamente militare peste graniță etc.

În acest sens, au fost elaborate sau au fost create premisele elaborării de noi strategii, doctrine și regulamente, compatibile cu documentele NATO: Strategia de securitate națională, Carta Albă a Guvernului, Strategia militară a României, Doctrina acțiunilor întrunite ale forțelor armate, Doctrina acțiunilor întrunite multinaționale, Doctrina pentru informații, contrainformații și securitate, doctrinele operațiilor categoriilor de forțe etc.

În cadrul sistemului militar, eforturile depuse în domeniul politicii de apărare pentru îndeplinirea cerințelor de aderare s-au manifestat în mai multe direcții:

- desfășurarea de întâlniri periodice la nivelul conducerii Ministerului Apărării Naționale cu omologi din țările membre NATO, în vederea susținerii eforturilor de integrare ale României în Alianță;
- promovarea interesului comun de integrare în structurile occidentale prin intermediul reprezentanților militari din cadrul structurilor/instituțiilor din străinătate;
- prezența unor consilieri străini (SUA, Anglia, Germania, Franța, Italia etc.) în cadrul principalelor structuri ale Ministerului Apărării Naționale, care au acordat asistență în cadrul procesului de reformă a sistemului militar;
- participarea cu efective și mijloace la misiunile de menținere a păcii în cadrul PfP;
- creșterea nivelului de profesionalizare a armatei;
- actualizarea cadrului juridic care reglementează relațiile militare bilaterale;
- realizarea unor parteneriate strategice cu unele din statele NATO (SUA, Franța, Italia);
- definitivarea principalelor acorduri de colaborare bilaterală, în special cu membrii NATO și statele vecine.

Acțiunile conjugate pe aceste direcții și nu numai au imprimat strategiei de reformă a instituției militare unitate și coerență, posibilitatea alinierii Armatei României la standardele NATO și realizarea compatibilității și interoperabilității cu armatele statelor membre NATO.

În acest amplu proces s-a înscris și înființarea, **la 1 iulie 1999**, a Direcției generale de informații a apărării, subordonată direct ministrului apărării naționale, reprezentând una din măsurile menite să sprijine acțiunile din domeniul militar necesare îndeplinirii criteriilor de aderare la Alianța Nord-Atlantică referitoare la demonstrarea și consolidarea profilului de furnizor de securitate la nivel regional, prin implicarea în mecanismele de securitate regională instituționalizate, participarea la diferite misiuni comune și, ulterior, în teatre de operații cu efective care, în timp, au devenit din ce în ce mai numeroase, expresie a încrederii și aprecieri pe care le-au câștigat din partea partenerilor.

Noua structură, constituită prin subordonarea Direcției Informații și Reprezentare Militară și a Direcției Siguranță Militară, a presupus eficientizarea unor componente capabile să asigure reprezentarea eficientă în cadrul noilor forme de cooperare, interne și internaționale, contracararea amenințărilor asimetrice și gestionarea a tot ce înseamnă intelligence, contrainformații și securitate militară, în cadrul unei armate aparținând unui viitor stat membru NATO.

Prin culegerea și analiza informațiilor atât de pe teritoriul țării cât și din toate zonele de interes ale lumii, Direcția generală de informații a apărării a devenit furnizoarea unor materiale informative de nivel strategic pentru factorii de decizie politico-militari ai României, fiind de la început puternic implicată în procesul de aderare a României la NATO.

Toate activitățile desfășurate în această perioadă au presupus implicarea Direcției generale de informații a apărării și sub alte aspecte. Astfel, activitățile desfășurate în cadrul PfP, semnarea Acordului de Securitate cu NATO, demararea exercițiilor și aplicațiilor comune cu statele membre NATO și parteneri de cooperare, cursurile, seminariile și conferințele organizate sub egida NATO, participarea la misiuni internaționale au necesitat efectuarea procedurilor de *vetting* pentru personalul Ministerului Apărării Naționale implicat în aceste activități, în vederea obținerii avizelor și certificatelor de securitate necesare.

În acest context, trebuie remarcat numărul foarte mare de activități și exerciții militare NATO/PfP la care au luat parte militarii români, semn al implicării ferme a României pe calea integrării în structura euroatlantică. Numai în perioada 1994-2001, România a participat la peste 2.000 de activități și peste 150 de exerciții militare, fiind singura țară parteneră care a desfășurat întreaga gamă de exerciții NATO/PfP, care au implicat importante efective și mijloace din toate categoriile de forțe ale armatei, atât pe teritoriul național, cât și peste hotare.

Tot ca o dovadă a angajamentului pe care România l-a asumat alături de partenerii săi se înscrie și implicarea activă în misiuni de menținere / impunere a păcii în afara teritoriului, debutul fiind marcat la 19 decembrie 1996 atunci când Parlamentul României a aprobat participarea la Forța de Stabilizare (SFOR) în Republica Bosnia-Herțegovina².

Deși nu a fost inclusă în primul val al extinderii NATO din 1997, evoluțiile situației regionale de securitate au demonstrat importanța strategică a României și aportul semnificativ pe care l-ar reprezenta pentru Alianță, aspect demonstrat prima dată pe timpul conflictului din fosta Iugoslavia.

Astfel, în octombrie 1998, Parlamentul României a aprobat cererea NATO ca avioanele Alianței să poată utiliza spațiul aerian pentru posibile operațiuni militare împotriva Iugoslaviei, decizie confirmată la 22 aprilie 1999, când a fost autorizată deschiderea spațiului aerian pentru operațiunile din Kosovo.

Participarea României cu forțe în cadrul misiunilor internaționale în teatrele de operații a debutat oficial la 29 noiembrie 1999, când Parlamentul României a aprobat participarea cu forțe la operațiunea KFOR din Kosovo.

Evenimentele de la 11 septembrie 2001 din SUA au schimbat radical mediul internațional de securitate, iar România, ca aliat de facto al NATO, s-a alăturat luptei împotriva terorismului internațional, context în care, la 21 decembrie 2001, Parlamentul României a aprobat participarea în cadrul Forței Internaționale de Asistență de Securitate (ISAF) din Afganistan, inițial numai cu efective de poliție militară și ofițeri de stat major.

Ulterior, în următorii ani, participarea României la astfel de misiuni s-a intensificat și a cunoscut o creștere exponențială. Astfel, la 30 aprilie 2002, Parlamentul a aprobat participarea în cadrul Coalitiei Internaționale de combatere a terorismului la Operațiunea Enduring Freedom condusă de SUA în Afganistan și în numai 2 luni, la 25 iunie 2002, primul contingent românesc a fost dislocat în Afganistan.

De remarcat faptul că, la 15 noiembrie 2001, Parlamentul României a aprobat extinderea participării la misiunile NATO din Balcani cu capacități de informații militare, fiind prima ocazie pentru structurile de informații militare de a-și demonstra capacitatea de a desfășura misiuni în comun cu partenerii din NATO. Aceste momente au reprezentat debutul unei perioade în care reprezentanții structurilor de informații au primit numeroase aprecieri din partea tuturor partenerilor alături de care au desfășurat diverse tipuri de misiuni în teatrele de operații, reprezentând un foarte important vector de promovare a profesionalismului forțelor armate române și al structurilor de informații în special.

Astfel, participarea României alături de statele membre NATO și PfP în cadrul misiunilor comune a reprezentat o modalitate activă și eficientă de demonstrare atât a interoperabilității forțelor armate române cu cele ale partenerilor, cât și a angajării ferme a României în direcția integrării în structurile internaționale de securitate.

Pe parcursul perioadei de preaderare la NATO, de o atenție deosebită s-a bucurat cooperarea cu România cu SUA în domeniul militar. Demonstrarea orientării ireversibile a

României către o societate democratică și adoptarea valorilor occidentale, pe fondul poziției geostrategice și a rolului de factor stabilizator în regiune, au creat premisele dezvoltării și diversificării relațiilor militare româno-americe, atât în cadrul PfP, cât și în plan bilateral, prin programe ca Mil-to-Mil, IMET (International Military Education and Training) etc.

Programul Mil-to-Mil a fost inițiat în România la 1 aprilie 1993, fiind un instrument de

cooperare în domeniul apărării cu SUA, primul de acest tip dezvoltat cu un stat membru NATO și destinat sprijinirii forțelor armate ale României și îmbunătățirii relațiilor militare româno-americane. Programul era centrat pe acordarea de sprijin financiar și logistic, concretizat în numeroase activități comune (acțiuni demonstrative, vizite, seminarii, schimburi de personal etc.), urmărind aprofundarea aspectelor de interoperabilitate operațională și tehnică, îmbunătățirea sistemului de instruire a trupelor, perfecționarea pregătirii unităților capabile să participe la misiuni comune de menținere a păcii și umanitare.

Programul IMET a fost inițiat în vederea susținerii instruirii personalului militar român, prin facilitarea participării la cursuri organizate în SUA, achiziționarea de laboratoare pentru învățarea limbii engleze, desfășurarea de cursuri mobile în România etc.

De asemenea, în această perioadă de preaderare, au avut loc întâlniri frecvente între oficiali americani și români, la diferite nivele, autoritățile de la Washington jucând un rol activ în sprijinirea Bucureștiului pentru îndeplinirea criteriilor în vederea aderării la Alianță. Pe această linie se înscrie și activitatea Grupului Bilateral de Lucru pe Probleme Politico-Militare între România și SUA, inaugurat în octombrie 1993, la București. Scopul constituirii acestui grup a fost promovarea unui parteneriat în toate domeniile securității, inclusiv în cel al informațiilor militare.

Astfel, reorganizarea structurilor de informații pentru apărare sub forma Direcției generale de informații a apărării a reprezentat o modalitate de eficientizare a gestionării provocărilor impuse de cooperarea fără precedent, în domeniile de responsabilitate, rezultată atât din participarea la Parteneriatul pentru Pace, cât și din intensificarea relațiilor

bilaterale, inclusiv cu SUA. Angrenată și ea în procesul de îndeplinire a unui obiectiv strategic al politicii externe românești, Direcția generală de informații a apărării a contribuit fundamental la succesul acestuia prin intermediul abordării unor direcții eficiente de acțiune:

- adaptarea structurală în scopul intensificării cooperării cu statele membre ale NATO și pregătirea pentru misiuni tip NATO (prin participarea la exerciții militare și la misiuni în teatrele de operații, inclusiv în cadrul luptei împotriva terorismului); de menționat faptul că, înainte de aderarea sa ca membru cu drepturi depline al Alianței, cooperarea României cu statele NATO a făcut ca operațiile comune cu aliații să poată deveni, în scurt timp, mai ample, atingând un grad sporit de complexitate și dificultate și, fapt extrem de important, a consolidat încrederea partenerilor de coaliție în profesionalismul militarilor români;
- adaptarea componentei logistice: asigurarea interoperabilității cu structurile NATO prin achiziționarea de echipamente compatibile cu cele ale statelor NATO, modernizarea sistemelor de comunicații și informatică, a mijloacelor tehnice de culegere a informațiilor, precum și dezvoltarea ulterioară a domeniului cyberintelligence;
- perfecționarea pregătirii personalului în domeniul informațiilor pentru apărare, inclusiv prin stabilirea unor contacte directe între experții români și cei ai statelor membre NATO în diverse domenii;
- dezvoltarea cooperării în plan bi- și multinațional cu statele aliate, în domeniile de competență.

În acest context, prin reorganizarea Direcției generale de informații a apărării, după cele mai actuale modele NATO, realizată și în urma unor consultări cu șefi ai unor servicii de informații NATO, prilej cu care disponibilitatea structurii de informații pentru apărare de acțiune împreună cu Alianța a fost foarte apreciată, s-a urmărit și dezvoltarea capacităților

de cooperare cu Alianța Nord-Atlantică și statele membre NATO în domeniul luptei împotriva terorismului și în acțiunile de asigurare a securității regionale și internaționale.

Astfel, adaptarea responsabilităților și misiunilor Direcției generale de informații a apărării nu a fost numai un răspuns la provocările impuse de cooperarea fără precedent, în domeniile de responsabilitate, rezultată din participarea la Parteneriatul pentru Pace și la misiunile internaționale, ci a fost, mai mult, o decizie salutară de a construi un serviciu de informații pentru apărare al unei Armate aparținând României - viitor stat membru NATO.

Toate aceste eforturi au avut un impact semnificativ asupra deciziei finale referitoare la integrarea României în Alianța Nord-Atlantică, iar cooperarea României cu statele NATO, înainte de obținerea statutului de membru cu drepturi depline, inclusiv în domeniul informațiilor pentru apărare, a reprezentat un factor esențial în consolidarea încrederii partenerilor de coaliție în profesionalismul militarilor români.

Demersurile active ale României au fost încununate de succes la 21 noiembrie 2002, când România a fost invitată, alături de alte șase state candidate, să înceapă procedurile de aderare, în cadrul summit-ului NATO de la Praga, proceduri finalizate la 2 aprilie 2004, prin ceremonia înălțării drapelului de stat la Cartierul General al NATO din Bruxelles.

¹ Teodor Meleșcanu, cu ocazia aniversării a 10 ani de la aderarea la NATO.

² La 4 aprilie 1997, Parlamentul a aprobat participarea României la Forța Multinațională de Protecție în Albania.

³ Ideea acestui tip de parteneriat a fost menționată încă din octombrie 1993, pe timpul unei vizite la București a adjunctului secretarului apărării al SUA.

General (ret.) prof. univ. Sergiu MEDAR a fost director general al Direcției generale de informații a apărării în perioada 03.10.2005 – 25.11.2005.

„Diplomația coercitivă nu este „diplomația războiului”. Rolul diplomației coercitive este, în esență, amenințarea cu forța în scopul influențării deciziilor politice atunci când un stat se află în pericolul destrukturării, pierderii suveranității sau a integrității teritoriale adică preîntâmpinarea eșuării statelor. Diplomația coercitivă se adresează și statelor care sub diferite pretexte urmăresc acapararea de noi teritorii sau recurg la șantaj strategic”.

PARTICIPAREA ROMÂNIEI ÎN ACȚIUNI DE DIPLOMAȚIE COERCITIVĂ

General (ret.) prof. univ. Sergiu MEDAR

Direcția generală de informații a apărării, prin intermediul Direcției informații militare, a fost permanent purtătorul de standard și vârful de lance al diplomației militare. În calitate de componentă a diplomației apărării, diplomația militară s-a înscris perfect în direcțiile de politică externă ale României.

Demersurile țării noastre pentru intrarea în Alianța Nord-Atlantică au permis afirmarea în forță a diplomației militare românești. Atașatii militari, bine pregătiți în domeniul teoriei diplomației apărării, au convins cu multă eficiență viitorii parteneri de Alianță cu privire la avantajele pe care le va avea NATO prin integrarea României. Diplomații militari au însă, întotdeauna, nevoie de argumente faprice. Acestea au fost imediat oferite de profesionalismul și determinarea militarilor români. Primele argumente au venit prin rezultatele excelente pe care le-au obținut militarii români în cadrul pregătirilor și exercițiilor comune cu armatele statelor membre ale Alianței. Participarea Armatei României la misiunile de luptă, după anul 2001, i-a convins și pe cei mai pesimiști membri NATO că România este un câștig major în capacitatea Alianței de a preveni

conflictele, ca și în acțiunile militare desfășurate de Alianță.

În aceeași perioadă de timp, conducerea Direcției generale de informații a apărării a dat dovadă de o deosebită clarviziune prin adoptarea unor măsuri și demararea unor programe care, după numai câțiva ani, și-au dovedit valoarea. Pot fi enumerate aici: Centrul de Excelență NATO HUMINT, dezvoltarea componentei de „combat Intelligence” (care de la trei batalioane, inițial, a ajuns să devină ceea ce cu mândrie numim astăzi Brigada de informații militare) și, nu în ultimul rând, riscul calculat pe care Direcția de informații militare și l-a asumat prin participarea, ca structură luptătoare, în toate teatrele de operații în care România s-a implicat. Toate aceste acțiuni au dus la concluzia NATO potrivit căreia Armata României și-a asigurat o specializare de nișă în Alianța Nord Atlantică, prin informațiile militare. De altfel, Direcția informații militare este singura structură luptătoare care a participat non-stop la toate acțiunile militare ale Armatei României.

Direcția generală de informații a apărării, prin intermediul Direcției informații militare, a adus multe elemente de noutate în Armata României și chiar în NATO. Participarea în teatrele de operații, sub conducere unică, a structurilor HUMINT, SIGINT și IMINT, însoțite de o celulă de analiză, a fost un element de noutate în NATO și care a fost urmărit cu atenție de statele aliate. Succesul acestei formule a făcut ca soluția să fie studiată și aplicată și de alte state NATO. Modalitatea în care s-a reușit coordonarea și cooperarea între Forțele Speciale și Direcția informații militare are și ea caracter de unicat în Alianța Nord-Atlantică. Există deja toate argumentele potrivit cărora și această noutate operațională să fie una de succes. Astfel, se poate afirma cu certitudine că viziunea și creativitatea, asociate cu realismul și perseverența, au fost permanent caracteristici ale evoluției Direcției informații militare în ultimii 25 de ani.

De altfel, merită menționat faptul că principala valoare a structurilor din cadrul Direcției generale de informații a apărării a fost reprezentată, întotdeauna, de oamenii din compunerea lor. Selecționați pe principiul caracterului, inteligenței și spiritului de echipă, ofițerii și experții civili din aceste structuri, pregătiți și motivați profesional, au obținut rezultate care reprezintă garanția că Direcția generală de informații a apărării, în întregul ei, va rămâne o structură de elită și se va consolida ca o componentă fanion a Armatei României.

Esența calităților ofițerilor de informații, ca de altfel a tuturor militarilor Armatei României, a constituit-o patriotismul dovedit prin jertfa de sânge adusă în lupta împotriva terorismului și, prin aceasta, în apărarea țării. Patriotismul și dragostea față de profesia aleasă au constituit principala motivație a participării și succesului ofițerilor de informații în dificilele misiuni în care au acționat.

Armata României este pusă, în prezent, în fața unei noi misiuni, aceea de a participa la diplomația coercitivă care ar trebui să ducă, fără confruntare militară, la continuarea pe

baze noi, consolidate, a evoluției democratice a Ucrainei. Prin prezența pe teritoriul național a unor forțe aparținând statelor NATO, prin efectuarea de exerciții împreună cu acestea, ca și prin alte acțiuni defensive, Armata României se încadrează exact în misiuni caracteristice teoriei aplicării principiilor diplomației apărării.

Diplomația apărării reprezintă totalitatea acțiunilor desfășurate de un guvern și de personalul implicat de acesta, menite să diminueze climatul de tensiune sau de ostilitate, să implementeze noi măsuri de creștere a încrederii între state, să contribuie la dezvoltarea relațiilor de colaborare și cooperare între armate și să asigure condițiile de creare sau de funcționare a alianțelor și coalițiilor.

Diplomația are două componente de bază: diplomația preventivă și diplomația coercitivă. Raportat la demersurile diplomatice, acestea, la rândul lor, pot fi preventive sau coercitive. Diplomații conservatori, adeseori, nu recunosc conceptul de diplomație coercitivă considerând că cei doi termeni nu pot fi asociați. Faptele au dovedit, însă, că cei doi termeni “diplomație” și “coercitivă” pot constitui baza noii paradigme “diplomație coercitivă”.

Diplomația preventivă urmărește găsirea celor mai bune soluții și mijloace pentru detensionarea situațiilor conflictuale ce pot apărea în diferite regiuni. Principalul mijloc de acțiune în cadrul diplomației preventive este dialogul. La acesta se pot adăuga însă și alte programe specifice, toate având ca scop creșterea încrederii dintre state. Ca exemple de programe aparținând diplomației preventive în Europa se pot enumera: Tratatul privind forțele convenționale din Europa, Inspecțiile CFE, Controlul exporturilor armamentelor, Tratatul “Cer Deschis” și altele.

Diplomația coercitivă nu este “diplomația războiului”. Rolul diplomației coercitive este, în esență, amenințarea cu forța în scopul influențării deciziilor politice atunci când un stat se află în pericolul destrucției, pierderii suveranității sau a integrității teritoriale, adică preîntâmpinarea eșuării statelor. Diplomația coercitivă se adresează și statelor care sub diferite pretexte urmăresc acaparea de noi teritorii sau recurg la “șantaj strategic”.

Diplomația coercitivă nu este, sub nici o formă, un concept ofensiv ci, în mod exclusiv, este un concept defensiv. Aceasta presupune eforturile de a face ca un stat sau o grupare de forțe să renunțe sau să amâne utilizarea forței împotriva unui oponent.

Utilizarea amenințărilor coercitive în mod agresiv, pentru a obliga o victimă să renunțe la anumite valori sau să facă anumite lucruri împotriva voinței sale, nu este “diplomație coercitivă” și poate fi numită, mai degrabă, “șantaj strategic” sau, pe scurt, “coerciție”. “Diplomația coercitivă” urmărește influențarea deciziei politice în sensul încurajării evoluției democratice, pe când “coerciția” urmărește impunerea deciziilor politice și chiar anexarea de teritorii, chiar dacă aceasta se face în numele unor reparații istorice.

“Diplomația coercitivă” trebuie văzută ca o alternativă la folosirea agresivă a acțiunilor militare. Aceasta înseamnă că se opune acțiunilor militare sau paramilitare care au ca scop anexarea de teritorii.

Sunt exemple, în istoria recentă, în care “diplomația coercitivă” a inclus, ea însăși, și acțiuni militare limitate în timp și spațiu și care nu au avut ca urmare ocuparea sau anexarea de teritorii, indiferent de pretext.

Diplomația coercitivă adresată unui oponent pentru a renunța sau pentru a amâna o acțiune agresivă presupune o permanentă comunicare cu oponentul. Transmiterea de mesaje sau condiții privind discuțiile clarificatoare și negocierile sunt demersuri importante ale diplomației coercitive.

Diplomația coercitivă este, în general, aplicată de statele deținătoare ale unei puteri militare credibile. În cazul situației din Ucraina, diplomația coercitivă este aplicată, pentru prima dată în istorie, de o Alianță (NATO), alături de o Uniune (UE).

În procesul de folosire a diplomației coercitive trebuie avute în vedere următoarele:

- ce solicitări vor fi adresate oponentului;
- dacă și cum să se dea o tentă de urgență îndeplinirii cererilor;
- dacă și ce fel de consecințe punitive va avea neîndeplinirea cerințelor;
- dacă se va folosi doar amenințarea cu forța sau se va trece la acțiuni militare limitate în timp și spațiu, din care să se excludă anexarea de teritorii.

Diplomația coercitivă trebuie să aibă, întotdeauna, o strategie de ieșire în cazul îndeplinirii totale a cerințelor, ca și în cazul îndeplinirii parțiale sau a neîndeplinirii acestora.

În cazul îndeplinirii totale a cerințelor trebuie identificate modalitățile de păstrare a credibilității presiunii coercitive pentru a asigura nereversibilitatea procesului.

În cazul îndeplinirii parțiale sau a neîndeplinirii cerințelor se analizează consecințele escaladării amenințării sau a ieșirii din procesul de aplicare a diplomației coercitive, amânând pentru o altă perioadă reluarea demersurilor.

În lucrarea sa *Forceful Persuasion*, George Alexander, analizând căile de aplicare a diplomației coercitive, propune:

- “ultimatumul”, prin care se înțelege că sunt specificate, alături de cerințe și termene, și consecințele neîndeplinirii acestora; dar, atenție, ultimatumul nu este o declarație de război;
- “ultimatumul tacit” este atunci când nu sunt menționate consecințele neîndeplinirii cerințelor, ci acestea doar se intuiesc;
- “try and see” este conceptul pașilor mărunți prin care se prezintă cerințele și se urmărește îndeplinirea acestora. În funcție de rezultat, se analizează pașii următori și se crește gradual presiunea asupra oponentului. Această creștere graduală a presiunii presupune o serie de acțiuni în care varianta acțiunilor militare limitate este ultima.
- “sticks and carrots” cu impunerea unor anumite condiții, după a căror îndeplinire de către oponent să urmeze o relaxare a presiunii, cu menținerea permanentă a unei amenințări credibile.

Fără pretenții de abordare exhaustivă, pot fi considerate ca mijloace ale diplomației coercitive:

- sancțiunile financiare și restricțiile liberei circulații, aplicate unor persoane aparținând oponentului și care se manifestă agresiv prin deciziile pe care le iau în problema aflată în discuție;
- sancțiunile economice aplicate statelor (restricționarea comerțului cu anumite produse, anularea sau amânarea unor contracte avute cu statele aflate în conflict,

naționalizarea unor investiții străine, blocarea conturilor unor companii private sau de stat, etc.);

- sancțiuni politice aplicate unor state (excluderea din anumite organizații internaționale, formularea de declarații politice de condamnare a unei atitudini sau potențiale agresiuni, etc.);
- poziționarea de forțe militare în apropierea granițelor;
- exerciții militare desfășurate în apropierea granițelor;
- experimentarea unor noi tipuri de armament strategic.

Procesul de solicitare a cerințelor este unul complex, cu o marcantă încărcătură psihologică. Trebuie avută în vedere motivația oponentului de a îndeplini cerințele. Aceste cerințe trebuie să fie maxime, pentru atingerea obiectivului, dar, în același timp, fezabile pentru oponent, fără a se urmări umilirea acestuia. Pentru a se asigura ireversibilitatea procesului, situațiile în care oponentului i se asigură o strategie de ieșire neumilitoare este întotdeauna de preferat. De aceea, nivelul cerințelor trebuie să aibă o marjă de negociere. În cazul în care cerințele sunt maxime și umilitoare se poate pierde posibilitatea de comunicare.

Cerințele trebuie să fie permanent susținute de o amenințare credibilă. De aceea, diplomația coercitivă nu poate fi aplicată decât de state sau grupări de state care pot să exercite o amenințare militară și non-militară credibilă.

Diplomația coercitivă nu este neapărat o rețetă a succesului. Din analiza situațiilor în care ea a fost aplicată se pot identifica și eșecuri.

Un exemplu de aplicare a diplomației coercitive îl constituie războiul dintre SUA și Japonia. În acest caz, diplomația coercitivă s-a manifestat prin embargoul total asupra livrărilor de petrol ale SUA către Japonia, care până în acel moment primea 80% din necesarul de petrol din SUA. Această măsură extrem de dură nu a fost însă susținută de o amenințare militară credibilă. În acest caz, eșecul diplomației coercitive a dus la dezastrul de la Pearl Harbour și începerea războiului împotriva Japoniei care, în final, a

culminat cu cele două lovituri nucleare.

Un exemplu de succes al diplomației coercitive poate fi considerat cazul crizei rachetelor din Cuba. Când Rusia a instalat în această țară baze de rachete, președintele Robert Kennedy a fost tentat inițial să lovească aceste baze. Conștientizând, ulterior, că o astfel de acțiune ar declanșa o conflagrație mondială, a aplicat strategia *“try and see”*, menționată mai sus, care s-a dovedit a fi o rețetă de succes.

Se poate aprecia că, în ultima perioadă, politica SUA și a statelor occidentale față de Iran reprezintă un exemplu - care pare, deocamdată, a fi de succes - de aplicare a diplomației coercitive. Presiunile politice și economice occidentale, embargoul asupra exporturilor și importurilor unei game largi de produse, toate acestea susținute de o forță militară credibilă, subordonată CENTCOM, și întărită uneori cu nave aparținând Franței sau Marii Britanii, au dus, după mulți ani, la alegerea unui guvern iranian mult mai dispus la negocieri și la o altă abordare a problemei nucleare a Iranului.

Până în prezent aceste demersuri pot fi considerate ca fiind pozitive, dar până la declararea succesului mai este cale lungă. Având în vedere faptul că guvernul Rouhani este încă destul de fragil, ar fi necesară continuarea diplomației coercitive pe un palier ceva mai relaxat, dar ferm. Strategia “sticks and carrots” trebuie continuată cu mare grijă pentru a nu bloca procesul.

Situația actuală din Ucraina se poate înscrie, de asemenea, în conceptul de diplomație coercitivă din partea NATO și UE, pe de o parte, și coerciție directă din partea Rusiei. Diferența majoră între modul de acțiune al NATO și UE față de cel al Rusiei constă în faptul că primele nu au nici cea mai mică tendință de a ocupa teritorii aparținând Ucrainei, acest lucru fiind în afara oricărui dubiu, pe când Rusia a și făcut-o deja prin anexarea Crimeii, indiferent de motivație sau pretext. Mai mult decât atât, prin modul de implicare în criza din provinciile estice ale Ucrainei se creează suspiciunea unei continuări a procesului de anexare pe căi care, în mod subtil, folosesc confruntarea militară directă.

Este evident faptul că Occidentul, folosind mijloacele diplomației coercitive, încearcă să influențeze politica Ucrainei în sensul consolidării democrației și a aderării la structurile internaționale ale statelor democratice. SUA, acuzată de unii analiști că exportă democrație, este perseverentă în acest proces. Participarea statelor democratice NATO din vecinătatea Ucrainei este directă, ea având o largă susținere populară și politică.

De cealaltă parte, mijloacele folosite de Rusia nu sunt cele ale diplomației coercitive ci, întrucât au anexat și există suspiciunea că ar dori să anexeze noi teritorii aparținând statului suveran Ucraina, vorbim de coerciție în adevăratul sens al cuvântului. Spre deosebire de Occident, care urmărește **influențarea** politică a guvernului de la Kiev în sensul menționat mai sus, Rusia caută, ca opțiune minimală, să-și **impună** principiile și interesele sale politice guvernului de la Kiev. Dezvoltarea Uniunii Eurasiatice nu înseamnă, neapărat, acapararea de teritorii, ci mai ales extinderea zonei de autoritate a Rusiei către spațiul vizat. Totuși, anexarea de noi teritorii nu poate fi exclusă. Argumentele în favoarea acestei afirmații se numesc: Osetia de Sud, Abhazia sau Crimeea.

Ca un mijloc nou apărut pe panopia mijloacelor diplomației coercitive ar putea fi definită “diplomația contractelor”. Realizarea unor contracte avantajoase economic pentru anumite state și cu conotații strategice și politice pentru alte state începe să complice o imagine geopolitică și așa foarte complexă. În această categorie intră, bineînțeles, contractele cu produse strategice în care energia și armamentele sunt pe primele locuri. Dacă la aceasta adăugăm și produsele alimentare putem realiza valoarea strategică a contractelor.

În acest context, diplomația coercitivă a contractelor presupune semnarea, blocarea sau suspendarea unor contracte având la bază consecințe politice sau geostrategice. Putem

să vedem efectele acestui tip de diplomatie coercitivă în timp real analizând contractele “Mistral” (Rusia – Franța), Rheinmetal (Rusia- Germania), centrala nucleară din Turcia (Rusia – Turcia) și multe altele.

Lumea actuală nu mai este o lume a ideologiilor, ci este o lume a intereselor. Aceasta o face deosebit de complexă. Singura constantă a acestei lumi trebuie să fie principiile democratice care să guverneze statele. Aplicate corect pe plan intern acestea vor duce, implicit, la relații internaționale bazate nu numai pe interese, dar și pe aplicarea principiilor Cartei ONU și, mai ales, recunoașterea suveranității și integrității teritoriale ale statelor. Acolo unde există abateri de la aceste principii internaționale găsim și abateri de la principiile democratice aplicate la nivel național și invers.

În acest context deosebit de complex, punerea la dispoziția decidenților a unor informații credibile, utile, oportune și relevante este esențială. Atunci când este vorba de situații și zone conflictuale, rolul Direcției generale de informații a apărării, prin intermediul Direcției informații militare, se va amplifica. Direcția informații militare și-a dovedit profesionalismul în furnizarea de informații referitoare la situațiile conflictuale din Irak, Afganistan, Bosnia Herțegovina, Kosovo, Georgia, Libia, Siria, iar acum Ucraina. Valoarea acestor informații crește atunci când conducerea Direcției își asumă răspunderea de a prognoza evoluțiile viitoare.

Aprecierile de care se bucură acțiunile Direcției Generale de Informații a Apărării atât la nivel național, cât și la nivelul Alianței Nord-Atlantice constituie argumente de necontestat ale faptului că aceasta a devenit o școală de informații și de caractere, existând și pe viitor certitudinea profesionalismului și eficienței.

Bibliografie:

Alexander L. George, “Forceful Persuasion”, United States Institute of Peace Press, 1997
James Sherr, “Hard Diplomacy and Soft Coercion” Chatham House Press, 2013

General-locotenent (r) Constantin CROITORU a fost director general al Direcției generale de informații a apărării în perioada 16.01.2006 – 15.03.2007.

„Politica proactivă a decidenților politici ne-a condus spre participarea la toate formele de contact și instruire comună cu partenerii străini, făcând astfel ca perioada de preaderare la NATO să ne apropie cât de cât de cerințele acestei organizații.”

MOMENTE DE ÎMPLINIRE

General-locotenent (r) Constantin CROITORU

După 1989 România s-a trezit dintr-o dată singură; nu mai făcea parte din niciun „tablou” cu elemente comune pentru ea și alții.

Avea ombilicul încă conectat la Est și era cu fața total spre Vest, năzuind spre performanța economică, socială și politică a acestuia. Eram atunci între două lumi, suportând toate presiunile celor doi coloși. De la un control strict al tuturor capitolelor vieții noastre, ca model și chestiuni practice ce veniseră din Est, ne-am trezit liberi să ne înscriem pe toate pisteles posibile ce le-ar fi putut oferi viitorul.

Deși atitudinea generală a românilor era ”drumul spre Vest”, au mai fost unii care s-au desprins mai greu de ce le oferise Estul și, astfel, nivelul de simpatie pentru noi era reținut și a continuat să fie așa până când România, pas cu pas, și-a demonstrat atitudinea și a ales, fără echivoc, drumul spre viața civilizată.

Approape peste noapte ne-am transformat din „tovarăși” în „domni”, toți am vrut să facem politică (ținând cont de numărul de partide ce au apărut) și a trebuit să învățăm cum se face acest lucru: instituțiile statului au trebuit să funcționeze dintr-o dată după regulile adevăratei democrații și ale economiei de piață. Numai

minunile se pot întâmpla peste noapte: detaliile vieții noastre politice, economice și sociale ne-au demonstrat că planul acesta presupune ani de zile, uneori destul de mulți, ca să ne pregătim, să ne schimbăm sau să ne completăm nivelul sau modelul de cultură, să creăm un nou mecanism și noi reguli de viață pentru noi toți.

Relaționarea pe plan extern a fost o altă provocare. Arena internațională ne-a primit, dar ne-a privit și ne-a vorbit cu „diplomație”. Astfel, am constatat că „arena” are legi și reguli pe care le cere sau le impune tuturor celor care vor să intre în acest joc global al existenței noastre. Părea că ne-am înscris într-o cursă în care unii erau deja de mult timp, iar noi trebuia să conștientizăm „viteza” și „pașii” ce ne asigură locul printre ceilalți.

În tot acest timp istoria și-a urmat calendarul ei: Germania se reunifică, au loc războaiele din Golf, Tratatul de la Varșovia se desființează, NATO adoptă multiple și succesive forme de dialog cu țările din estul Europei, concretizate mai târziu prin aderarea la aceste două mari organizații.

Am constatat, de asemenea, că frământările zonale sau din alte spații geografice erau prezente, iar România nu avea niciun angajament de securitate. Dispăruse o arhitectură de securitate, dar nu și posibilele amenințări.

Pe fundalul acestui cadru intern și extern, destul de învolburat și cenușiu, oamenii politici mai vechi sau mai noi din țara noastră au început să se autoeduce, în paralel cu crearea unui nou cadru legislativ, oprirea căderii economice, crearea unei noi administrații și încercarea conexării României cu diverși parteneri economici sau cu care doream aranjamente de securitate.

Pe acest drum, cu multe lucruri ce trebuiau corectate sau pur și simplu construite din nou, s-a înscris întreaga societate românească; așteptările de mai bine erau imediate, dar nu și posibile, fapt ce a determinat destule tensiuni sociale.

Este de remarcat faptul că și Armata a pornit pe acest drum, ca parte integrantă a societății noastre, reușind să asigure pentru început funcționarea „noilor” instituții ale statului și să-și păstreze, într-o oarecare măsură, statutul de instituție ce oferă stabilitatea necesară pornirii pe noul drum. Nu este ușor să-ți păstrezi acest statut, chiar dacă încrederea populației se menține la un nivel foarte înalt, în condițiile în care frământările întregii societăți te afectează ca instituție.

Noul cadru politic internațional și măsurile luate de alte armate moderne au condus la o serie de inițiative ce au vizat direct organismul militar. Reducerea efectivelor, la mai puțin de o treime față de 1989, s-a făcut cu eforturi bugetare și efecte sociale deosebite, dorindu-se compensarea lor prin creșterea capabilităților Armatei pe măsura noilor cerințe.

Această restructurare prin modernizare, pornită conceptual foarte bine, a prins contur destul de greu, rămânând în fiecare moment un lucru de reanalizat. Cert este că și acum, ca și altă dată, răbdarea oamenilor, dăruirea lor și, mai ales, înțelegerea greutăților prin care trece întreaga societate au făcut ca Armata să se integreze acestui nou proces și să pășească, chiar și în aceste condiții, pe calea modernizării.

Politica proactivă a decidenților politici ne-a condus spre participarea la toate formele de contact și instruire comună cu partenerii străini, făcând astfel ca perioada de preaderare la NATO să ne apropie, cât de cât, de cerințele acestei organizații.

Ne-au trebuit aproape 24 de ani să ne maturizăm politic pe acest domeniu și să trecem destul de bine peste țintele ce le-am avut de atins; în aprilie 2004 am fost admiși în NATO și de atunci până acum calitatea oamenilor și a pregătirii lor profesionale sunt permanent pomenite la orice moment de analiză al organizației; suntem de 10 ani sub această umbrelă a securității comune pentru care, uneori, plătim chiar și cu viața.

Din sumara radiografie a acestei perioade nu poate să lipsească o structură a apărării care nu a stat chiar în primul rând al scenei, dar cu siguranță a fost și a rămas un element cheie ce a contribuit la multe împliniri ale acestei perioade: Direcția generală de informații a apărării.

Analizându-se activitățile și persoanele sau instituțiile implicate în momentele de preaderare, de multe ori s-a afirmat: *diplomația militară a luat-o cu mult înaintea celeilalte. Cum a fost posibil?! Din nou vorbim despre oameni, oameni cu valoare profesională deosebită. Au fost martorii situațiilor dinainte de '89 și de după, ce se succedau în culisele*

scenelor politice sau la vedere, și au știut să analizeze și să construiască scenariile posibile; decidenții militari și politici au avut permanent la îndemână detaliile necesare elaborării unor documente, pregătirii unor întâlniri sau declanșării unor acțiuni ce au fost încununate de succes. Diplomații militari au fost primii care au „deschis ușile” și au făcut posibile contactele cu celelalte armate pentru militarii noștri. Cred că au fost printre cei care au făcut posibilă

creșterea gradului de simpatie pentru România.

S-au schimbat generații, făcându-se transferul calitativ și pregătirea celor mai tineri; tezaurul informativ a rămas. Efortul a continuat și a avut drept finalitate, alături de efortul celorlalți militari, admiterea noastră în NATO.

Nu pot să mă opresc numai la munca diplomaților militari, nu vreau să-i omit pe cei care sunt participanți în teatrele de operații, acolo unde desfășoară activități informative în război.

Dacă au început prin a face parte din structuri de informații colective, acum sunt teatre de operații în care partenerii de război își construiesc deciziile și acțiunile pe asigurarea de informații pe care o fac militarii români din structura de informații militare. Cred că acest lucru înseamnă aprecierea supremă pentru calitatea acestei munci extrem de dificile.

Acum, după 15 ani de la crearea Direcției generale de informații a apărării se constată că seriozitatea, profesionalismul și dăruirea oamenilor au fost și au rămas elemente definitorii și continue ale acestui organism și mă îndreptățesc să spun că viitorul nu poate fi altfel.

La mulți ani!

General-locotenent ing. dr. Gheorghe SAVU a fost director general al Direcției generale de informații a apărării în perioada 16.01.2009 – 01.08.2012.

„Am convingerea că cei care conduc și vor conduce destinele instituției [Direcției generale de informații a apărării n.r.] se vor ridica la înălțimea responsabilităților care le revin, contribuind la dezvoltarea unui serviciu de informații pentru apărare capabil să gestioneze informativ riscurile și amenințările prezente și viitoare la adresa securității naționale în domeniul militar, furnizor important de informații și resurse de informații în cadrul efortului informativ al Alianței Nord-Atlantice.”

ROMÂNIA, PARTENER DE ÎNCREDERE ÎN CADRUL NATO. ROLUL INFORMAȚIILOR PENTRU APĂRARE

General-locotenent ing. dr. Gheorghe SAVU

La începutul lunii aprilie a acestui an, s-au împlinit 10 ani de când România a aderat la NATO, cea mai puternică și mai longevivă alianță politico-militară din istoria contemporană și, în același timp, principala organizație care asigură securitatea spațiului euroatlantic, inclusiv pacea și stabilitatea din Europa și din vecinătatea acesteia. Evoluțiile din mediul internațional de securitate din ultimii ani și, în special, noul context de securitate din Regiunea Extinsă a Mării Negre scot în evidență faptul că *statutul României de membru al Alianței Nord-Atlantice constituie una dintre cele mai importante realizări din domeniul securității naționale și contribuie la creșterea profilului strategic al țării noastre la nivel regional și european.*

În același timp, sărbătorirea a 15 ani de la înființarea Direcției generale de informații a apărării, la 1 iulie a.c., îmi oferă ocazia de a evidenția rolul esențial al acestei structuri, pe care am avut onoarea să o conduc timp de peste trei ani, după o carieră de 25 de ani în domeniul informațiilor militare, la procesul de transformare a Armatei României și la afirmarea țării noastre de contributor activ cu informații și resurse de informații în cadrul Alianței, inclusiv în misiunile

antiteroriste desfășurate în afara spațiului euroatlantic. Încă dinainte de integrarea în NATO, prin Direcția informații militare din subordine, Direcția generală de informații a apărării devenise un partener credibil al unora dintre cele mai puternice servicii de informații militare din comunitatea euroatlantică, dovedind în acest fel existența unei viziuni strategice coerente și pe termen lung la nivelul Armatei României în ceea ce privește integrarea euroatlantică.

România – partener de încredere în cadrul NATO

Încă de la crearea sa, NATO a fost (și este în continuare) un sistem de interese și valori comune, începând de la apărarea comună a teritoriului statelor membre până la promovarea democrației și respectarea drepturilor omului. Din această perspectivă, după momentul aderării la NATO (aprilie 2004), *România a acționat pentru a-și crea o identitate specifică* în cadrul acestei organizații, pornind de la principiile indivizibilității securității transatlantice, solidarității și coeziunii aliaților.

Astfel, România a sprijinit ideea unei Alianțe puternice și capabile, bazate pe un parteneriat transatlantic solid, ca expresie a intereselor și valorilor comune împărtășite de SUA și statele europene membre. Una din dovezile atașamentului țării noastre la interesele și valorile euroatlantice o constituie *participarea României la misiunile și operațiunile Alianței din afara spațiului propriu* (Kosovo - KFOR, Afganistan - ISAF, Irak - NTM-I Misiunea NATO de pregătire a forțelor de securitate irakiene, Operația NATO de combatere a terorismului în Marea Mediterană "Active Endeavour", Operația "Unified Protector" din Libia, Operația "Ocean Shield" de combatere a pirateriei în largul zonei Cornului Africii). Totodată, România a acționat *ca furnizor de securitate în Balcanii de Vest și în Regiunea Extinsă a Mării Negre* prin susținerea continuării procesului de extindere a Alianței cu state din aceste zone și sprijinirea eforturilor de reformare a sectorului de securitate al acestor state.

De asemenea, România *participă la realizarea sistemului de apărare antirachetă* al SUA prin asumarea găzduirii unor baterii de rachete interceptoare SM3-IB în cadrul bazei militare de la Deveselu, ca parte a fazei a II-a a sistemului american de apărare antirachetă în Europa - EPAA (European Phased, Adaptive Approach to Ballistic Missile Defense). Implicarea țării noastre în acest program este atât o expresie a solidității parteneriatului strategic dintre România și SUA, cât și o contribuție la sistemul NATO de apărare împotriva rachetelor balistice. De altfel, odată cu finalizarea construcției acestei baze (prevăzută pentru finalul anului 2015) va fi declarată atingerea Capabilității Operaționale Inițiale a sistemului NATO de apărare împotriva rachetelor balistice.

Din punct de vedere conceptual, România a fost *un actor activ în dezbaterele referitoare la elaborarea Conceptului Strategic al NATO*, susținând menținerea apărării colective și a Articolului 5 din Tratatul de la Washington drept responsabilități centrale ale NATO și creșterea importanței Articolului 4 (rolul Alianței ca forum de consultări transatlantice în cazul în care un stat membru percepe o amenințare la adresa securității sale naționale sau a întregii organizații). Totodată, țara noastră a sprijinit adoptarea unei noi abordări în cadrul Conceptului Strategic în ceea ce privește parteneriatele Alianței.

În prezent, fiecare stat membru al NATO trebuie să își asume responsabilitățile care decurg din necesitatea îndeplinirii celor trei misiuni principale ale Alianței, stabilite în urma adoptării noului Concept Strategic (Lisabona, 2010): apărarea colectivă, managementul crizelor și securitatea prin cooperare. Iar oricare dintre aceste misiuni nu poate fi îndeplinită fără contribuția substanțială a informațiilor pentru apărare, misiune pe care Direcția generală de informații a apărării o poate îndeplini la nivelul de așteptare aliat și național.

Activitatea de informații pentru apărare în Armata României – procesul de transformare

Activitatea de informații pentru apărare constituie, pentru orice stat modern, atât o sursă a puterii naționale (alături de acțiunile desfășurate de celelalte componente ale comunității naționale de informații), cât și un instrument de sprijin pentru realizarea obiectivelor sale de securitate și politică externă în domeniul militar. Din această perspectivă, activitatea de informații pentru apărare joacă un rol important în apărarea și/sau promovarea intereselor naționale în domeniul militar, scopurile sale urmărind prevenirea surprinderii strategice, fundamentarea deciziei militare și politico-militare strategice și sesizarea/evaluarea unor oportunități strategice de acțiune.

În condițiile în care domeniul informațiilor pentru apărare a devenit un multiplicator de forță și una dintre principalele capabilități de nișă recunoscute Armatei României în cadrul Alianței, prezentarea rolului activității de informații pentru apărare în aderarea și integrarea țării noastre în structurile de securitate euro-atlantice constituie atât o provocare, cât și o frumoasă aducere aminte a unui proces complex și dinamic, desfășurat pe o perioadă mult mai mare decât cei 10 ani aniversați de la aderarea țării noastre la Alianța Nord-Atlantică și care a început aproximativ în aceeași perioadă cu înființarea Direcției generale de informații a apărării.

Însă, înainte de a evidenția rolul activității de informații pentru apărare în integrarea României în structurile de securitate euroatlantice, se impune să subliniem ideea de bază de la care pornim în argumentația noastră: Armata României a fost prima instituție importantă din țara noastră care s-a orientat către Occident după anul 1990; astfel, în comparație cu alte instituții ale statului român, Armata a fost, în ultimii 25 de ani, mult mai apropiată de valorile occidentale, ca urmare a proceselor de reformă impuse de aderarea la NATO și asigurarea interoperabilității cu forțele celorlalte state membre.

La această idee trebuie adăugată și necesara distincție dintre termenii de aderare și integrare. Dacă aderarea la Alianța Nord-Atlantică poate fi considerat un proces premergător anului 2004 și care s-a încheiat, în mod simbolic, în momentul semnării actului care a conferit României statutul de membru cu drepturi depline, integrarea în această organizație este un proces multidimensional și de durată, care continuă și în prezent; de altfel, conform planificării convenite cu Alianța, atingerea tuturor Țintelor de capabilități de către România are ca termen anul 2028.

Revenind la activitatea de informații pentru apărare, considerăm că este necesar să subliniem faptul că Direcția generală de informații a apărării este una dintre principalele structuri care au impulsat procesul de transformare în Armata României. În același timp,

remodelarea activității de informații pentru apărare, parte distinctă și definitorie a securității și apărării naționale prin funcția sa de avertizare timpurie și de prevenire a surprizei strategice, este parte a procesului mai larg de transformare a Armatei.

Caracteristicile actuale și de perspectivă ale mediului internațional de securitate impun o abordare flexibilă și anticipativă în ceea ce privește perceperea riscurilor și amenințărilor la adresa securității naționale. Astfel, în procesul de asigurare a sprijinului informațional pentru definirea tipului de forțe armate de care țara noastră are nevoie și pentru a răspunde în mod oportun provocărilor actuale, este necesar să luăm în considerare și următoarele două elemente: pe de o parte, *statutul României de stat de graniță la limita estică a NATO și UE*, iar pe de altă parte, *amplificarea instabilității regionale* în zone din proximitatea României, în special (evoluțiile din Ucraina, din primăvara acestui an și cele din Georgia din 2008, fiind exemple elocvente în acest sens), sau în regiuni precum Orientul Mijlociu și Nordul Africii. O serie de acțiuni politico-militare din ultimii ani, cum ar fi conflictul din Georgia, din anul 2008, și evenimentele din Crimeea și de la granița estică a Ucrainei, din ultimele luni, reflectă faptul că forța militară rămâne un instrument important în politica internațională a secolului al XXI-lea, ceea ce impune la nivelul comunității transatlantice reevaluarea unor riscuri și amenințări, considerate ca fiind mai puțin probabile după încheierea Războiului Rece, și adoptarea unei viziuni care să realizeze *un echilibru între riscurile și amenințările asimetrice și cele clasice*. În opinia noastră, este foarte probabil ca un asemenea demers să fie luat în considerare la summit-ul NATO, care se va desfășura în Marea Britanie în luna septembrie a acestui an.

În acest context, Direcția generală de informații pentru apărare se confruntă cu o serie de exigențe noi în ceea ce privește deținerea capacităților necesare îndeplinirii misiunii principale - avertizarea oportună a autorităților competente cu privire la riscurile și amenințările de natură politico-militară și militară care pot afecta, în mod direct sau indirect, valorile și interesele naționale sau ale alianțelor din care România face parte.

Analiza proceselor de adaptare și transformare inițiate în cadrul altor servicii de informații pentru apărare, în special a celor din statele spațiului euro-atlantic, relevă faptul că scopurile urmărite prin aceste demersuri au constat, în general, în îmbunătățirea capacităților de identificare și prevenire a celor mai importante riscuri și amenințări, creșterea vitezei de reacție, a flexibilității și a capacității de adaptare, crearea de capacități de culegerere, prelucrare și analiză multi-sursă a informațiilor oportune și relevante, generarea de noi tehnici și instrumente de analiză, promovarea gândirii strategice și a flexibilității de gândire (prin formarea unor capacități de analiză prospectivă/de anticipare a viitorului) și crearea unei culturi specifice și a unei identități științifice pentru domeniul intelligence (inclusiv prin întărirea colaborării cu mediul academic). Din această perspectivă, conștientizarea apartenenței la structurile occidentale de securitate și apărare s-a reflectat în compatibilizarea proceselor de adaptare și/sau transformare de la nivelul Direcției generale de informații a apărării cu cele derulate de serviciile similare ale aliaților noștri, deseori România constituind un exemplu de urmat recomandat altor state aliate și statelor partenere.

O parte din evoluțiile din activitatea de intelligence au fost impuse și de o serie de mutații petrecute în acest domeniu, în special după anul 2001: multiplicarea obiectivelor, țințelor și beneficiarilor activității de intelligence; diminuarea capacității de control a surselor de informații; tendința de trecere la structuri orizontale de cunoaștere și informare (organizarea de tip rețea); creșterea coordonării activităților de intelligence (prin înființarea sau eficientizarea comunităților naționale de informații, precum și prin intensificarea schimbului de informații la nivel național și internațional); modernizarea capacităților tehnologice, în paralel cu revalorizarea factorului uman în activitatea de intelligence; creșterea preocupării pentru pregătirea specialiștilor în acest domeniu, cu accent pe întărirea expertizei analitice (de exemplu, în analiză strategică și specializări de nișă); intensificarea cooperării dintre specialiștii în intelligence și experții/reprezentanții mediului academic etc.

Scopul procesului de transformare în domeniul informațiilor pentru apărare a constat în realizarea unui sistem al informațiilor pentru apărare, respectiv a unor structuri de informații, contrainformații și securitate militare flexibile și modulare, apte să răspundă cerințelor naționale de securitate și integrate în procesul de planificare operațională al NATO (și al UE), care să permită dezvoltarea schimbului de informații în timp real, la nivel național și aliat, având la bază un sistem viabil de furnizare de informații credibile, oportune și relevante. În acest sens, eforturile s-au concentrat pe următoarele direcții de acțiune: facilitarea realizării schimbului reciproc de informații atât între serviciile de informații, cât și în interiorul acestora; crearea unui sistem de management integrat care să garanteze cooperarea optimă între diferitele subsisteme ale serviciului de informații pentru apărare; realizarea unei culturi de securitate în domeniul informațiilor pentru apărare corespunzătoare realităților secolului al XXI-lea; identificarea vulnerabilităților și a oportunităților de la nivelul infrastructurii critice a structurilor de informații pentru apărare, cu accent pe aspectele de securitate informatică și pe managementul consecințelor.

Participarea Direcției generale de informații a apărării în teatrele de operații

Experiența operațională dobândită de Armata României în teatrele de operații, prin cei aproape 40.000 de militari care au participat la misiuni externe și în cadrul cărora se înscriu și specialiștii din cadrul structurilor Direcției generale de informații apărării, este un element de mare valoare pentru capacitatea de apărare/promovare a intereselor naționale și contributor important la procesul de transformare a Armatei României.

În ceea ce privește participarea Direcției generale de informații la misiuni în afara teritoriului național, apreciem că se impune a fi menționat faptul că România a fost primul stat non-NATO care, în anul 2001, a avut într-un teatru de operații, sub coordonare NATO, o celulă de informații militare. Mai mult, în Afganistan, asigurarea cu informații multi-sursă în teatrul de operații, prin prezența la fața locului a propriilor structuri HUMINT, SIGINT și IMINT, integrate sub comandă unică, precum și prin intermediul propriei structuri de analiză situate chiar în teatrul de operații, a constituit noutatea cu care Armata României, prin specialiștii Direcției generale de informații a apărării, și-a adus contribuția la diversificarea și eficientizarea

căilor și mijloacelor de acțiune ale Alianței Nord-Atlantice încă din anii premergători aderării țării noastre la această organizație.

Astfel, structurile din cadrul Direcției generale de informații a apărării au înțeles, încă înainte ca România să devină membră NATO, că interesele de securitate ale țării se apără nu numai pe teritoriul național, ci și departe de țară, uneori la multe mii de kilometri distanță, acolo unde aliații și partenerii strategici își concentrează eforturile pentru eliminarea amenințărilor globale. În acest sens, primele structuri militare participante la operațiile multinaționale din Afganistan și Irak au fost cele de informații militare și, cum se întâmplă întotdeauna, vor fi probabil ultimele retrase, după îndeplinirea misiunilor principale în plan militar și civil-militar.

Detașamentele de informații militare complexe, multidisciplinare, axate pe culegerea și prelucrarea informațiilor în sistem multi-sursă, au fost o premieră conceptuală de organizare și funcționare, inițial în Irak, apoi și în Afganistan. În prezent, și structurile de informații militare ale altor națiuni au adoptat această modalitate de acțiune.

Este un factor de plus-valoare faptul că Ministerul Apărării Naționale dispune, prin militarii din cadrul Direcției generale de informații a apărării, de *structuri proprii de forțe moderne, dislocabile și sustenabile, având capacitatea de a acționa în mod întrunit (joint)* într-un spectru larg de misiuni atât pe teritoriul național, cât și în afara acestuia (în teatrele de operații). Cu alte cuvinte, în prezent, prin Direcția generală de informații a apărării, Armata României deține capacitatea necesară îndeplinirii *misiunilor clasice*, cât și *a celor de tip expediționar* (contracurarea amenințărilor prin acțiuni comune, în special în cadrul NATO, în zone de interes strategic). Pentru ca acest lucru să fie posibil, după un amplu proces de analiză și planificare strategică, au fost înființate Brigada de informații militare „Mareșal Alexandru Averescu”, în anul 2010, și Brigada de Operații Speciale, în anul 2011, ambele aflate sub controlul operațional al DGIA. Astfel, subordonând, direct sau operațional, toate unitățile de informații, contrainformații și securitate din Armata României, Direcția generală de informații a apărării asigură activitatea de informații pentru apărare la toate eșaloanele comenzii, ceea ce a permis nu numai creșterea calității activității acesteia dar și importante economii de resurse umane și financiare. Procesul a fost unul complex și s-a desfășurat pe baza unei planificări și conduceri riguroase, subsemnatul fiind parte a activă a acestui proces în calitate de șef al Direcției informații militare (2006-2009) și al Direcției generale de informații a apărării (2009-2012). Pentru a evita transformarea Direcției generale de informații a apărării într-un organism birocratic, care să producă întârzieri ale activității de informare, am stabilit și acționat pentru implementarea câtorva principii importante, cele mai importante fiind: 1) descentralizarea conducerii prin luarea deciziilor la eșaloanele corespunzătoare, promovând ideea conform căreia liderul nu trebuie să știe tot, ci ceea ce este relevant îndeplinirii atribuțiilor sale regulamentare; 2) asigurarea unui procentaj de maximum 25% pentru activitatea de sprijin, restul de 75% fiind destinat activității operativ-informative; 3) evitarea duplicării efortului prin existența de structuri paralele sau redundante, la nivel executiv și la toate eșaloanele conducerii; 4) desfășurarea la nivelul comandamentului numai a acelor activități care presupun conducerea și coordonarea

tuturor structurilor din subordine, fără a duplica activitatea unităților componente și pentru asigurarea condițiilor propice desfășurării activităților specifice la nivelul unităților subordonate; 5) evitarea controlului excesiv al unităților din subordine prin preluarea unor activități specifice la nivelul comandamentului care să aducă atingere principiilor confidențialității activității și nevoii de cunoaștere; 6) ancorarea Direcției generale de informații a apărării în Armata României și contribuția acesteia la procesul de transformare - Direcția generală de informații a apărării este parte componentă a Armatei României și trebuie să acționeze pentru asigurarea cu informațiile și resursele de informații necesare acesteia; 7) creșterea contribuției cu informații și resurse de informații la efortul național și aliat; 8) introducerea tehnologiei informaționale și formalizarea proceselor specifice care să asigure timpul de răspuns optim al sistemului; 9) dezvoltarea de capacități de informații pentru apărare complexe, integrate în concepțiile de dezvoltare a Armatei României, pe baza unei planificări strategice ce a avut la bază estimarea evoluției mediului internațional de securitate din zona de interes strategic a României pentru 2020-2025; 10) asigurarea continuității proceselor de dezvoltare a informațiilor pentru apărare, conform căreia liderul trebuie să preia capacitățile și practicile bune existente, să le dezvolte și să le completeze cu altele noi prin strategii pe termen lung etc.

Una dintre caracteristicile care se prefigurează în activitatea de intelligence constă în necesitatea ca procesul de partajare a informațiilor să fie însoțit, tot mai mult, și de o *partajare a capabilităților*. Un exemplu în acest sens l-a constituit dislocarea în teatrul de operații din Afganistan a unei echipe de militari din cadrul DGIA pentru *operarea sistemului american de supraveghere continuă cu baza la sol* (Persistent Ground Surveillance System – PGSS). Militarii români au fost primii, dintre cei aparținând statelor care participă cu forțe la coaliția din Afganistan, care au primit acceptul partenerilor americani pentru a opera aceste sisteme. Încredințarea acestei misiuni militarilor români a fost o dovadă a profesionalismului lor și a încrederii de care aceștia se bucură la nivelul aliaților NATO și al armatei SUA.

Deosebit de important este faptul că informațiile pentru apărare îndeplinesc un rol esențial pentru reducerea numărului de victime în teatrele de operații, din rândul forțelor proprii și ale altor state ale coaliției, prin valorificarea lecțiilor învățate și prin perfecționarea și adaptarea continuă a metodologiei de gestionare a riscurilor de securitate rezultate din interacțiunea trupelor aflate în teatrele de operații cu entități militare, politice și civile locale. Principalele misiuni îndeplinite de către structurile de informații militare dislocate în teatrele de operații sunt, în general, următoarele: cunoașterea concretă și în detaliu a situației privind istoria, tensiunile etnice, topografia, clima și sistemul militar și politico-militar din teatrul de operații; culegerea și transmiterea zilnică a informațiilor privind evoluțiile militare și politico-militare din teatrul de operații la comandamentele forțelor multinaționale/de coaliție din teatrele de operații; protecția informativă și avertizarea timpurie a contingentului național și a forțelor de coaliție dislocate în teatrul de operații, prin furnizarea către comandanți a datelor privind posibile riscuri și amenințări la adresa acestora; asigurarea permanentă a comenzii contingentelor naționale cu date și informații

necesare pregătirii și executării misiunilor specifice; furnizarea de informații din teatrul de operații către structurile din cadrul Ministerului Apărării Naționale.

Centrul de Excelență NATO în domeniul HUMINT

Participarea în teatrele de operații cu structuri HUMINT, IMINT, SIGINT și cu capacități de analiză multi-sursă, precum și rezultatele obținute de-a lungul ultimilor 15 ani de informațiile militare, au determinat NATO să ia în considerare, pentru operațiile multinaționale, capacitatea de nișă oferită de România, prin Direcția generală de informații a apărării, în domeniul HUMINT.

Elocventă în acest sens a fost inaugurarea oficială, în primăvara anului 2010, a *Centrului de Excelență NATO în domeniul HUMINT*, de la Oradea. Materializarea acestui proiect de anvergură, menit să sprijine procesul de transformare a Alianței Nord-Atlantice în domeniul informațiilor pentru apărare, a reprezentat, în primul rând, o încununare a eforturilor depuse la nivelul Direcției generale de informații a apărării și, totodată, o confirmare a încrederii și prestigiului de care se bucură Armata României în rândul statelor aliate în ceea ce privește capabilitățile sale în domeniul HUMINT.

Centrul asigură expertiza de specialitate la nivelul comandamentelor NATO, reprezentând forumul principal al NATO de dezbatere a problematicii HUMINT. Dintre misiunile Centrului de Excelență pot fi evidențiate următoarele: pregătirea în domeniul HUMINT a personalului NATO; participarea la elaborarea documentelor NATO pe această problemă; dezvoltarea, promovarea și implementarea de noi politici, concepte și strategii în domeniul HUMINT; elaborarea și dezvoltarea de produse și servicii de tip HUMINT pentru a fi folosite în cadrul procesului de standardizare NATO; furnizarea de expertiză cu scopul de a adapta doctrina și conceptele HUMINT NATO la realitățile relevante de operațiile militare în desfășurare.

Dezvoltarea schimbului de informații cu statele aliate și parteneri

Cooperarea Direcției generale de informații a apărării cu partenerii externi a cunoscut o evoluție ascendentă, ca expresie a credibilității de care se bucură instituția în cadrul structurilor similare din statele membre NATO și UE.

În prezent, Direcția generală de informații a apărării are deja un număr mare de specialiști capabili să lucreze într-un mediu multinațional, iar în cadrul structurilor Alianței Nord-Atlantice contribuția românească pe acest palier este foarte apreciată. Astfel, merită adusă în atenție participarea la activitățile bilaterale și multinaționale organizate cu state membre NATO, la cele organizate de structuri NATO (conferințe, simpozioane și lucrări ale diferitelor comitete), precum și prezența personalului Direcției generale de informații a apărării în cadrul comandamentelor NATO, în special în cadrul Diviziei de Intelligence.

Dezvoltarea schimbului de informații (*intelligence sharing*) cu aliații, în timp real, la nivelurile strategic, operativ și tactic, se sprijină pe necesitatea adaptării acestei activități la cele două tendințe care s-au făcut remarcate în ultimii ani: translatarea centrului de greutate al cooperării în domeniul informațiilor de la conceptul „need to know” la cel de

„need to share” și deplasarea accentului de pe schimbul de informații cu caracter de generalitate spre cooperarea pe cazuri și acțiuni punctuale, ca modalitate de valorificare optimă a potențialului oferit de partenerii implicați.

În ceea ce privește schimbul de informații cu statele partenere, un exemplu reprezentativ îl constituie inițiativa structurilor de informații ale Armatei României de a organiza periodic *Conferința Serviciilor de Informații Militare din zona Marea Neagră - Marea Caspică*, care se desfășoară sub egida Consiliului de Cooperare Regională (RCC – Regional Cooperation Council). Punând la aceeași masă lideri ai serviciilor de informații militare din țări cu culturi, civilizații, mentalități și, mai ales, interese diferite, s-a reușit identificarea amenințărilor care ar trebui să unească pe toți aceia care sunt responsabili pentru asigurarea securității statelor din acest spațiu.

*

Privind acum cu detașarea celui care nu mai are responsabilități pe linia informațiilor pentru apărare, pot spune cu satisfacție că cei care au muncit și muncesc în cadrul tuturor structurilor Direcției generale de informații a apărării și-au făcut și își fac datoria cu responsabilitate, profesionalism și patriotism. Prin efortul lor, Direcția generală de informații a apărării a devenit o instituție de elită a Armatei României, un exemplu de excelență și un model de urmat în procesul complex de transformare a instituției militare.

Evoluțiile din ultimii ani din vecinătatea estică a României constituie o nouă dovadă a faptului că planurile și strategiile de dezvoltare elaborate și/sau implementate în ultimii 15 ani în Direcția generală de informații a apărării au fost bine fundamentate și previzionate. România trebuie să-și promoveze în mod inteligent interesul național, iar informațiilor pentru apărare le revine un rol major în identificarea și contracararea noilor tipuri de riscuri și amenințări de la frontiera estică a Alianței Nord-Atlantice.

Din această perspectivă, am convingerea că cei care conduc și vor conduce destinele instituției se vor ridica la înălțimea responsabilităților ce le revin, contribuind la dezvoltarea unui serviciu de informații pentru apărare capabil să gestioneze informativ riscurile și amenințările prezente și viitoare la adresa securității naționale în domeniul militar și să furnizeze produse specifice de interes pentru partenerilor din cadrul Alianței Nord-Atlantice.

General-locotenent mag. dr. Ilie BOTOȘ a fost director general al Direcției generale de informații a apărării în perioada 01.08.2012 – 13.02.2013.

„Prin cele două componente principale ale sale – informațiile și contrainformațiile militare, reprezentate de cele două structuri subordonate, Direcția Informații militare și Direcția contrainformații și securitate nilitară – DGIA dispune de capacitățile necesare colectării și procesării informațiilor din cele două planuri, național și internațional, în vederea realizării unor produse analitice predictive, de avertizare timpurie și de contracarare a riscurilor și amenințărilor, în vederea asigurării sprijinului decizional pentru adoptarea celor mai eficiente politici de apărare.”

ADAPTAREA INFORMAȚIILOR PENTRU APĂRARE ÎN FUNCȚIE DE RISCURILE ȘI AMENINȚĂRILE NOULUI MILENIU

General-locotenent mag. dr. Ilie BOTOȘ

Diversificarea actorilor din spațiul operațional și preponderența amenințărilor neconvenționale au impus extinderea și adaptarea constantă a instrumentelor și componentelor implicate în elaborarea și furnizarea produselor de intelligence, procese în care structurile românești de informații s-au angajat pe deplin, contribuind major la eforturile ample ale Alianței Nord-Atlantice de a răspunde provocărilor generate de mediul de securitate specific secolului al XXI-lea.

Potrivit specialiștilor în domeniul intelligence, globalizarea multiplică numărul, frecvența și intensitatea riscurilor de securitate non-militară în cadrul sistemului internațional. Astfel, *informațiile* constituie un ingredient absolut necesar pentru pregătirea acțiunilor de prevenire și contracarare a tuturor factorilor de risc ce ar putea, la un moment-dat, să afecteze securitatea unui stat sau a unei alianțe de state.

Momentul aniversar, care consfințește împlinirea a 15 ani de activitate a serviciului de informații al Apărării, ne prilejuiește plăcuta ocazie de a dedica aceste rânduri unei retrospective a rolului și contribuției Direcției generale de informații a apărării în prevenirea și combaterea

amenințărilor asimetrice, îndeosebi în lupta împotriva terorismului.

De-a lungul ultimilor ani, termeni precum *risc*, *amenințare*, *vulnerabilitate*, *neconvențional* și *asimetric* au fost omniprezenți în discursul strategic și în cel al științelor politice. În analiza fenomenologiei securității naționale, au fost folosiți nediscriminatoriu. Războaie, inamici, strategii, abordări, opțiuni, provocări, precum și unele dintre acțiunile structurilor componente ale sistemului de securitate au fost încadrate, adesea fără vreo distincție particulară, în gama eterogenă a noilor amenințări. Adesea, acești termeni au fost folosiți pentru toate ipostazele și situațiile care fac obiectul activității elementelor sistemului de securitate.

Potrivit *Strategiei de securitate națională a României*, prin factori de risc înțelegem „*acele elemente, situații sau condiții, interne sau externe, care pot afecta, prin natura lor, securitatea țării, generând efecte contrare sau de atingere a intereselor noastre fundamentale*”. Același document identifică principalii factori externi de risc la adresa României ca fiind posibilele evoluții negative în plan subregional: proliferarea armelor de distrugere în masă; proliferarea și dezvoltarea rețelelor teroriste, a crimei organizate transnaționale, a traficului de droguri; migrația clandestină și apariția unor fluxuri masive de refugiați; acțiunile de incitare la extremism, intoleranță, separatism sau xenofobism; decalajele între nivelurile de asigurare a securității și gradul de stabilitate al statelor din proximitate; limitarea accesului statului român la unele resurse și oportunități regionale, importante pentru realizarea intereselor naționale.

Carta Albă a securității și apărării naționale completează seria factorilor de risc cu: acțiuni individuale sau colective de accesare ilegală a sistemelor informaționale, de dezinformare și manipulare a informațiilor; riscuri generate de producerea unor dezastre ecologice în regiune, precum și de efectele potențiale ale unor procese naturale la nivel global.

În perioada în care se puneau bazele Direcției generale de informații a apărării (DGIA), România se angaja pe drumul aderării la NATO, iar drumul părea a fi unul lung și plin de obstacole. Atacurile teroriste din SUA, de la 11 septembrie 2001, nu numai că au influențat fundamental dinamica mediului de securitate prin aducerea în prim-plan a riscurilor și amenințărilor generate de terorismul internațional, dar, în același timp, au însemnat și o oportunitate pentru

structurile politico-militare românești de a-și demonstra capacitatea de acțiune și determinarea de a deveni parte a Alianței Nord-Atlantice.

Practic, evenimentele din anul 2001 au dat o nouă înfățișare lumii, relațiilor și dreptului internațional și au produs mutații semnificative în modul de abordare a relației cu statele care sprijină grupările teroriste. Coaliția de voință care a luat naștere ulterior atacurilor de la 11 septembrie a demonstrat necesitatea unei atitudini proactive și ofensive în vederea contracarării terorismului internațional. În acest sens atât structurile luptătoare, cât și cele de informații, au intrat într-o fază de adaptare la specificul operațiilor desfășurate de SUA și NATO în Afganistan și Irak.

Primele structuri militare românești participante la operațiile multinaționale din Afganistan și Irak au fost cele de informații militare și, cum se întâmplă întotdeauna, ele sunt ultimele retrase, după îndeplinirea misiunilor principale în plan militar și civil-militar. Integrarea României în structurile nord-atlantice a presupus, pe lângă transpunerea structurilor de informații și contrainformații în cadrul general oferit de NATO și participarea cu forțe la misiunile coaliției, inclusiv racordarea acestora la fluxul informativ și cerințele aliaților.

Ținând cont de caracterul transnațional al amenințărilor asimetrice și neconvenționale, a fost necesară integrarea informațiilor din plan intern cu cele din plan extern atât pentru o analiză cât mai eficientă a tendințelor evolutive, cât și pentru evitarea surprinderii la nivel

strategic. Astfel, prin cele două componente principale ale sale – informațiile și contrainformațiile militare, reprezentate de cele două structuri subordonate, Direcția Informații Militare și Direcția Contrainformații și Securitate Militară – DGIA dispune de capacitățile necesare colectării și procesării informațiilor din cele două planuri, național și internațional, în vederea realizării unor produse analitice predictive, de avertizare timpurie și de contracarare a riscurilor și amenințărilor, în vederea asigurării sprijinului decizional pentru adoptarea celor mai eficiente politici de apărare.

Este îndeobște admis faptul că natura și dimensiunea reală a amenințărilor viitoare nu pot fi anticipate cu precizie, însă schimbările în domeniul securității implică, de asemenea, îmbunătățirea procedurilor operaționale în vederea obținerii, identificării și coroborării

datelor și informațiilor critice, precum și transmiterea oportună a acestora către beneficiarii cei mai potriviți, astfel încât aceste informații să dobândească un caracter acțional.

Analistii din domeniul intelligence înțeleg că procesul de analiză trebuie să fie completat permanent cu informații care să ofere factorilor de decizie politico-militară cunoștințe exacte și oportune despre schimbările

apărute în mediul de securitate, cauzele și implicațiile diferitelor fenomene, riscurile și amenințările existente în vederea furnizării de evaluări bine documentate. Aceste premise generează noi provocări pentru structurile de informații militare, care sunt preocupate de adaptarea continuă a tehnicilor și metodelor de culegere a informațiilor, în funcție de mediul în care se dezvoltă conflictul, respectiv în care acționează diferitele surse accesate. Acolo unde a lipsit conștientizarea importanței factorilor socio-culturali, operațiile militare au avut de suferit.

Metodologiile clasice utilizate în cadrul analizei informațiilor ce se bazează pe tipare și pe frecvența de producere s-au dovedit a fi mai puțin potrivite în evaluarea amenințărilor actuale. O posibilă acțiune militară de mari dimensiuni poate fi, în mod obișnuit, identificată prin masarea de efective și de tehnică militară în apropierea granițelor, dar mișcările semnificative de forțe nu sunt caracteristice actorilor non-statali, cum ar fi grupările teroriste internaționale. În aceste situații, instrumentele clasice la îndemână sunt limitate ca număr și eficiență. Problematika acestor amenințări poate fi însă tratată cu succes prin exploatarea noilor tehnologii, între care cele informaționale sunt, probabil, cele mai importante, și prin analiza orientată spre probabilitatea de producere a evenimentelor.

Determinarea probabilității de apariție a unui eveniment, pornind de la analiza factorilor de risc, a amenințării latente și a vulnerabilității obiectivului, diferă substanțial de alte metodologii, nu numai prin abordare, cât mai ales prin alocarea resurselor necesare. Penetrarea elementelor potențial ostile, în scopul culegerii informației, și identificarea acțiunilor ostile în formare necesită, totodată, o capacitate de analiză tactică și operațională extinsă. Analiza probabilității de apariție a evenimentului se aplică țintelor potențiale prin

studierea în detaliu a riscurilor, urmată de evaluări și estimări ale situației, necesare pentru a se decide, ulterior, eventualele acțiuni de prevenire și/sau contracarare.

Este puțin probabil ca elementele amenințării, deseori ascunse în componente individuale disparate, privite fără o imagine de ansamblu, să fie corelate și înțelese. Acest lucru este cu atât mai semnificativ cu cât structurile clasice de analiză a informațiilor, pregătite să proceseze un număr relativ redus de pachete de informație primară (din categoria *basic intelligence*), sunt puse acum în situația de a face față unui număr extins de fragmente de informații, referitoare la un adversar al cărui comportament iese din stereotipurile cunoscute.

În efortul lor de a sprijini procesul de decizie, informațiile militare se confruntă adesea cu precaritatea datelor și informațiilor despre inamic, astfel că managementul optim al tuturor rețelelor de informare și colaborarea eficientă între serviciile de profil, la nivel național și internațional, vor fi vitale pentru asigurarea superiorității informative (deținerea la momentul oportun și înaintea adversarului a unor informații strategice). În plus, valoarea informației și, în consecință, a produsului final, va depinde întotdeauna de oportunitate. O organizație în care produsul finit necesită parcurgerea unui număr extins de niveluri ierarhice, înainte ca acesta să ajungă la utilizator, se poate dovedi depășită de ritmul evenimentelor. Suplimentar, deși sistemele automatizate pot fi de un real folos în identificarea tiparelor și/sau anomaliilor, atribuirea caracterului și statutului de amenințare este, în mod exclusiv, atributul factorului uman.

Culegerea informațiilor din surse umane constituie una dintre etapele esențiale ale ciclului informativ, iar importanța sa în activitatea de combatere a tuturor amenințărilor și acțiunilor, nu numai de natură asimetrică, nu este totdeauna îndeajuns reliefată. Trebuie subliniată, în acest context, importanța majoră a structurilor HUMINT (*Human Intelligence*) aflate în controlul operațional al Direcției generale de informații a apărării, ca

primă verigă în lanțul acțiunilor de prevenire sau contracarare a amenințărilor asimetrice, în sensul că aceste structuri culeg informațiile direct din mediul în care apar, în spațiile de interes ale țării, „la prima mână”. Aceste structuri, și, complementar, cele de SIGINT (*Signal Intelligence*) și IMINT (*Imagery Intelligence*), sunt cele care pun la dispoziția structurilor de analiză acel element indispensabil în avertizarea timpurie și în prevenirea riscurilor de securitate – mai exact, acele informații care ajută factorii de decizie politico-militari și, ulterior, forțele de securitate, să identifice și să localizeze grupările teroriste sau orice entitate potențial ostilă, resursele acestora și entitățile care le sprijină din umbră, dar și să anticipeze planul lor operațional, în concordanță cu care să se stabilească la timp planul național de prevenire sau combatere a acestor acțiuni.

Categoria funcțională a sprijinului informativ menită să acționeze pentru evitarea surprinderii este *avertizarea*, al cărei conținut include suficiente premise pentru decizii și acțiuni. Avertizarea se referă direct la riscurile și amenințările care pot afecta succesul misiunii forțelor militare pe parcursul operațiilor, dar și la oportunitatea surprinderii inamicului sau exploatarea unor caracteristici geofizice și de mediu de natură să avantajeze forțele aliate. La nivelul tactic de avertizare, informațiile „acționabile” sunt adesea transpuse în decizie și acțiune.

În subordinea Direcției generale de informații a apărării se află și Detașamentul Special de Protecție și Intervenție (DSPI), structură specializată în *prevenirea și combaterea terorismului la nivel tactic*. Domeniul de responsabilitate al DSPI acoperă protecția și intervenția antiteroristă la obiectivele și personalul Ministerului Apărării Naționale, precum și controlul tehnic antiterorist și paza obiectivelor militare speciale. De asemenea, subunitățile de intervenție ale DSPI sunt în măsură să execute acțiuni directe de intervenție contrateroristă la solicitarea și în cooperare cu unitățile specializate ale Serviciului Român de Informații. Procesul de modernizare a acestei unități a constituit o prioritate pentru conducerea Direcției generale de informații a apărării, în vederea atingerii unor standarde care să permită executarea cu succes și în deplină siguranță a misiunilor specifice. În acest sens, o serie de misiuni operative și exerciții de antrenament au fost desfășurate în cooperare cu unitățile de profil aparținând celorlalte componente ale Sistemului Național de Prevenire și Combatere a Terorismului.

În sprijinul misiunilor operative ale detașamentului vine însă munca informativă a culegătorului și analistului de informații.

În acțiunile defensive, *intelligence-ul tactic* devine, de fapt, *intelligence preventiv*, adică baza planului general al acțiunilor de prevenire a amenințărilor asimetrice, capabil să direcționeze factorii de decizie către metoda și mijloacele optime de acțiune.

Ar fi deja o abordare clasică, redundantă, să pledăm pentru reforma sistemului de informații. Termenul acesta este folosit mai ales pentru a descrie reorganizări simbolice ale structurilor, în detrimentul unui spirit cu adevărat novator al unei culturi deschise spre autoreglare, astfel încât sistemul însuși să se adapteze dinamic la noile provocări. După o astfel de reformă, structurile de informații sunt, de cele mai multe ori, într-o altă poziție doar pentru a suporta un nou șoc, generat, de obicei, de un eveniment imprevizibil, care le va zgudui din temelii câțiva ani mai târziu. În locul acestui tip de reformă, orice structură de informații ar trebuie să-și concentreze eforturile în vederea identificării continue de noi cerințe operaționale, să promoveze transformarea dinamică, în loc să fie subiectul pasiv al unui lanț de reforme post-factum. Transformarea creativă este necesar să fie privită ca punct de plecare. Acest proces de reglare continuă poate răspunde noilor cerințe, limitări și constrângeri și poate oferi soluții pentru depășirea lor.

Distilarea concepțiilor asupra viitoarelor căi și mijloace de acțiune și definitivarea unui sistem conceptual autoadaptativ în abordarea amenințărilor asimetrice este esențială în dezvoltarea capacităților.

Din ce în ce mai mult, dezvoltarea tehnologiei IT&C și informatizarea accentuată a societății moderne sunt de natură să modifice dinamica și evoluția a numeroase domenii de activitate, iar *intelligence-ul* nu poate fi exclus din această categorie. Accesul larg la tehnologia comercială pune la îndemâna unui potențial adversar capacități noi, cu eforturi financiare relativ reduse. Prin urmare, posibilitățile de acțiune în spațiul cibernetic ale serviciilor de informații constituie elemente care pot determina deopotrivă eșecul sau succesul acestora în activitatea de *intelligence*. Din această perspectivă, cunoașterea metodelor, mijloacelor și posibilităților de operare în spațiul cibernetic ale serviciilor de informații ostile va constitui o condiție *sine qua non* pentru contracararea acțiunilor acestora și protejarea infrastructurii cibernetice proprii, respectiv a informației procesate, stocate și transmise prin intermediul acesteia.

În condițiile accesului nelimitat la tehnologie al grupărilor specializate în organizarea și desfășurarea activităților criminale, infracționale, teroriste și chiar de spionaj, riscul producerii unor agresiuni cibernetice sau infracțiuni informatice a crescut exponențial, combaterea acestora, în lipsa unui mecanism de avertizare timpurie, presupunând eforturi considerabile și incertitudinea obținerii rezultatelor scontate, având în vedere caracterul de anonimitate al operațiunilor efectuate prin intermediul internetului (mai ales în cazul în care acestea sunt derulate de profesioniști).

De aceea, una dintre componentele tactice prin care Direcția generală de informații a apărării își realizează practic strategia de combatere a amenințărilor asimetrice o reprezintă structurile de *cyber-intelligence*, specializate și abilitate, în conformitate cu cadrul legal în vigoare, cu monitorizarea și culegerea de informații din spațiul virtual, pentru formularea unor avertizări și contracararea amenințărilor reprezentate de acțiunile subversive, de

manipulare a unor factori de decizie politici și a opiniei publice internaționale, sau de dezinformare, ostile intereselor statului. Or, trebuie să recunoaștem că, în actuala eră informațională, structurile cu acest specific capătă o importanță tot mai mare, întrucât s-a probat în nenumărate rânduri atât în plan internațional, cât și național, faptul că spațiul virtual tinde să devină un mediu predilect de acțiune pentru anumite entități ostile, deopotrivă grupuri și organizații cu interese în influențarea unor decizii politice și chiar în destabilizarea statului.

În încheiere, aș dori să subliniez faptul că astăzi, mai mult ca oricând, analiștii din domeniul intelligence resimt nevoia existenței unei comunități a serviciilor de informații puternice, cu o largă capacitate de analiză și sinteză și o mai mare receptivitate față de fenomenele politico-militare. Se impune o studiere mai atentă a evoluțiilor sociale, economice, politice, militare, psihologice, culturale și de mediu capabile să producă mutații semnificative ale mediului actual de securitate și reconfigurarea capacităților interne, materiale și umane, în funcție de acestea. În context, o reevaluare a imperativelor conceptuale și operaționale actuale se impune de la sine, pe baza unor noi coordonate de eficiență.

În scopul informării oportune a factorilor de decizie politico-militari și prevenirii sau contracarării amenințărilor noului mileniu, este extrem de necesar ca serviciile de informații să folosească cele mai eficiente resurse și direcții de acțiune diversificate. Capacitatea de flexibilitate și adaptare rapidă a Direcției generale de informații a apărării la dinamica mediului internațional de securitate ne oferă, de altfel, convingerea și încrederea că această structură va găsi și în viitor resursele de continuă perfecționare a activității sale, mai cu seamă în ceea ce privește avertizarea timpurie, astfel încât să mențină performanța de a fi nu un organism reactiv la acțiunile ostile din mediul de securitate, ci unul proactiv, superior adversarului din punct de vedere informațional.

Bibliografie

1. Guvernul României, *Carta Albă a securității și apărării naționale*, București, 2004;
2. Președinția României, *Strategia de securitate națională a României*, Ed. Monitorul Oficial, București, 2001;
3. Mircea MOCANU, *Intelligence în operațiile militare ale secolului XXI*, Ed. U.N.Ap. „Carol I”, București 2013.

General-maior ing. Cristian-Iulian DINCOVICI este șeful Direcției informații militare.

ACTIVITATEA DIRECȚIEI INFORMAȚII MILITARE ÎN ULTIMUL DECENIU – ADAPTARE ȘI RĂSPUNS LA PROVOCĂRILE NOULUI MEDIU DE SECURITATE

General-maior ing. Cristian-Iulian DINCOVICI

„Transformarea Direcției informații militare și dezvoltarea activității de informații nu s-a încheiat, ci este un proces continuu. Aderarea la NATO a avut un rol decisiv pentru evoluția Direcției informații militare, iar statutul câștigat impune un efort permanent și susținut.”

Condițiile și caracteristicile mediului de securitate

De la sfârșitul Războiului Rece, mediul internațional de securitate suferă schimbări profunde în ceea ce privește natura și caracteristicile actorilor implicați, ideologiile, interesele și motivațiile acestora, statisticile demografice și economice, modul de ducere a acțiunilor de luptă clasice și neconvenționale, sistemele de armament și nu în ultimul rând informația generată la nivel global. Lumea de astăzi este dinamică, fenomenele antropice prezentând asimetrii, hibridizări și nespecificități, iar acumularea presiunilor geostrategice și sociale poate determina crize de diferite tipologii, de cele mai multe ori fără semnale și indici premergători identificabili.

La nivel planetar, resursele fizice sunt limitate: terenul și respectiv alimentele, resursele de energie convenționale, apa. Statele și cetățenii acestora au început să realizeze și să înțeleagă consecințele acestei realități, reacționând într-un fel sau altul potrivit percepțiilor lor de securitate. Competiția pentru resurse a devenit “business as usual” și

determină aproape toate acțiunile cu impact geostrategic.

În contrast cu resursele fizice, se poate spune că singura resursă practic fără limite este informația. Cu toate acestea, rata enormă de generare a informației la nivel global, combinată cu posibilitatea de acces la informație de care se bucură publicul larg, reprezintă o provocare extrem de serioasă la adresa securității. Atât abundența informației, cât și entropia (dezordinea) informațională intrinsecă acestora au determinat la nivel global o nouă competiție - o cursă pentru informație - ai căror câștigători sunt aceia care vor avea capacitatea de a genera informație, de a descoperi informațiile esențiale, de a structura, procesa, vizualiza și înțelege informația evitând încercările ostile de inducere în eroare sau care vor controla infrastructura pe care rezidă informația (sisteme de comunicații de mare viteză și capacitate, sisteme de calcul, capacitate de stocare etc.).

Dependența statelor și a publicului larg de informație și de infrastructura asociată a devenit o vulnerabilitate importantă cu impact economic și social prin distrugerile și efectele de altă natură cum ar fi schimbarea comportamentului social pe care o poate genera. Acțiunile de tip cyber-terorism, de dezinformare, de manipulare și promovare a unor ideologii radicale sunt câteva exemple de exploatare a vulnerabilităților societății informaționale.

Există, de asemenea, factori catalizatori sau inhibitori pentru evoluția situației de securitate: tendințele demografice și economice, noile tehnologii și accesul facil la acestea, pozițiile ideologice ireconciliabile, situația economică fragilă sau precară, schimbările climatice.

În absența acțiunilor corective, manifestarea riscurilor la adresa securității conduc invariabil la erodarea capacității statelor de a-și asigura securitatea internă și externă, la radicalizarea unor entități statale și non-statale și a unor segmente sociale, la manifestări și acțiuni anarhiste, teroriste și subversive, la crize umanitare, războaie civile, la conflicte sociale și armate clasice sau de natură hibridă, insurgentă. Formularea căilor de răspuns și a politicilor de prevenire și corecție a acestor fenomene necesită o înțelegere profundă a situației, precum și o gândire strategică, pe termen lung.

În fapt, toate acestea reprezintă elemente ale procesului de globalizare, proces care, în paralel cu dezvoltarea fără precedent a comerțului și schimburilor, a tehnologiilor și, nu în ultimul rând, a informației, presupune un efort de limitare și fixare în spațiu a intereselor fundamentale ale statelor și organismelor de cooperare internațională. Astfel, „globalizarea divide și unește în egală măsură, cauzele diviziunii sunt identice cu cele care promovează uniformitatea globului”¹.

Caracteristicile globalizării se regăsesc și se manifestă în diverse proporții și în câmpul de luptă. Arealul de desfășurare a operațiilor militare este extrem de divers în ceea ce privește riscurile și amenințările la adresa combatanților. Sistemelor de armament de ultimă

generație le sunt contrapuse improvizații de complexitate redusă, dar extrem de ingenioase și eficiente, de genul dispozitivelor explozive improvizate, sau utilizarea infrastructurii publice în scop subversiv, ostil, cum ar fi conducerea rețelelor insurgente și coordonarea operațiilor acestora sau efectuarea de operații informaționale complexe – dezinformare, manipulare, recrutare. Forțele oponente, indivizi, grupări sau organizații insurgente și radicale sunt entități care învață și se adaptează continuu, la rândul lor, mai ales că nu sunt constrânse de prevederi legislative sau birocratice ca în societățile democratice.

Succesul în operațiile militare sau de altă natură, executate într-un mediu operațional „globalizat”, este strict determinat de activitatea de informații militare. Conceptul „intelligence driven operations” reclamă capacități și senzori de culegere, dar și fuziunea informațiilor multisursă - nu numai despre inamic sau forțele oponente, dar și despre mizele strategice, cultura și mediul informațional, factorii de influență etc. - pentru a face posibilă angajarea cu precizie chirurgicală a forțelor combatante.

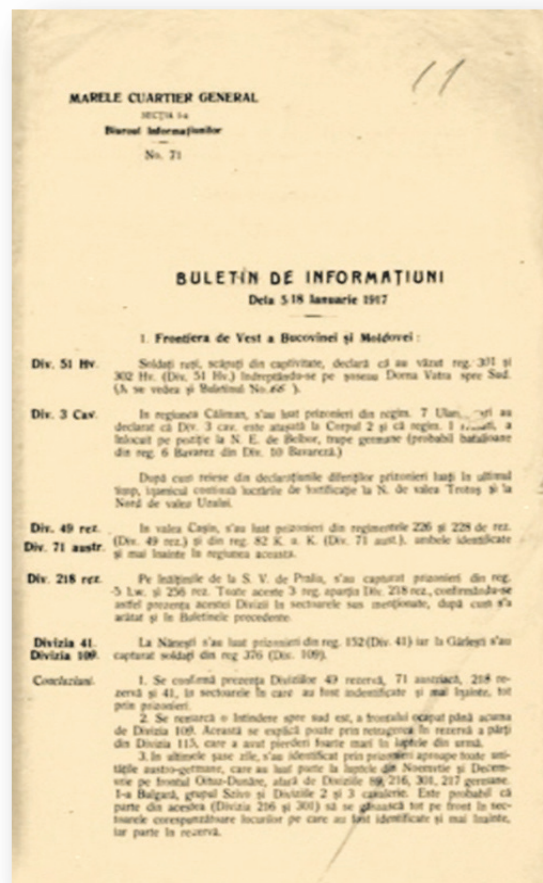
Fenomenele transnaționale cum ar fi terorismul, criminalitatea organizată, proliferarea ilegală a sistemelor de armament clasice și a celor de tip nuclear, chimic și bacteriologic reprezintă o categorie aparte a riscurilor de securitate, de penetrare transfrontalieră a sistemelor sociale, economice și politice ale statelor pentru atingerea unor obiective politice și ideologice care, în esență, sunt o reacție la globalizare și o consecință a acesteia.

Provocările la adresa securității statelor naționale reclamă un efort concentrat și unitar al întregii comunități internaționale, nu numai al actorilor implicați nemijlocit, pentru asigurarea securității și stabilității regionale și globale. Competiția, confruntarea pentru resursele fizice și virtuale este o strategie care nu poate asigura decât victorii imediate, tactice. Pe termen lung, competiția trebuie transformată în cooperare, singura strategie care asigură beneficii mutuale.

Direcția informații militare după aderarea României la NATO

În 2014, Direcția informații militare, structură principală a Direcției generale de informații a apărării, sărbătorește 155 de ani de existență, întreaga sa activitate fiind pusă în slujba patriei, prin contribuția personalului său pe timpul principalelor evenimente care au marcat istoria națională, cum ar fi: Războiul de Independență, Primul și al Doilea Război Mondial, criza din Cehoslovacia, din 1968 și, nu în ultimul rând, conflictele din Irak și Afganistan.

După 1989, serviciul de informații militare al Armatei României a parcurs un proces de transformare fundamentat științific, în

concordanță cu nevoile de apărare și securitate ale României, având ca obiectiv prioritar aderarea la Alianța Nord-Atlantică.

În 2002, la momentul primirii invitației de aderare a României la NATO, Direcția informații militare trecuse deja printr-un prim proces de restructurare și era în general pregătită din punct de vedere organizațional și funcțional pentru a răspunde noilor exigențe impuse de apartenența României la structurile euro-atlantice.

După aderare, integrarea deplină în NATO, deși relativ rapidă, nu a fost un proces simplu și a necesitat o transformare profundă și multe sacrificii pentru racordarea la rigorile impuse de activitatea de informații la nivelul Alianței Nord-Atlantice. Aderarea la NATO nu a adus modificări în

ceea ce privește rolul Direcției informații militare și anume de asigurare cu informații oportune, acționabile și relevante a actului decizional la nivel politic, politico-militar și militar, dar a extins zona de responsabilitate, a mărit numărul beneficiarilor produselor de informații, a condus la stabilirea unor raporturi foarte bune cu serviciile de informații militare ale țărilor membre NATO și la desfășurarea unui schimb susținut de informații cu acestea.

Întreaga activitate a Direcției informații militare se concretizează în suportul asigurat celor **trei direcții principale de acțiune** în domeniul apărării, respectiv: cunoașterea, prevenirea, și contracararea oricărei amenințări externe la adresa securității naționale și a Alianței Nord-Atlantice. În cadrul acestei activități sunt vizate, cu precădere, următoarele aspecte:

- descoperirea amenințărilor militare și non-militare la adresa României și a Alianței, care se manifestă atât pe teritoriul național, cât și în operațiile NATO;
- cunoașterea situației de securitate în zonele de interes ale României și ale NATO;
- satisfacerea integrală și de calitate a nevoilor de cunoaștere ale beneficiarilor strategici cu date și informații, încă din timp de pace, despre ansamblul amenințărilor cu un ridicat potențial de risc;
- asigurarea unui flux permanent de informații politico-militare externe, atât pe verticală, cât și pe orizontală, pentru fundamentarea deciziilor la nivel strategic și operativ-tactic;
- avertizarea, una din misiunile de bază ale serviciului de informații militare, structurată pe trei niveluri (strategic, operativ și tactic) asigură prevenirea surprinderii prin punerea la dispoziția factorilor politici, politico-militari și comandanților a unui volum corespunzător de informații, care să le permită să adopte contramăsuri în timp util;
- lărgirea sferei de cuprindere cu informații, alături de aspectele de ordin militar și

politico-militar, o atenție importantă acordându-se riscurilor nemilitare, cele hibride și asimetrice.

- asigurarea unei contribuții substanțiale, în ultimii ani, la procesul de planificare a apărării, proces desfășurat în context național și aliat.

NATO a adoptat deja conceptul de abordare comprehensivă („comprehensive approach”), nu numai militară, a provocărilor de securitate. Acest concept presupune că statele trebuie să-și folosească în mod creativ, coordonat și integrat instrumentele naționale de putere (DIME – Diplomatic, Informațional, Militar și Economic) pentru a-și atinge obiectivele de securitate propuse. De aceea, deși misiunea Direcției informații militare este de a se concentra pe domeniul informațiilor militare externe, este extrem de important să fie înțeles pe deplin contextul abordării comprehensive, astfel încât instrumentul militar de putere națională să fie folosit în strânsă armonie cu celelalte instrumente de putere. Acest tip de abordare nu poate fi total separat de conceptele aliate de „Pooling and Sharing” și „Smart Defense”, care presupun, în esență, crearea de capacități complementare și utilizarea în comun a acestora pentru apărarea colectivă.

Participarea Direcției informații militare la activitățile și operațiile NATO a constat, în principal, în contribuția cu experți la activitățile și grupurile de lucru desfășurate la nivelul comandamentelor NATO, asigurarea de personal și dislocarea de celule naționale de informații pentru structurile de informații din aceste comandamente, asigurarea unui flux continuu de produse de informații conform priorităților și cerințelor informative aliate, precum și participarea cu forțe și resurse de informații la operațiile NATO din Balcani și Afganistan.

De asemenea, în baza experienței acumulate în teatrele de operații și a specializării aprofundate a militarilor români în domeniul HUMINT, Direcția informații militare a înființat Centrul NATO de excelență în domeniul HUMINT (HUMINT Centre of Excellence - HCoE),

care asigură pregătirea militarilor din statele NATO în domeniul exploataării surselor umane la nivel tactic, prin cursuri specifice, precum și prin organizarea de conferințe și grupuri de lucru. În cadrul centrului se desfășoară și o intensă activitate de cercetare și experimentare, specialiștii HCoE fiind autorii mai multor studii, proceduri și manuale HUMINT utilizate în cadrul NATO.

Transformarea Direcției informații militare în ultimul deceniu

Pentru a fi în măsură să-și îndeplinească misiunea fundamentală - și anume să asigure decidenților politici și militari înțelegerea situației de securitate - provocarea cea mai importantă pentru Direcția informații militare, ca de altfel pentru toate serviciile de informații, a fost transformarea care să confere adaptarea la noile condiții operaționale.

Activitatea de informații a rămas în esență aceeași, astfel încât competitivitatea în domeniul „intelligence” este dată în primul rând de dezvoltarea conceptuală și doctrinară, de inovație și cercetarea științifică fundamentală în activitatea de informații. Definirea unor concepte de modelare a realității are un rol determinant pentru identificarea indicatorilor critici și asigură coerența activității de culegere și analiză și, în final, îmbunătățirea capacității de avertizare strategică.

Cercetarea operațională (lecții învățate) asigură factorii de corecție și evoluție necesari învățării și adaptării. Un proces de cercetare operațională desfășurat în mod sistematic asigură, în permanență, o radiografie a organizației și a proceselor acesteia și contribuie la identificarea măsurilor de îmbunătățire și perfecționare.

Leadership-ul și relațiile de comandă-control, planificarea științifică și reducerea birocrăției sunt alte direcții și obiective de transformare. Modernitatea în aceste cazuri este dată de fundamentarea relațiilor inter-organizaționale pe încredere, responsabilitate, vizibilitate și transparență decizională.

Investiția în educație, pregătire avansată, multidisciplinară, precum și atitudinea și determinarea personalului Direcției informații militare au condus în mod cert la dezvoltare. Efectele deja vizibile sunt îmbunătățirea colaborării și interoperabilității inter și intra-instituționale și asigurarea unui anumit grad de independență analitică și curaj acțional la toate nivelurile de comandă. De asemenea, designul structurii organizaționale a Direcției informații militare a urmărit asigurarea unei capacități operaționale reziliente și flexibile, capabilă să absoarbă „șocurile” și să asigure un management corespunzător al carierei personalului.

Nu în ultimul rând, transformarea Direcției informații militare a fost determinată și de dotarea cu capacități de culegere, asimilarea de tehnologii informaționale moderne, de implementarea unor procese interne suplă și eficiente, precum și de gradul de dezvoltare al portofoliului de relații de cooperare atât cu alte servicii de informații, cât și cu alte organizații.

La nivel național, structura și responsabilitățile Direcției informații militare au evoluat substanțial în ultima decadă. Direcția informații militare este coordonatorul unic al activității de informații militare desfășurată în cadrul categoriilor de forțe armate. Aceasta s-a realizat, în principal, prin asigurarea unei baze doctrinare unice privind sprijinul de informații la ducerea acțiunilor de luptă, prin standardizare, prin formularea direcțiilor și cerințelor de înzestrare cu capacități și prin implementarea unui sistem integrat de

management al cerințelor de informații.

Direcția informații militare exercită comanda-controlul întregii activități de informații militare în ceea ce privește culegerea și analiza multisursă la nivel strategic și asigură coordonarea și sprijinul („reach-back”) subunităților de informații dislocate în teatrele de operații.

La nivel operativ-tactic, Direcția informații militare coordonează activitatea categoriilor de forțe armate pentru dezvoltarea acelor capacități care să permită generarea de forțe, respectiv constituirea de subunități cu destinație specială potrivit misiunilor, dislocabile în operații naționale, aliate și de coaliție, în orice tip de mediu operațional.

Un experiment unic și de mare succes l-a constituit integrarea forțelor de operații speciale cu activitatea de informații militare. Complementaritatea acțiunii subunităților de informații militare cu cele de forțe speciale a fost dovedită pe deplin în misiunile executate în teatrul de operații Afganistan.

Transformarea Direcției informații militare și dezvoltarea activității de informații nu s-a încheiat, ci este un proces continuu. Aderarea la NATO a avut un rol decisiv pentru evoluția Direcției informații militare, iar statutul câștigat impune un efort permanent și susținut.

¹ Zigmund Bauman, *Globalizarea și efectele sociale*, Editura Antet, Filipeștii de Târg, 2001, p. 6

Contraamiral de flotilă Mihai GHEORGHE este șeful Direcției contrainformații și securitate militară.

ACTIVITATEA DIRECȚIEI CONTRAINFORMAȚII ȘI SECURITATE MILITARĂ ÎN ULTIMUL DECENIU – CONTRIBUȚII LA INTEGRAREA EUROATLANTICĂ

Contraamiral de flotilă Mihai GHEORGHE

„Principalele obiective în procesul de transformare au vizat optimizarea activității generale, consolidarea relației dintre structurile de culegere și analiză și cele de suport, inițierea unor procese care să asigure dezvoltarea interoperabilității cu structurile NATO/UE. În acest sens, activitatea DCiSM s-a orientat spre realizarea unor platforme de schimb de informații în timp real, la nivel național și Aliat.”

Imperativul ultimilor 10 ani – transformarea continuă.

La un deceniu de la aderarea României la NATO, determinativele cele mai adecvate pentru activitatea Direcției contrainformații și securitate militară (DCiSM) sunt devotamentul, performanța, coerența și succesul în susținerea intereselor naționale și euroatlantice, toate acestea contribuind ca Direcția să fie percepută la nivelul Armatei României, dar și la nivelul NATO, drept un partener credibil, eficient și necesar.

Prezentarea activității DCiSM din ultimii 10 ani pare a fi o dublă provocare, deoarece această perioadă reprezintă parcursul Direcției în cadrul NATO, dar și perioada în care au avut loc cele mai profunde transformări interne.

Pentru mine, care în tot acest timp am fost atât obiect al transformărilor organizaționale - în diferite funcții pe care le-am îndeplinit - cât și subiect al acestora - în special în ultimii doi ani de când conduc efectiv DCiSM - activitatea ultimilor 10 ani se rezumă de fapt la un amplu și continuu proces de transformare, ale cărui rezultate sunt expresia incontestabilă a contribuției DCiSM la

integrarea euroatlantică a Armatei. A trece în revistă ultimii 10 ani înseamnă a evidenția drumul parcurs de DCiSM pentru atingerea, prin transformări succesive, a unor obiective prevăzute în strategia de transformare a DGIA, a Armatei și a NATO, dar și a unor obiective proprii care au fost stabilite și îndeplinite sub imperiul unui singur imperativ – transformarea Direcției într-o organizație modernă, o organizație care învață și care este în măsură să impună în filozofia și practica organizațională acele elemente esențiale care să asigure trecerea de la managementul informațiilor la managementul cunoștințelor.

O privire retrospectivă, și constructivă în același timp, evidențiază că, în primii cinci ani de la aderare, DCiSM a experimentat mai multe modele de transformare în urma cărora cultura și memoria organizațională au reținut o multitudine de lecții învățate.

Acestea au stat la baza unor noi proiecte care, în ultimii cinci ani, au configurat un alt referențial al transformării, ce orientează și în prezent sensul proceselor de transformare și conferă coerență și consistență acestui efort tot mai susținut și, în aceeași măsură, tot mai necesar.

Orice analiză a transformărilor ultimilor ani evidențiază faptul că acestea au fost impuse cu necesitate de doi factori majori: dinamica tot mai accentuată a mediului de securitate și imperativul creșterii vitezei de reacție a DCiSM, prin informarea operativă și eficientă a beneficiarilor (comandanții de pe toate treptele ierarhice, decidenții politico-militari, CSAT, serviciile similare naționale, aliate sau / și parteneri).

Mediul de securitate, atât pe dimensiunea sa internă, cât și pe cea externă, a devenit extrem de dinamic, iar domeniul amenințării, pe fondul acestei dinamici accentuate, tot mai volatil și versatil.

Secolul XXI a arătat că succesul unui serviciu de informații este determinat, în principal, de capacitatea anticipativă a managementului de vârf în raport cu dinamica mediului de securitate și de modul în care excelența managementului poate scurta viteza de reacție și furnizarea către decidenți a unor produse de intelligence acționabil, care să asigure superioritate decizională a acestora.

De asemenea, a confirmat că principala caracteristică a noilor tipuri de riscuri și amenințări (*terorismul, spionajul, subversiunea, criminalitatea organizată, agresiunile informaționale și cibernetice, migrația transfrontalieră, indivizii renegați și infractorii generatori de dezordine, nesiguranța individuală și colectivă, noile amenințări hibride etc.*) este reprezentată de faptul că acestea nu pot fi abordate și gestionate separat, ci ca parte a unor dezvoltări complexe și interdependente, cu un înalt potențial de manifestare în zona non-liniarului, fapt care le conferă direcții de evoluție impredictibile sau foarte greu predictibile.

Granița deosebit de volatilă dintre acestea a impus cu necesitate reacții imediate de răspuns organizațional la nivelul DCiSM, care au evidențiat obligativitatea transformării continue, astfel încât, la momentul actual, se poate afirma, fără riscul de a greși, că Direcția este obligată nu să accepte, ci să-și adapteze permanent transformarea, care trebuie privită ca o oportunitate majoră și nu ca o constrângere.

Adaptarea continuă a proceselor este impusă și de viziunea transformării, construită în anul 2010 și reconfigurată în anul 2013, care a fost permanent racordată la spectrul de amenințări tot mai difuze, ce caracterizează în prezent starea de securitate / insecuritate

națională în domeniul militar. Aceste elemente au condus ca activitatea de contrainformații militare să se dezvolte pe două direcții complementare.

Prima direcție este convergentă cu obiectivele generale ale Comunității Naționale de Informații, iar a doua cu obiectivele specifice domeniului informații pentru apărare și cele impuse de activitatea în cadrul ACCI, acestea din urmă consolidând identitatea DCiSM în cadrul sistemului de asigurare a securității naționale, pe dimensiunea sa militară, inclusiv din perspectiva interoperabilității cu aliații/partenerii din NATO/UE.

Prima direcție este expresia înțelegerii caracterului difuz și volatilității amenințărilor, caracteristici care conferă acestora un înalt potențial de mutagenză, astfel încât există momente în care distincția *militar/non-militar* nu numai că este greu de realizat, dar devine inoperabilă și contraproductivă. Din această perspectivă, obiectivele activității de contrainformații militare vizează procese și evoluții într-un orizont temporal mediu și lung, dar și cooperarea cu structuri similare naționale și internaționale.

A doua direcție este expresia înțelegerii necesității furnizării de expertiză înalt calificată într-un domeniu în care nivelul acestei expertize te plasează în *poll position-ul* unei competiții, cu alții și cu sine, și a cărei finalitate este competitivitatea în intelligence, tradusă prin obținerea avantajului informațional, pe termen scurt, mediu și lung și capacitatea de a asigura beneficiarilor nu doar informații, ci și cunoștințe care să poată fi valorificate în procesul de elaborare a deciziei.

Deși aparent paradoxal, propensiunea spre mutagenză a amenințărilor la adresa securității naționale în domeniul militar, precum și efectele acestora, au impus lărgirea ariei de investigare a activității de contrainformații militare, concomitent cu creșterea adâncimii investigației pe direcții prioritare dedicate sau, așa cum am inițiat de curând în cadrul Direcției, pe proiecte de securitate, structurate, care să acopere întregul domeniu al amenințării din aria de responsabilitate a Direcției.

Un obiectiv al transformărilor - integrarea euroatlantică

Principalele obiective în procesul de transformare au vizat optimizarea activității generale, consolidarea relației dintre structurile de culegere și analiză și cele de suport, inițierea unor procese care să asigure dezvoltarea interoperabilității cu structurile NATO/UE.

În acest sens, activitatea DCiSM s-a orientat spre realizarea unor platforme de schimb de informații în timp real, la nivel național și Aliat. Prin implementarea sistemelor de management și procesare a informațiilor, DCiSM a făcut posibilă rafinarea volumului de informații în continuă creștere, într-un flux informativ coerent, oportun și adaptat la cerințele beneficiarilor, simultan cu dezvoltarea capacității de obținere a informațiilor multisursă și multianaliză.

Întrucât alinierea la evoluțiile din mediul de securitate s-a realizat prin crearea de structuri moderne capabile să asigure îndeplinirea misiunilor la nivel național și internațional, DCiSM a stabilit ca obiectiv răspunsul eficient la amenințările și riscurile în ascensiune, din mediile și zonele de interes.

Cele mai importante etape au vizat extinderea competențelor și responsabilităților generată de procesul de integrare euroatlantică prin:

- participarea personalului Direcției la misiunile desfășurate în teatrele de operații (peste 240 de ofițeri) și încadrarea unor funcții în cadrul comandamentelor NATO / UE;
- dezvoltarea structurilor de securitate a sistemelor informatice și de comunicații și apărare cibernetică;
- implementarea la nivelul MAPN a normelor NATO în domeniul protecției informațiilor clasificate NATO / UE și naționale;
- coordonarea activității în domeniul apărării cibernetice la nivelul MAPN;
- cooperarea cu structuri similare din state NATO / UE.

Doresc să dezvolt subiectul cooperării deoarece, în ultimă instanță, contribuția DCiSM la integrarea euroatlantică este rezultatul cooperării. Pentru îndeplinirea acestui obiectiv DCiSM a vizat trecerea într-o nouă etapă în relația dintre serviciile specializate, și anume etapa redirectionării: de la schimbul general de informații la asigurarea în regim de reciprocitate a sprijinului de contrainformații și derularea de operații și acțiuni comune, reușind astfel valorificarea potențialului parteneriatelor.

Cooperarea la nivel euroatlantic a facilitat îndeplinirea misiunilor specifice fiecărui serviciu de contrainformații militare, concomitent cu generarea unor capacități care pot fi folosite în comun, prin asigurarea interoperabilității și a sistemelor adecvate de comunicații necesare schimbului de informații. Direcțiile de acțiune specifice stabilite în derularea activităților de cooperare au inclus:

a) Creșterea eficienței activității de contrainformații și orientarea acesteia pe priorități și domenii ale amenințărilor generate de terorism, spionaj, subversiune și crima organizată:

- planificarea de operații de contrainformații multinaționale;
- evaluări și produse informative relevante la nivel euroatlantic, în vederea abordării în comun a amenințărilor de securitate;
- evaluarea arhitecturii serviciilor de contrainformații militare, în relații de parteneriat, în vederea stabilirii perspectivelor / căilor de urmat necesare contracarării amenințărilor comune.

b) Asigurarea securității informațiilor clasificate în conformitate cu standardele naționale NATO și UE:

- armonizarea cadrului normativ în domeniul contrainformații și securitate cu reglementările NATO și UE;
- schimburi de experiență și informații în domeniul apărării cibernetice.

c) Coordonarea activității de apărare cibernetică.

Incidentele de securitate cibernetică și atacurile cibernetice majore cu care s-au confruntat în ultimii ani unele state și organizații internaționale au determinat

conștientizarea, la nivel internațional, a necesității adoptării unor strategii și politici în domeniul securității cibernetice.

După adoptarea de către NATO, în anul 2011, a Planului de acțiune aferent Politicii NATO privind Apărarea Cibernetică, securitatea cibernetică a devenit prioritară pentru DCISM, care a întreprins demersurile de reglementare, în vederea dezvoltării mecanismelor specifice de apărare / contracarare.

La nivelul DCISM, implementarea cadrului organizatoric și acțional necesar asigurării securității cibernetice s-a realizat conform Planului de acțiune elaborat pentru implementarea Sistemului național de securitate cibernetică. În egală măsură cadrul normativ în domeniu s-a aliniat standardelor NATO, inclusiv în ceea ce privește stabilirea și aplicarea unor cerințe minimale de securitate pentru infrastructurile cibernetice militare. În cadrul inițiativelor euroatlantice, dar și la nivel național, DCiSM acționează pentru consolidarea potențialului de cunoaștere, prevenire și contracarare a amenințărilor și diminuarea riscurilor asociate utilizării spațiului cibernetic. Pentru a contracara amenințările cibernetice din domeniul militar, în timp real, înainte de a evolua în stări de urgență la nivel național, DCiSM dispune de o entitate de tip *Computer Emergency Response Team*.

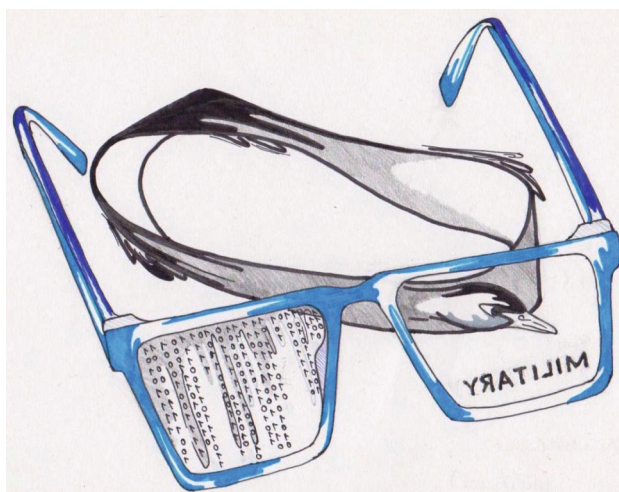
Ca urmare, în ultimul deceniu DCiSM a acordat o mai mare atenție factorului uman, având în vedere faptul că cei care comit atacuri cibernetice exploatează vulnerabilitățile utilizând de cele mai multe ori *social engineering*.

Direcții actuale ale transformării

Așa cum aminteam mai sus, în anul 2010 a fost elaborată o nouă viziune de transformare, în care a fost valorificată o experiență bogată, în special cea dobândită începând cu anul 2001 (după atentatele din septembrie) și ulterior după anul 2004 (anul aderării României la NATO).

Această viziune a configurat principalele direcții ale transformării, majoritatea fiind și astăzi referențiale majore, și a reușit să confere procesului de transformare coerență și mai ales să-l subsumeze unor obiective clare, precise, realiste, măsurabile și, foarte important, pentru care au fost alocate resursele necesare.

Încă de atunci, în baza lecțiilor învățate din propria activitate, dar și în cadrul schimbului de bune practici cu structurile

informative naționale, în special SRI, dar și cele din NATO, a reieșit foarte clar că transformarea nu este un proces în sine și mai ales că aceasta nu trebuie să vizeze doar părți ale organizației, ci organizația ca întreg.

Acest adevăr a stat la baza concepției de transformare a noii echipe a DCiSM, pe care o conduc, al cărei obiectiv fundamental este finalizarea procesului de trecere de la managementul informațiilor la managementul cunoștințelor.

Pe acest fond, începând cu anul 2013, DCiSM a fost înscrisă pe o nouă treaptă a transformărilor care au avut ca ținte personalul, structura organizatorică, sistemul teoretico-metodologic și procedural, cooperarea cu structuri similare și, nu în ultimul rând, managementul resurselor.

Transformarea personalului a avut și are ca obiective majore schimbarea atitudinii și creșterea nivelului de expertiză.

Pentru atingerea acestor obiective au fost construite la nivelul tuturor structurilor Direcției mecanismele necesare, structurale și acționale, care să asigure un cadru de competitivitate și transparență, prin intermediul căruia valoarea să fie singurul criteriu nu doar pentru promovare, ci și pentru menținerea în funcție.

Totodată, pentru creșterea nivelului de pregătire a fost elaborată o strategie pe termen scurt și mediu, dezvoltată pe patru direcții complementare:

- adaptarea standardelor de selecție a personalului la noile obiective ale Direcției;
- perfecționarea prin module de pregătire în cadrul Direcției atât prin forțe proprii, cât și cu sprijinul SRI;
- pregătirea în cadrul Școlii de aplicație a informațiilor pentru apărare;
- cooperarea cu reprezentanți ai mediului academic.

În ceea ce privește structura organizatorică, transformările operate în ultimul an au avut ca obiectiv creșterea vitezei de reacție prin:

- eliminarea structurilor redundante;
- crearea unor structuri adaptate imperativelor de transformare și interoperabile la nivel NATO;
- schimbarea geometriei actorilor ciclului de intelligence, prin apropierea analizei de culegere.

Una din cele mai importante direcții a vizat transformarea cadrului teoretico-metodologic și elaborarea unor noi instrucțiuni și proceduri care să susțină noua concepție și să asigure suportul teoretic necesar implementării unei noi filozofii de acțiune mai pragmatice, mai interoperabile și mai adaptate noului spectru de amenințări.

Este important de evidențiat că, în ultimul an, DCiSM, cu sprijinul DGIA, a dezvoltat un amplu program de bune practici cu SRI, mergând de la cooperarea în anumite situații specifice, până la schimburi de cunoștințe care au început deja să producă efecte pozitive.

Esența transformării, pe această direcție, este din punctul meu de vedere trecerea de la schimbul de informații cu structurile similare naționale, NATO/UE la schimbul de cunoștințe. Fără a nega locul informației, consider că imperativul actual al oricărui serviciu de informații modern este obținerea de cunoaștere și tocmai de aceea am stabilit ca

transformarea pe această direcție să aibă ca reper trinomul: *optimizare, modernizare, simplificare*.

În strânsă legătură cu transformările teoretico-metodologice am inițiat și o transformare profundă atât structurală, cât și metodologică, a componentei de analiză a informațiilor, prin delimitarea clară a analizei operaționale, tactice și strategice, dar și prin adaptarea conținutului informativ al produselor analitice la cerințele beneficiarilor și la profilul de receptare al acestora.

Încheiere

În încheiere, aș vrea să evidențiez că, în această nouă etapă, transformarea va fi un proces de lungă durată, care va presupune eforturi și sacrificii din partea personalului care a fost și rămâne principala resursă a DCiSM și poate, de aceea, ea trebuie să fie prima transformată. Totodată, aș vrea să scot în evidență că procesele de transformare actuale nu ar fi fost posibile fără efortul celor care au condus și au participat la celelalte etape de transformare, atât membri echipelor de conducere, cât și întregul personal al Direcției. Nu în ultimul rând, trebuie evidențiat sprijinul acordat permanent de DGIA, atât cu expertiză și cunoaștere, cât și cu resursele necesare inițierii și finalizării proceselor de transformare.

Toate aceste elemente confirmă faptul că, astăzi, DCiSM acționează într-o nouă logică de securitate, orientată spre o clasă de amenințări a căror dinamică trebuie să o anticipăm în mod adecvat și pentru care trebuie să ne dezvoltăm acele capacități care s-au dovedit eficiente sau să cream altele noi, mai bine adaptate la specificul misiunilor încredințate și la evoluțiile tot mai complexe și greu predictibile din mediul de securitate.

Colonel Eduard SIMION este directorul Centrului de Excelență NATO HUMINT.

CENTRUL DE EXCELENȚĂ NATO ÎN DOMENIUL HUMINT - CONTRIBUȚIE DE EXCEPȚIE A ROMÂNIEI LA PROCESUL DE TRANSFORMARE AL NATO

Colonel Eduard SIMION

„La ceas aniversar pentru România și pentru Direcția generală de informații a apărării, națiunile reunite în cadrul acestui proiect de excepție numit Centrul de Excelență NATO în domeniul HUMINT, demonstrează încă o dată voință și determinare în păstrarea și dezvoltarea valorilor pe care Alianța le-a adus, reconfirmând statutul de lider al tuturor proiectelor și inițiativelor majore în domeniul HUMINT în cadrul Alianței.”

România - 10 ani în cadrul Alianței Nord-Atlantice

Anul 2014 este unul aniversar pentru NATO. Alianța sărbătorește ultimele trei serii succesive de aderare în care noile democrații est-europene și-au exprimat hotărârea de a urma principiile și valorile ce stau la baza comunității euro-atlantice.

La 10 ani de la aderarea sa la NATO, prin profilul de membru pro-activ al Alianței, România reflectă coerență, dinamism și continuitate, fiind un contributor respectat, care își menține implicarea în fundamentarea deciziilor la nivelul NATO, precum și în reflectarea acestora la nivel operativ și tactic. Acest fapt a fost confirmat și de Secretarul General al NATO, Anders Fog Rasmussen, care, în timpul recentei sale vizite în țara noastră, afirma că România, prin gradul de implicare în proiectele Alianței, „conduce prin exemplu”.

Iar argumentele în favoarea acestei recunoașteri se regăsesc atât în aspecte general cunoscute (cum ar fi participarea României la operațiile NATO din Balcani, Afganistan sau Marea Mediterană), cât și în contribuții cu o vizibilitate limitată publicului larg, dar relevante pentru bunul

mers al organizației (modificările legislative și reformările structurale, operaționalizarea structurilor de forțe destinate NATO, contribuția cu resurse umane pentru funcțiile internaționale, schimbul de informații cu Statul Major Militar Internațional al NATO, participarea la Programul NATO de investiții în securitate/NSIP și la diferite proiecte arondate conceptului de apărare inteligentă/*Smart Defence*, la proiectul american de apărare antirachetă în România – parte integrantă a sistemului NATO¹ – și, nu în ultimul rând, contribuția adusă în Rețeaua de Transformare a NATO, atât prin participarea în cadrul unui număr considerabil de centre de excelență, cât mai ales prin găzduirea Centrului de Excelență NATO în domeniul HUMINT).

Transformarea NATO și noile priorități strategice

Procesul de transformare în NATO, a cărui abordare a cunoscut modalități originale de asigurare a coeziunii națiunilor aliate în proiecția strategică a obiectivelor politice și dezvoltarea capabilităților militare necesare îndeplinirii acestora, se confruntă cu o realiniere a priorităților.

Odată cu perspectiva finalizării unei implicări majore a forțelor NATO în Afganistan, aliniată reducerii efectivelor Alianței în Kosovo, efortul principal se concentrează asupra generării forței, organizării, instruirii, echipării, dislocabilității, interoperabilității, sustenabilității, a gradului de operativitate și capacității de reacție a Forței de Răspuns NATO (NATO Response Force - NRF). Capacitatea acestora de a răspunde la provocările de securitate și spectrul de amenințări cu care statele aliate se confruntă este un element fundamental în efortul de susținere a direcțiilor de acțiune trasate prin Conceptul strategic (apărarea comună, managementul situațiilor de criză și securitatea prin cooperare).

Dacă ultimii ani de macro-stabilitate în ce privește situația de securitate în proximitatea granițelor NATO a determinat și o reorientare a eforturilor în domeniul securității către amenințările asimetrice, criza din Ucraina a adus cu sine un semnal al incertitudinii în ce privește „*statu-quo*”-ul securității europene. Falia intereselor de securitate (cu extensii geopolitice, militare, economice, sociale, culturale ș.a.m.d.) din estul Europei a determinat escaladări îngrijorătoare ale încălcării principiilor relațiilor internaționale și a dreptului internațional, erupții de violență și un discurs politic agresiv menit să sporească gradul de incertitudine și îngrijorare cu privire la evoluțiile viitoare în domeniul securității.

Măsurile de siguranță sporită luate de NATO în zona statelor aliate din flancul estic reprezintă doar o soluție temporară de consolidare a capacității de apărare în această zonă. Potențialul militar al Alianței, în expresia sa pur teoretică, reprezintă un factor de descurajare ce trebuie completat de capabilități și capacități concrete, judicios dislocate și capabile să acționeze în mod coeziv în cazul oricărei amenințări la adresa securității comune sau în cazul unor crize de securitate cu potențial de contagiune în statele NATO.

Summit-ul NATO din South Wales, Marea Britanie, din septembrie 2014, va marca un pas important în procesul de aliniere a capabilităților Alianței la noile realități geopolitice din flancul estic al NATO, adaptate unui spectru de amenințări în continuă evoluție.

În acest sens se conturează, printre altele, o abordare multidimensională a transformării, din perspectiva Alianței pe termen scurt, mediu și lung, în special raportat la situația de securitate din Afganistan și estul Europei. Parte din temele de discuție

prefigurate – investițiile în apărare, construirea de parteneriate solide cu actori statali și non-statali care au deziderate comune/similare cu cele ale Alianței, setarea unui înalt nivel de ambiție a NATO, adaptat la un spectru complex de provocări convenționale și asimetrice – conduc către o imagine a procesului de transformare focalizat, pe de o parte, asupra prezervării valorilor operaționale dobândite în teatrele de operații, iar pe de altă parte, în configurarea forței expediționare a Alianței din perspectivă multidimensională, alături de asigurarea unui pachet de forțe și mijloace capabile să acopere întreg spectrul de misiuni asumate.

Centrele de excelență NATO în noul context strategic

Spațiul de securitate al NATO, caracterizat prin aderarea națiunilor la un set de valori comune în ce privește prezervarea și promovarea propriilor interese de securitate, depășește nivelul abstract; acesta este definit de o (relativă) omogenitate a abordării problematicilor specifice, precum și de reprezentarea corespunzătoare a soluțiilor în plan instituțional. Rețeaua centrelor de excelență NATO este parte a ceea ce definește acest spațiu de securitate; o abordare din perspectivă sistemică situează centrele de excelență în poziția de elemente distincte, cu proprietăți și funcții proprii, în angrenajul instituțional al sistemului nord-atlantic, dar și în spectrul instituțiilor cu relevanță în domeniul securității în cadrul internațional cu orizonturi mai largi (tinzând, *a priori*, către un nivel de recunoaștere global).

Din această perspectivă, centrele de excelență NATO trebuie să se alinieze cerințelor ce emerg din noile priorități strategice și necesități operaționale, reflectate la nivelul transformării capabilităților. Aspectul practic al abordărilor în aria transformării trebuie să primeze, iar efectele acestor contribuții sunt cele care dau măsura calității și eficienței centrelor de excelență în cadrul Rețelei de Transformare NATO.

În pregătirea Forței de Răspuns NATO 2016, proiectarea Forței NATO 2020 și în perspectivă până în 2030, la nivelul Alianței sunt vehiculate o serie de concepte care marchează evoluția capabilităților subsumate acestora: Apărarea Inteligentă (Smart Defence), Inițiativa Forțelor Conectate (Connected Forces Initiative), respectiv Analiza Previziunilor Strategice (Strategic Foresight Analysis) în conexiune cu dezvoltarea Cadrului Operațiilor Viitoare ale Alianței (Framework for Future Alliance Operations). Acestea devin tot atâtea cadre de exprimare a potențialului de transformare pe care contribuția centrelor de excelență NATO o aduce pentru domeniile în care acestea își desfășoară activitatea.

În acest sens, un algoritm eficient de abordare a dezvoltării capabilităților îl constituie seria de capacități cunoscute în mediul militar sub acronimul DOTMLPFI – *Doctrine, Organization, Training, Materiel, Leadership, Personnel, Framework, Interoperability* (doctrină, organizare, educație și instruire, sprijin logistic/ baza materială, conducere/ leadership, personal, infrastructură și interoperabilitate). Fiecare dintre aceste aspecte reclamă proiecte bine fundamentate, susținute la nivelul națiunilor NATO.

Acțiunea conjugată și coordonată a structurilor de comandă a forțelor (la nivel strategic și operațional) cu grupurile de lucru NATO (în care națiunile sunt reprezentate la nivel de experți) și centrele de excelență NATO (referință în materie de expertiză, totodată gestionare a unor resurse de certă valoare pentru activități de cercetare-dezvoltare, educație și instruire, managementul lecțiilor învățate și a bunelor practici etc.) pare a fi

soluția de succes în efortul de mobilizare a energiilor necesare reformării capabilităților NATO.

Centrul de Excelență NATO în domeniul HUMINT – un etalon de performanță în activitatea specifică

La puțin timp de la aderarea României la NATO, țara noastră a valorificat (în 2005) o oportunitate de nișă în cadrul oferit de dezvoltarea Rețelei de Transformare a NATO. Astfel, factorii de decizie naționali și-au exprimat, printr-o scrisoare adresată Președintelui Comitetului Militar al NATO, intenția de înființare a unui centru de excelență în domeniul HUMINT.

Ca o apreciere a contribuției militarilor români în teatrele de operații și a valorii HUMINT-ului românesc, oferta României a fost acceptată, fiind urmată de un proces complex de fundamentare și acreditare a Centrului de Excelență NATO în domeniul HUMINT (HCOE), inaugurat oficial la Oradea, la 16 martie 2010².

Este important de menționat faptul că HCOE este singular în peisajul capabilităților de Intelligence din țările NATO, având ca principal scop, pe lângă oferirea unei expertize specifice la nivelul Alianței, și cea de educare a militarilor din cadrul NATO în vederea asigurării de standarde comune și promovării interoperabilității, condiție esențială de succes în cadrul operațiilor.

La acest moment aniversar al României – 10 ani în NATO și la 15 ani de la înființarea Direcției generale de informații a apărării, HCOE beneficiază, pe lângă aportul național consistent, de contribuția de excepție a altor 8 Națiuni Sponsor : Cehia, Grecia, Polonia, Slovacia, Slovenia, Turcia, Ungaria și Statele Unite ale Americii. Nu mai puțin semnificativ, HCOE a ajuns, după aprecierile a numeroși oficiali NATO, în topul centrelor de excelență acreditate la nivelul Alianței, fiind recomandat de nivelul de reprezentare și implicare în cadrul activităților lucrative, gradul de acoperire a cerințelor de sprijin ale NATO, relevanța proiectelor desfășurate pentru dezvoltarea capabilității.

Între obiectivele procesului de planificare a apărării în NATO, domeniul Intelligence este direct vizat de ambiția Alianței de a-și menține și dezvolta capacitatea de proiecție a forței la distanță strategică, în cadrul unor operații derulate în paralel, fapt ce necesită un sprijin corespunzător cu informații pentru apărare, într-un cadru operațional larg, ce implică relația cu o multitudine de parteneri.

Centrul de Excelență NATO în domeniul HUMINT reprezintă astăzi, în peisajul capabilităților de Intelligence, o instituție de elită, robustă, adaptată la procesul continuu de transformare, mulată pe principiile noilor concepte ale NATO.

HCOE este deja punctul focal al expertizei HUMINT în NATO și vârful de lance al tuturor proiectelor și inițiativelor majore în domeniul HUMINT în cadrul Alianței. În acest context, implementarea în cadrul procesului de educație și instruire a politicilor și procedurilor standard este esențială.

Beneficiind de transferul responsabilităților de custode pentru doctrina și procedurile HUMINT de la Marea Britanie, HCOE asigură un rol deosebit de important în domeniul standardizării disciplinei HUMINT în NATO prin expertiza asigurată și gestionarea efectivă a procesului de revizuire a publicațiilor aferente.

La acest nivel, disciplina HUMINT beneficiază de formularea clară a principiilor, proceselor și responsabilităților de bază în domeniu, cuprinse în Politica HUMINT în NATO, document aflat în responsabilitatea Statului Major Internațional – Divizia Intelligence.

HCOE, prin formele de educație și instruire individuală oferite, se constituie într-un facilitator de excepție în ce privește creșterea calității profesionale a personalului provenit din forțele armate ale națiunilor NATO fără tradiție în domeniu și promotor al interoperabilității prin promovarea numitorului comun al specialității pentru toți militarii NATO – doctrina și procedurile NATO HUMINT.

Până în prezent peste 500 de militari din 18 state NATO s-au pregătit prin cursuri în cadrul Centrului, cu toții apreciind la superlativ calitatea instructorilor și infrastructura de educație existentă.

Centrului i s-a acordat Sigiliul de Calitate al ACT (ACT's Quality Seal) în urma inspecției unei echipe specializate a ACT și într-o perspectivă foarte apropiată HCOE va deveni Șef de Departament pentru Educația și Instruirea HUMINT în NATO (Department Head for NATO HUMINT Education and Training).

Astfel, HCOE va fi singura instituție responsabilă de modelarea capacității HUMINT actuale și viitoare din NATO, asigurându-se că aceasta îndeplinește toate cerințele operaționale și de interoperabilitate.

Foto: Aspecte de la deschiderea lucrărilor seminarului "Informațiile militare în sprijinul operațiilor", organizat de HCOE și US National Intelligence University, în Oradea (8-10 aprilie 2014)

Expresia contribuției la instruirea colectivă o reprezintă găzduirea anuală a celui mai important exercițiu NATO în domeniul HUMINT, „Steadfast Indicator”, care oferă specialiștilor HUMINT ai națiunilor Aliate cadrul adecvat demonstrării și evaluării pregătirii de specialitate. Participarea este impresionantă, ultima iterație găzduind peste 250 de specialiști din 22 de state membre și 8 comandamente NATO. Exercițiul constituie de asemenea o platformă pentru testarea și evaluarea de noi concepte și tehnologii care vor

modela în continuare această specialitate, contribuind la transformarea și dezvoltarea disciplinei HUMINT.

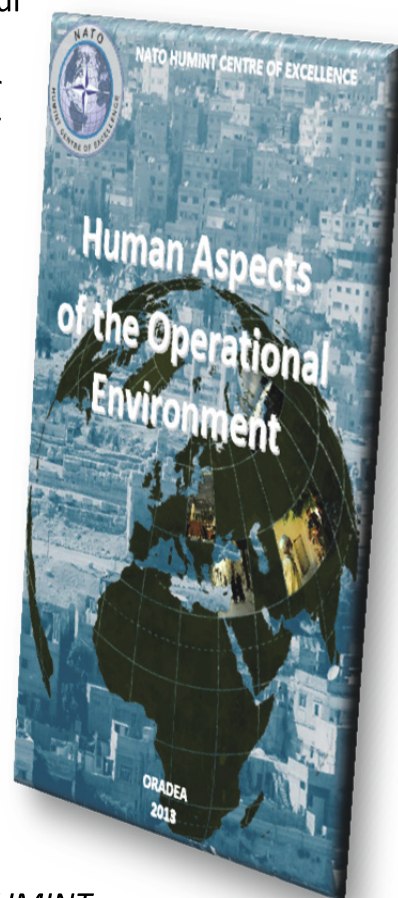
HCOE, deținând prin directorul instituției președinția Grupului de Lucru NATO HUMINT (NATO HUMINT Working Group - NHWG), respectiv a Grupului de Lucru NATO pentru Tehnologii HUMINT (NATO HUMINT Technology Working Group - NHTWG), este implicat activ în optimizarea forței în domeniul HUMINT, asigurându-se că aceasta este pregătită pentru o largă paletă de operații, începând cu sarcinile identificate pentru NRF16 și până la proiecția în viitor a Forței 2020 și mai departe. Prin programul său de lucru, HCOE își propune ca această capacitate să fie pe deplin integrată nu numai în procesul de intelligence în NATO, dar și în structura de forțe, prin cursuri, exerciții, evaluări, evidența strictă a capacităților și limitărilor naționale în scopul îndeplinirii cerințelor SACEUR.

Parte a contribuției HCOE la Cadrul Operațiilor Viitoare ale Alianței, proiectul *Aspecte Umane ale Mediului Operațional (Human Aspects of the Operational Environment – HAOE)*, derulat în coordonare cu Divizia pentru Amenințări Emergente pentru Securitate a NATO HQ (raportul final fiind prezentat la Bruxelles, în octombrie 2013), își propune fundamentarea unui posibil concept NATO și de asemenea sprijinirea procesului de planificare și pregătire a forțelor pentru operațiile NATO, în vederea dislocării capacităților adecvate. Acest proiect vine, pe cale de consecință, în întâmpinarea dezvoltării Cadrului Operațiilor Viitoare ale Alianței (Framework for Future Alliance Operations).

Recunoscându-se expertiza HCOE în domeniul HUMINT, Centrul a fost invitat să participe la Revizuirea Cerințelor Capabilităților 2016 (Capability Requirements Review 2016, CCR16) ca parte a Procesului de Planificare a Apărării NATO (NATO Defense Planning Process (NDPP)).

În același cadru, noul proiect major în derulare, *Echipamentul Operatorului HUMINT în NATO/ The NATO HUMINT Operator Toolset (NHOTS)* își propune să identifice/recomande standardele tehnice NATO necesare pentru echiparea operatorilor HUMINT în vederea îndeplinirii întregului spectru de misiuni. Conceptul NHOTS definește toate elementele necesare în materie de echipamente, dispozitive tehnice și aplicații software și urmărește îmbunătățirea nivelului de interoperabilitate și compatibilitate în cadrul comunității HUMINT în NATO.

Specialiștii Centrului, prin culegerea de date din teatrele de operații, sub mandat ACO și ACT, respectiv din activitățile de instruire individuală și colectivă desfășurate în HCOE, sprijină Centrul Întrunit de Analiză a Lecțiilor Învățate a NATO (Joint Analysis Lessons Learned Centre (JALLC) și Centrul de Operații Întrunite (Joint Warfare Centre - JWC) în gestionarea lecțiilor învățate (LL) și bunelor practici (BP) în domeniul HUMINT.

Produsele de analiză realizate în urma activităților de culegere de date au fost distribuite la nivelul comandamentelor strategice, comandamentelor regionale, respectiv națiunilor membre NATO, și s-au bucurat de aprecierea acestora.

La inițiativa HCOE există deja în acest domeniu o bine conturată și în continuă evoluție comunitate de interese HUMINT pe linia LL/BP în NATO, iar conferințele periodice organizate în Oradea beneficiază de o participare crescândă de la an la an.

Concluzii

Alianța operează într-un mediu de securitate în continuă schimbare, iar în acest context, sub presiunea resurselor umane și financiare limitate, centrele de excelență constituie o resursă complexă și indispensabilă în procesul de transformare și adaptare a capabilităților.

La ceas aniversar pentru România și pentru Direcția generală de informații a apărării, națiunile reunite în cadrul acestui proiect de excepție numit Centrul de Excelență NATO în domeniul HUMINT, demonstrează încă o dată voință și determinare în păstrarea și dezvoltarea valorilor pe care Alianța le-a adus, reconfirmând statutul de lider al tuturor proiectelor și inițiativelor majore în domeniul HUMINT în cadrul Alianței.

¹ Ministerul Apărării Naționale, Direcția Informare și Relații Publice (2014) *România și Alianța Nord Atlantică – un deceniu, pe același drum*, București

² Mai multe detalii privind înființarea HCOE sunt disponibile în Simion, Eduard (2013) *Centrele de excelență NATO și transformarea Alianței Nord-Atlantice*, Editura Universității din Oradea

Colonel ing. Marian-Roxsan ANGHEL este expert în cadrul Direcției generale de informații a apărării.

ADAPTAREA ANALIZEI DE INTELLIGENCE LA NOILE PROVOCĂRI DE SECURITATE

Colonel ing. Marian-Roxsan ANGHEL

„ O abordare adecvată a problemelor de securitate poate fi realizată în măsura în care acceptăm ideea că „schimbarea” reprezintă o realitate care derivă din reconfigurările care au loc permanent în mediul regional și global de securitate și că mijlocul eficient de raportare la acestea rezidă în capacitatea de adaptare a structurilor de intelligence la noile provocări determinate de evoluțiile semnificative din mediul de securitate.”

Dinamica evoluțiilor politico-militare globale și regionale este influențată de interacțiunile dintre actorii sistemului internațional care sunt permanente, nu întotdeauna previzibile și de natură să genereze schimbări perpetue asupra mediului internațional de securitate. O modalitate eficientă de abordare a problemelor de securitate poate fi realizată prin raportarea la premise realiste în cadrul proceselor de analiză a informațiilor și în consens cu accepțiunea potrivit căreia „schimbarea” reprezintă o „constantă”, și nu o „noutate”, care guvernează relațiile care se stabilesc în mediul internațional de securitate.

Evoluții semnificative în mediul internațional de securitate. Mediul internațional de securitate se caracterizează prin volatilitate ridicată. Relațiile internaționale sunt marcate de schimbări care fiind permanente au potențialul de a genera, în mod frecvent, efecte și consecințe „noi” de natură să influențeze reacțiile și comportamentele statelor și organizațiilor internaționale.

Accentuarea fenomenului de globalizare, specifică perioadei post-Război Rece, a generat, deopotrivă, beneficii și provocări pentru actorii angrenați în sistemul de relații internaționale. La nivel politic s-a constatat, astfel, o răspândire a modelelor politice liberale care, însă, nu a făcut posibilă, întotdeauna, abordarea eficientă sau furnizarea de soluții la problemele politice, economice și militare actuale. În plan economic, deschiderea actorilor pentru extinderea piețelor economice comune dar și „*criza soluțiilor*” față de gestionarea problemelor economice constituie elemente care au marcat trecutul apropiat și se mențin active în viitorul previzibil. În sectorul comunicațiilor și sistemelor informatice, asistăm la o accelerare a dezvoltării capabilităților IT și a platformelor online, dar ne confruntăm, în același timp, cu extinderea amenințărilor în domeniul cibernetic cu impact în planul securității regionale și naționale. În domeniul securității, dezvoltarea sistemelor militare și a cooperării regionale și inter-regionale vizează, cu prioritate, prevenirea riscurilor asimetrice (generate de acțiunile de terorism, crimă organizată, corupție) în timp ce riscurile convenționale, politice și militare (activate de politica agresivă a unor state față de alte state ca obiectiv de extindere a sferelor de influență) sau agresiunile în domeniul economic sunt plasate în plan secundar.

În prezent, suntem martori ai relațiilor internaționale care au loc în contextul tranziției de la realitatea perioadei Războiului Rece, marcată de reprezentarea *bipolară* a puterii (exprimată prin opoziția și competiția dintre cei doi mari actori, SUA și fosta URSS, în domeniile politic, economic și militar), la un *sistem global multipolar*, determinat de acțiuni repetate ale statelor „*emergente*” care vizează subminarea supremației puterilor occidentale (în frunte cu SUA) și redistribuirea sferelor de influență la nivelul centrelor regionale de putere (Federația Rusă, China, India, Iran)¹. Evoluțiile geostrategice din ultimele două decade, încă marcate de manifestarea relațiilor internaționale în cadrul unui *sistem mondial unipolar* (cu SUA în rolul de unică putere în măsură să influențeze realitatea economică și militară la nivel global), au culminat cu declanșarea crizei economice globale și apariția constrângerilor de ordin economic care modelează, în prezent, reacțiile actorilor internaționali și produc implicații la nivelul securității regionale și globale. O dominantă a realității geopolitice de astăzi este aceea că mijloacele economice de exprimare a influenței la nivel global sau regional tind să se manifeste prevalent și chiar să se substituie celor militare.

Organizațiile internaționale de securitate funcționează în limitele impuse de interesele comune care stau la baza fondării acestora. Deși continuă să se mențină în congruență cu obiectivele și politica existente la nivelul organizațiilor internaționale, interesele naționale ale statelor primează în raport cu cele ale organizațiilor internaționale și, mai mult, tind să le modifice pe acestea din urmă, fapt care le afectează credibilitatea și conduc la apariția unor percepții la nivel internațional care pun sub semnul întrebării justificarea existenței acestora. Creșterea puterii economice a statelor concurente SUA (în speță, F.Rusă și China) coroborată cu potențialul de redefinire a alianțelor internaționale pe criterii de securitate și economice (Grupului BRIC - Brazilia, Rusia, India, China, Organizația Tratatului de Securitate

procesual sau organizatoric) derulate în cadrul agențiilor de intelligence², resimțite acut și la nivelul structurilor de analiză a informațiilor care funcționează în cadrul acestora.

Pornind de la această teză, identificarea provocărilor pentru analiza de intelligence este imperios necesară și obligatorie pentru reconfigurarea răspunsului structurilor de profil la noile riscuri și amenințări în domeniul securității. Dezvoltarea tehnologiilor IT și, odată cu acestea, a mijloacelor de propagare a informațiilor *prin intermediul surselor deschise* (OSINT) face ca „*materia primă cu care lucrează structurile de intelligence în prezent să nu mai fie secretul ci informația*”³. Dacă în perioada Războiului Rece, analiza informațiilor se realiza prin raportarea la „*cantități finite de informație evaluată drept credibilă (imagini din satelit și rapoarte ale spionilor)*”⁴ în prezent, „*explozia*” mijloacelor online contribuie la acumularea unui „*volum semnificativ de informație de calitate discutabilă*”⁵ care trebuie extrase și filtrate, inclusiv, la nivelul structurilor de intelligence. Asistăm, așadar, la o schimbare de paradigmă în intelligence determinată atât de mutațiile succesive care au loc în proliferarea amenințărilor și factorilor de risc, cât și de supradiversificarea mediilor deschise de propagare a informației, cu implicații directe în domeniul analizei de intelligence. Marea provocare la adresa analizei de intelligence, în acest context, este aceea de a extrage informația utilă din „*noianul*” de date puse la dispoziție de sursele deschise de informare (OSINT) și valorificarea acestora de către structurile de profil, prin colaționarea, după caz, a datelor rezultate din exploatarea surselor „*clasice*” de informații (HUMINT, SIGINT, IMINT etc.) în conținutul unor analize și evaluări adecvate și utile factorilor decidenți politico-militari. Analiza datelor din sursele clasice de informații trebuie să primeze în timp ce analiza datelor provenite prin exploatarea surselor deschise (OSINT) trebuie să întregască tabloul general.

Adaptarea analizei de intelligence la noul mediu de securitate este impusă și de necesitatea aplicării noilor concepte puse în practică la nivelul serviciilor de informații ale statelor partenere care au la bază integrarea structurilor și capabilităților de culegere (HUMINT, SIGINT, IMINT, OSINT), folosirea platformelor integrate de colectare, analiză și execuție, intensificarea operațiilor de intelligence bazate pe efecte (prin accentuarea relației informare-decizie-acțiune) și reducerea distanței fizice dintre structurile operative și cele de analiză.

Propuneri de optimizare a activităților de analiză de intelligence. Optimizarea capacităților de analiză trebuie să constituie o preocupare continuă și prioritară la nivelul structurilor de intelligence. În acest sens, pot fi considerate utile, printre altele, următoarele direcții de acțiune:

- **reconfigurarea modalităților de raportare la noțiunea de „risc”.**

Evitarea surprinderii strategice se menține ca obiectiv fundamental în funcție de care trebuie orientate eforturile și capacitățile structurilor de intelligence. Experții din cadrul instituțiilor cu atribuții în domeniul securității naționale trebuie să accepte, însă, faptul că deținerea de informații despre evenimente care prefigurează existența unor stări de fapt sau cunoașterea aprofundată a unor fenomene cu impact negativ în planul securității, nu

Colectivă), reechilibrează balanța de echilibru pe plan internațional și face previzibilă tranziția, *de facto*, de la unipolaritate la multipolaritate. Controlul resurselor energetice disponibile pe mapamond, accesul la piețele de consum și obținerea avantajului competitiv reprezintă obiectivele care vor governa acțiunile actorilor desfășurate într-un mediu internațional concurențial tot mai acerb.

Dinamica evoluțiilor politico-militare din ultimii ani arată că, în ciuda eforturilor depuse de organismele internaționale de securitate, potențialul conflictual rămâne ridicat în majoritatea regiunilor lumii, Eurasia constituindu-se într-un teatru deschis „ciocnirilor” ideologice, politice, economice și militare rezultate pe fondul interacțiunilor dintre actorii internaționali reprezentanți ai civilizațiilor occidentale, ortodoxe, islamice, hinduse și sinice. Principalele zone de conflict rămân Caucazul de Sud, Orientul Mijlociu și Asia de Sud și de Sud-Est, pe fondul accentuării tendințelor expansioniste ale F. Ruse manifestate în spațiul ex-sovietic (*Caucaz și Europa de Est*), ale Chinei manifestate în zona Asia de Est și incapacității de stabilizare a situației de securitate din Orientul Mijlociu (*Irak, Siria, regiunea israeliano-palestiniană, Egipt*), nordul Africii (*Libia, Mali, Republica Centrafricană*) și Asia de

Sud (*Afganistan*), precum și din cauza continuării activității nucleare a Iranului și Coreei de Nord.

Premise care impun necesitatea de adaptare a analizei de intelligence. În prezent, predictibilitatea interacțiunilor din mediul global și regional de securitate este relativă, de dorit și nu întotdeauna posibilă. Calitatea

informațiilor obținute cu privire la generalizarea unor stări de fapt, ocurența sau iminența unor evenimente cu consecințe în planul securității globale, regionale sau naționale, precum și caracterul proactiv și anticipativ al analizei acestora sunt decisive pentru informarea oportună a factorilor decidenți politico-militari.

O abordare adecvată a problemelor de securitate poate fi realizată în măsura în care acceptăm ideea că „schimbarea” reprezintă o realitate care derivă din reconfigurările care au loc permanent în mediul regional și global de securitate și că mijlocul eficient de raportare la acestea rezidă în capacitatea de adaptare a structurilor de intelligence la noile provocări determinate de evoluțiile semnificative din mediul de securitate. Schimbările în climatul de securitate, de regulă cele care produc efecte adverse în planul securității globale, regionale sau statale, determină o serie de reacții adaptative sau schimbări secundare pornind de la cele reprezentând nevoile de „cunoaștere” ale „consumatorilor” de informații (*factorii decidenți*) implicați în susținerea deciziilor politice până la cele (*de ordin*

elimină riscul de apariție a evenimentelor neașteptate și generatoare de șoc asociate acestora (*așa-numitele „lebede negre”*). Dacă acceptăm această ipoteză, „*necunoașterea*”, sau „*ceea ce nu se cunoaște*”, devine mult mai importantă în ceea ce privește orientarea efortului analitic decât „*cunoașterea*”, sau „*ceea ce se cunoaște*”⁶. Un exemplu edificator în acest sens îl constituie atacul terorist din 11 septembrie 2001, eveniment șocant, care s-a produs spontan (*întrunind astfel caracteristicile „Lebedei Negre”*) și pe fondul incapacității de predicție a acestuia. Atacul n-ar mai fi avut loc dacă riscul producerii acestuia ar fi fost posibil de imaginat în 10 septembrie.

În altă ordine de idei, trebuie înțeles faptul că agențiile de intelligence (*indiferent de structura și nivelul de dotarea de care dispun*) dețin capacități limitate de identificare⁷ a amenințărilor la adresa securității naționale care, prin definiție, sunt complexități și au un caracter de manifestare aleatoriu și nelimitat. Ipoteza lansată de expertul în probleme economice Nassim Nicholas Taleb privind manifestarea imprevizibilului și a incertitudinii în realitatea cotidiană este dificil de combătut și aplicabilă în contextul eforturilor întreprinse de structurile de analiza informațiilor de a ține pasul cu schimbările din noul mediu de securitate (*„deoarece lebedele negre nu sunt predictibile trebuie să ne adaptăm existenței lor mai degrabă decât să încercăm în mod naiv să le prezicem”*⁸). Cu alte cuvinte, apariția „*lebedelor negre*” nu este de neimaginat în pofida eforturilor depuse de structurile de intelligence angrenate prin activități specifice în prevenirea evenimentelor foarte puțin probabile. Dacă facem un exercițiu de imaginație, atacul terorist din 11 septembrie 2001, spre deosebire de anexarea Peninsulei Crimeea de către F.Rusă (18 martie 2014), a fost o

„*lebedă neagră*” deoarece riscul de producere a evenimentului nu a fost posibil de imaginat anterior realizării sale și din prisma șocului produs de apariția sa pe scena internațională. Anexarea P. Crimeea la F. Rusă nu poate fi considerată o „*lebedă neagră*” deoarece acest eveniment era previzibil și de așteptat dacă luăm în considerare liniile de politică adoptate în trecutul recent de F. Rusă și evoluțiile regionale recente (*care evidențiază antepunerea*

tendinței de extindere a granițelor de est ale organizațiilor internaționale, în speță UE și NATO, la criza de identitate a F.Ruse resimțită ulterior destrămării blocului sovietic). Nu anexarea P. Crimeea a surprins ci momentul în care aceasta s-a produs. Executarea unui atac militar coordonat al F. Ruse în Finlanda și Georgia poate constitui, de pildă, o „lebdă neagră” fiind un eveniment cu totul neașteptat care se produce în pofida informațiilor existente despre exercițiul de manifestare a unor intenții în domeniul militar de către terțe state (în speță, F.Rusă).

- orientarea eforturilor structurilor de analiză integrată (de tip Fusion), existente la nivel strategic, în sensul coordonării interdepartamentale pe linia analizei de intelligence și, eventual, a actualizării matricelor cu riscurile și posibilele amenințări la adresa securității naționale.

Structurile specializate în analiza de intelligence au un rol fundamental în coordonarea activităților derulate în celelalte faze ale ciclului de intelligence (culegere, procesare și direcționare). Astfel, structurile de analiză integrată trebuie să reușească să identifice metode și mijloace de identificare a „noutăților” aduse de riscurile și amenințările de securitate, să le dezbată și să le semnaleze în timp oportun atât factorilor decidenți cât și structurilor de culegere de informații.

INCERTITUDINE

Analiza strategică permite și abordarea mai clară și sigură a factorului incertitudine⁹, dacă se fundamentează pornind de la premisa că schimbarea de variabilă reprezintă o constantă în determinarea naturii amenințării cu care ne confruntăm. În ciuda presiunii zilnice pentru abordarea operativă sau tactică a anumitor evenimente sau situații, menținerea cu prioritate a gândirii strategice la nivelul structurilor de analiză de intelligence este esențială pentru a evita eventuale eșecuri viitoare în înțelegerea contextului strategic al unui subiect sau altuia. Pentru a dezvolta judecăți clare și corecte cu acuratețe maximă, ca și evaluări în

aceeași sferă, este necesară integrarea produselor de intelligence și a detaliilor tehnice într-un context spațial și temporal mai larg¹⁰.

- *abordarea problematicilor din domeniul securității din perspectiva intelligence-ului acționabil.*

Noua paradigmă a *intelligence-ului acționabil* presupune integrarea eforturilor de culegere, analiză și acțiune kinetică în beneficiul structurilor de decizie politică, politico-militară și militară. Evoluțiile care determină actualul climat de securitate impun adoptarea, cu prioritate, a modalităților de abordare pro-activă și anticipativă a problemelor care fac obiectul analizei de intelligence (situație în care tehnicile de analiză predictivă - metoda analizei ipotezelor concurente și tehnica scenariilor - devin deosebit de utile). Această recomandare nu trebuie înțeleasă, însă, ca o renunțare definitivă la comportamentul reactiv de raportare a evenimentelor deja produse (abordarea retrospectivă), care, repetate, conduc la acreditarea unei stări de fapt sau a unui fenomen cu consecințe negative în domeniul securității naționale. Așadar, ambele modalități de abordare a subiectelor supuse procesului analitic, anticipativă și retrospectivă, trebuie utilizate în realizarea analizelor de intelligence, dar alegerea acestora trebuie condiționată de necesitatea alinierii structurilor de analiză la funcția de informare operativă (în timp oportun) pe care o dețin agențiile de intelligence în raport cu factorii decidenți.

- *flexibilitate în constituirea unor focus-grupuri sau task-force-uri intra-departamentale care să reunească experți din diferite domenii de analiză și să adreseze problemele de actualitate sau de importanță strategică în domeniul securității naționale.*

Structurile de analiză integrate (*de tip Fusion*) vor acționa pentru alinierea setului de valori, cultură instituțională, termeni de referință, sisteme de instruire și învățământ, proceduri, standarde și doctrine la nivelul tuturor structurilor componente. Multe din surprizele strategice s-au datorat nu atât absenței informației, cât faptului că agențiile de intelligence implicate nu au fost conștiente de propria cunoaștere instituțională¹¹, deci pe fondul unor deficiențe sau ineficiențe în procesul de filtrare și procesare a informațiilor în cadrul structurilor de analiză. Conlucrarea structurilor de analiză pe marginea identificării problemelor stringente în domeniul securității constituie o soluție pentru a împiedica repetarea unor astfel de situații și a îmbunătăți capacitatea de reacție rapidă la risc a agențiilor de intelligence.

- *dezvoltarea instrumentelor analitice moderne care să sprijine procesul de fundamentare a deciziilor la nivel strategic.*

Nevoia de noi modele de gândire și înțelegere a realității se resimte pe fondul proliferării unei noi forme de manifestare a agresiunii care se desfășoară pe toate palierele - „DIME” (diplomatic, informațional, militar și economic) – și care afectează principalele domenii de exercitare a puterii și acțiunii sistemelor statale. Situațiile de criză au devenit „noua normalitate”, în actualul context de securitate, următoarea confruntare fiind deosebit de dificil de prevăzut. Acest context de manifestare a riscurilor impune raportarea, cu prioritate, la scenarii de probabilitate ca modele de analiză a faptelor / evenimentelor.

În procesul de analiză se poate vorbi de o „*rețea de analiză*” cu patru „*noduri*” majore: date, informații, cunoaștere și înțelegere, metodele cognitive utilizate de către analist fiind cele mai importante pentru transformarea datelor și informațiilor în „*cunoaștere*” și „*înțelegere*”¹². Din perspectiva intelligence, ne aflăm în paradigma „*înțelegere și cunoaștere*”, cu reflectare în accentuarea interdependențelor dintre elementele de analiză (diferitele fenomene și evenimente studiate). Pentru a pregăti informațiile colectate pentru o viitoare utilizare, trebuie evaluată relevanța și valoarea lor pentru problema care face obiectul analizei. O examinare a sursei de informații și a aplicabilității la problema de intelligence poate determina dacă informația va fi utilizată în procesul de analiză sau nu. Emergența „*informațiilor*” în „*cunoaștere*” și „*înțelegere*” este condiționată de analiza aprofundată a „*consecințelor*” de gradul II și III (*second and third order of consequences*)¹³ produse de apariția și/sau manifestarea unui anumit eveniment sau fenomen asupra funcționalității unor anumite sisteme/structuri/organizări.

Mai departe, procesul de analiză a informațiilor presupune combinarea modelelor cantitative și calitative de raportare la informație. Analiza bazată pe metode cantitative (analiza statistică, analiza bayesiană, modelul teoriei jocurilor, modelul diagramelor etc.) poate fi utilă în domeniul economic, de exemplu, în stabilirea unor trenduri determinate de evoluția unor indicatori cu valoare măsurabilă însă este limitată în acele domenii care sunt caracterizate de existența elementelor intangibile (nemăsurabile) și în care factorul uman joacă un rol decisiv.

Analistul interpretează realitatea prin prisma propriilor sale modele de gândire, percepții și valori. Judecățile individuale ale analistului constituite în hărți mentale reprezintă, deci, componenta principală care asigură plus valoare produsului de intelligence. Pregătirea unui analist de intelligence trebuie să se realizeze în spiritul gândirii critice și să urmărească dezvoltarea abilităților acestuia de a utiliza în procesul de analiză metode și mijloace moderne care sprijină conceperea și redarea adecvată a conținutului informațional ca rezultat al gândirii analitice.

Analiza de intelligence poate fi definită drept aplicarea metodelor cognitive individuale sau colective în scopul evaluării datelor și a testării ipotezelor într-un context socio-cultural secret¹⁴. În derularea procesului de analiză este necesar să se aibă în vedere și influența factorilor generatori de eroare:

- tendința analistului de a prezenta decidenților cunoștințe pe care acesta le consideră ca fiind conforme cu dorințele acestora din urmă (sindromul intelligence-to-please)¹⁵;
- centrarea atenției pe informațiile de natură tactică în dauna celor de nivel strategic (expertiză scăzută în domeniul analizei strategice);
- acceptarea cu ușurință a regulilor convenționale – lipsa de voință a analistului de a gândi în afara acestor reguli de teama afectării ierarhiilor stabilite;

- limitările psihologice ale naturii umane – este cazul analiștilor care refuză sau au dificultăți în a-și adapta ideile/conceptele la noile informații/realități (rigiditatea cognitivă și tendința umană de a interpreta orice evidență prin prisma prejudecăților¹⁶);
- efectul *gândirii de grup* (implicit prin fenomenul disonanței cognitive) și de *image în oglindă* asupra analistului - interpretarea comportamentelor și proceselor decizionale ale altora, la nivel național sau individual, prin prisma celor proprii și incapacitatea analistului de a percepe culturi și ideologii străine fără a le suprapune propriilor standarde de valoare și tipare mentale¹⁷;
- iluzia înțelegerii (neconștientizarea necunoașterii sau altfel spus neacceptarea oricăror limite ale analizei situației studiate), distorsiunea retrospectivă (interpretarea eronată a unor evenimente trecute și compararea acestora cu altele similare petrecute în perioada apropiată momentului prezent) și evaluarea exagerată a informațiilor factuale¹⁸ (tendința analistului de a generaliza aspecte privitoare la stări, fenomene și evenimente pe fondul unor informații interpretate sub impulsul psihologic al diferitelor contexte de manifestare a acestora).
- incapacitatea de a identifica tentativele de dezinformare, având ca efect inducerea unor concluzii analitice eronate, pe fondul preluării necritice a unor informații false, special create/lansate pentru a determina orientarea, într-un sens prestabilit, a evoluțiilor unei situații date¹⁹.

- valorificarea produselor de intelligence integrate (ANAINTE).

Contribuția structurilor de analiză integrată devine semnificativă în situația în care un singur produs de intelligence care devine rezultatul prelucrării altor produse (conținând date obținute din mai multe surse, clasice și OSINT), adaugă plus-valoare informațiilor preliminare care au stat la baza prelucrării acestuia. Se acreditează, astfel, existența unei noi categorii de informații, cele ANAINTE²⁰, definite ca informații integrate în care analiza finală conferă semnificații noi sau diferite de cele exprimate de produsele care au făcut obiectul informării preliminare.

- cooperarea pe probleme de intelligence cu organizații cu preocupări în domeniu din mediul academic și privat.

Analiștii de intelligence se individualizează prin faptul că utilizează informații secrete obținute prin mijloace și metode specifice activității de intelligence însă, contextul multiplicării informațiilor în sursele deschise de informare și complexitatea problemelor de securitate curente impune dezvoltarea cooperării cu structurile din mediul academic și privat cu preocupări în domeniu (organizații non-guvernamentale și think-tank). Multitudinea dezbaterilor academice pe teme de securitate relevă o serie de poziții și puncte de vedere privitoare la evoluțiile semnificative și tendințele identificate pe fondul analizei interacțiunilor la care iau parte diverșii actori (statali și non-statali) în mediul internațional de securitate. Concluziile și evaluările nuanțate în mediile deschise de

dezbateri conțin, în limitele impuse de calitatea datelor procesate (în cele mai multe situații, ideile exprimate în mediile academice de dezbateri sunt rezultatul interpretărilor diverselor persoane pe baza datelor identificate în sursele deschise de informații a căror veridicitate și credibilitate pot fi puse sub semnul întrebării), în mod frecvent, idei și aprecieri utile și relevante problemelor de actualitate din domeniul securității. Dacă în ultima perioadă asistăm la o convergență de idei cu privire la natura riscurilor și amenințărilor în plan securitar, orizontul temporal și mijloacele de manifestare ale acestora reprezintă aspecte problematice care necesită a fi abordate, deopotrivă, de entitățile private și publice cu preocupări în domeniul securității naționale.

În concluzie, la nivelul structurilor cu atribuții în domeniul securității naționale preocuparea în sensul optimizării proceselor interne de analiză a informațiilor trebuie să se manifeste cu prioritate, continuu și în raport cu exigențele impuse de schimbările înregistrate în mediul de securitate și de necesitățile de informare oportună, concisă și coerentă a factorilor decidenți politico-militari. Tema adaptării analizei de intelligence la noile provocări de securitate rămâne deschisă tuturor factorilor care manifestă preocupări în domeniul securității naționale. Dialogul interinstituțional și dezbaterile academice pe acest subiect nu pot produce decât efecte pozitive asupra optimizării proceselor analitice din interiorul structurilor de intelligence. În final, rămâne doar efortul responsabililor în domeniu de a integra rezultatele produse în urma grupurilor de lucru și de a uniformiza abordările problematicilor de securitate pentru a răspunde eficient nevoilor de intelligence solicitate de beneficiari.

¹ GLOBAL TRENDS 2030:ALTERNATIVEWORLDS, publicație a *National Intelligence Council*, Decembrie 2012, www.dni.gov/nic/globaltrends

² Ionel Nițu, *Analiza de intelligence – O abordare din perspectiva teoriilor schimbării*, Editura RAO, Ediția 2012, București, p.19.

³ Gregory F. Treverton, *Reshaping National Intelligence for an Age of Information*, Cambridge, Cambridge University Press, p. 226 în Ionel NIȚU, op.cit., p. 12

⁴ Ibidem.

⁵ Ibidem.

⁶ Nassim Nicholas Taleb, *Lebăda Neagră – Impactul foarte puțin probabilului*, Editura Curtea Veche, Ediția 2010, București, p.17.

⁷ Ionel Nițu, *Analiza de intelligence – O abordare din perspectiva teoriilor schimbării*, Editura RAO, Ediția 2012, București, p.223.

⁸ Nassim Nicholas Taleb, op.cit., p.19

⁹ Joshua Cooper Ramo, *The Age of Unthinkable. Why the World Disorder Constantly Surprises Us*, 2012, Little, Brown and Co. în Iulian Chifu, *Absența viziunii strategice și provocările pentru analiza de intelligence*, articol publicat în revista INFOSFERA, nr. 17, anul 2013, p. 14.

¹⁰ Iulian Chifu, *Absența viziunii strategice și provocările pentru analiza de intelligence*, articol publicat în revista INFOSFERA, nr. 17, anul 2013, p. 14.

¹¹ Ionel Nițu, op.cit., p. 159.

¹² Noel Hendrickson, „Critical Thinking in Intelligence Analysis”, *International Journal of Intelligence and CounterIntelligence*, vol. 21, nr. 4, 2008, p. 681 în Cătălin Andronic, *Analiza de intelligence – incertitudine și credibilitate*, articol publicat în revista INFOSFERA, nr. 2, anul 2009, p. 46

¹³ GLOBAL TRENDS 2030: ALTERNATIVEWORLDS, publicație a *National Intelligence Council*, Decembrie 2012, www.dni.gov/nic/globaltrends

¹⁴ A. S. Hulnik, *Fixing the Spy Machine: Preparing American Intelligence for the Twenty-First Century*, Praeger, Westport, Connecticut, 1999, p. 13, în Cătălin Andronic, op.cit., p. 46.

¹⁵ Stephane Lefebvre, „A Look at Intelligence Analysis”, *International Journal of Intelligence and CounterIntelligence*, vol. 17, nr. 2, 2004, p. 231-264, în Cătălin Andronic, op.cit., p. 46.

¹⁶ Richards J. Heuer Jr., *Psychology of Intelligence Analysis*, Center for the Study of Intelligence, Central Intelligence Agency, 1999, p. 111-114; potrivit lui Richard Heuer, prejudecata este o eroare mentală individuală, de obicei predictibilă, generată de propriile mecanisme simplificate de procesare a informației; (...) eroarea cognitivă nu este rezultatul unei anumite predispoziții emoționale sau intelectuale față de un anumit tip de judecată, ci este rezultatul procedurilor mentale subconștiente legate de prelucrarea informațiilor.

¹⁷ *Ghidul analistului de intelligence*, volum coordonat de Ionel Nițu, editura Academiei Naționale de informații „Mihai Viteazul”, București, 2011, p. 41.

¹⁸ Nassim Nicholas Taleb, op.cit., p.36 - 37.

¹⁹ *Ghidul analistului de intelligence*, volum coordonat de Ionel Nițu, editura Academiei Naționale de informații „Mihai Viteazul”, București, 2011, p. 42.

²⁰ Ionel Nițu, op.cit., p. 19

Direcția Generală de Informații a Apărării